

FÅGLAR I SÖRMLAND

Det sörmländska fågelåret 2013

Fåglar i Sörmland ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO), som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening/Bird Life Sverige. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på
fso@sormlandsornitologerna.se

Redaktionen årsbok 2013

Eva-Karin Brinell
(ekbrinell@gmail.com), layout

Yonas Ericsson
(jonas.ericsson@eskilstuna.se), slutlig korrläsning

Markus Forsberg
(markus.forsberg77@gmail.com), faktagranskning

Jan Gustafsson
(solvidd@gmail.com), faktagranskning,
koordinator

Bertil Karlsson
(bertil.karlsson@gnesta.se), faktagranskning

Karin Lindström
(karin.i.nykoping@gmail.com), faktagranskning

Ingvar Jansson
(c.ingvar.jansson@gmail.com), ansvarig utgivare

Omslagsfoton
Ladusvalor (sid 1), Thomas Larsson
Ökenstenskvätta (baksidan), Mauri Karlsberg

Presslagd: Juni 2014.
Upplaga: 590 ex.
Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.

Manusstopp för nästa årsbok är den 25 februari 2015.

Redaktionellt material skickas till,
fagelaret@sormlandsornitologerna.se
Givetvis tas även hand- och maskinskrivet material emot. Bilder skickas till någon i redaktionen i digitalt högupplöst format.

Medlemsservice

Adressändring, medlemskap,
försäljning etc:
Örjan Jitelius, kassör,
Ejdergatan 5, 619 32 Trosa,
telefon 070-637 34 98.
Postgiro 773 78-8.

ISSN 0345-3820

Innehåll

Inledare	1
Rapportkommittén Södermanland: Fågelåret 2013	2
Allmänt om rapportering.....	58
Rrks ledamöter.....	58
Hartsö-Enskärs fågelstation 2013	60
Uppstart på Hartsö-Enskär	66
Ringand ny art för rapportområdet	68
Ökenstenskvätta ny art för rapportområdet.....	70
”Vitnäsän” årets fågelupptäckt i Eskilstuna kommun.....	72
Fågellokaler i Sörmlands län	76
LIFE Coast Benefit	78
Vadsjönprojektet	82
Storlommen i det Sörmländska sjölandskapet	86
Triangleringsövning för storlom	90
Skräntärna och mink 2013 i yttre Bråviken	92
Skräntärnan AE5	96
Brun glada, visst häckar den	98
Höststräcket vid Kvicksundsbron 2013	100
Tärnans 30-årsjubileum	104
Tärnans fågelmatningar	106
Egoister till Äggoister.....	108
Bohålsbrist?.....	114
Jörgen Israelssons minnesfond.....	116
”Fåglarnas liv och leverne”.....	118
Intressanta fågellokaler i Strängnäs kommun	122
Anonym fågelsamling har fått nytt liv	125
Backsvalornas utflykter 2013.....	126
Fågelskådning & integration.....	128
Fågelklubbarnas samarbete med Studieförbundet	130
Hjälmaresund eller Kvicksund.....	132
Hökuggla.....	138
FSO - verksamheten 2013.....	142
OKE - verksamheten 2013.....	146
SOK - verksamheten 2013	148
KVO - verksamheten 2013	152
FOF - verksamheten 2013.....	154
Tärnan - verksamheten 2013.....	156
Hartsö-Enskär fågelstation.....	omslaget sid 3
Hur bli medlem i FSO?.....	omslaget sid 3
Regionalförening.....	omslaget sid 3
Lokalförening.....	omslaget sid 3

Inledare

Det är roligt att kunna presentera en ny årsbok, "Fåglar i Sörmland, Det sörmländska fågelåret 2013", en publikation av högsta kvalitet vad gäller så väl innehåll, bilder som layout. Vi hoppas verkligen att du skall få glädje och nytta av boken och att den skall inspirera dig att fortsätta skåda och rapportera i Svalan vad du ser. Visa och berätta gärna också om boken för vänner och bekanta, på så vis kanske vi kan bli ännu fler som vill vara ute i markerna och skåda.

Årsboken innehåller som brukligt en heltäckande redovisning av rapporterade arter i Sörmland under året, en sammanställning som i år liksom tidigare år gjorts av den Regionala rapportkommittén (Rrk), en särskild arbetsgrupp inom FSO. Årsboken innehåller vidare en lång rad av spännande och inspirerande artiklar om enskilda arters förekomst och situation i länet. Som brukligt finner du också korta beskrivningar av de lokala fågelföreningarnas verksamhet liksom vad som tilldragit sig under året på Hartsö-Enskärs fågelstation.

Inför produktionen av årets årsbok har vi bildat en redaktionsgrupp med Jan Gustafsson som sammanhållande koordinator och Ingvar Jansson, ordförande i FSO, som ansvarig utgivare. Redaktionsgruppen har haft följande sammansättning och ansvarsfördelning: Eva-Karin Brinell, layout, Yonas Ericsson, slutlig korrläsning, Markus Forsberg, faktagranskning, Jan Gustafsson, faktagranskning, koordinator, Bertil Karlsson, faktagranskning och Karin Lindström, faktagranskning.

Vi önskar Janne och övriga i redaktionsgruppen lycka till i sitt viktiga arbete med att förhoppningsvis producera ytterligare årsböcker! Samtidigt tackar vi Per Flodin för sin insats som redaktör för förra årets årsbok!

Slutligen tack till alla ni som skådar och rapporterar era "obsar" i Svalan, tack också till redaktionsgruppen för ert fina arbete!

Njut nu av boken men glöm inte att vara ute i markerna och skåda!

Med hopp om ett gott fågelskådarår

Ingvar Jansson, ordförande i FSO

Rrk Sörmlands årssammanställning för Sörmlands län 2013

Vitnäbbad islom

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Ökenstenskvätta, ringand och vitnäbbad islom drog folk från när och fjärran till våra marker

Våren 2013 var sen och utdragen, men så småningom kom den dock och med den våra flyttfåglar.

Förra året utmärktes av ett antal invasionsarter, som ugglor och tallbitar. Även i år fick vi ta del av en uggleinvasion. Den här gången var det ovanligt gott om fynd av hökuggla under första delen av året. De första hökugglorna dök upp redan under hösten 2012.

Om förra året utmärktes av ett antal invasionsarter, så kan man säga att det i år var långstannande rariteter som gällde.

Det började med en ringand hane den 16 mars i Oxelösund. Den var kvar till den 29 mars. Ringanden sågs i området Oxelösunds

hamn - Femörehuvud - Gamla Oxelösund . Det var det första fyndet av ringand i vårt rapportområde.

Nästa långstannande raritet blev rapportområdets tionde vitnäbbade islom. Den upptäcktes helt oväntat i en avsnörd fjärd i östra Hjälmarens den 20 juni, närmare bestämt vid Bibybron, Hedfjärden i Eskilstuna. Den blev kvar ända till 2 juli. Ett stort antal besökande skådare fick möjlighet att se denna granna fågel på nära håll. Kanske var det den goda tillgången på kräftor, som den ofta sågs äta, som gjorde att den stannade kvar så länge.

Året avslutades med rapportområdets första fynd av ökenstenskvätta. Den blev en riktig långstannare och kunde till mångas glädje

Ringand

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

ses från den 9 november, ända till den 22 december. Fågeln höll till kring Edanö gård och var mycket lättskådad och gav upphov till ett och annat foto.

De långstannande rariteterna gjorde att

många skådare från andra delar av Sverige besökte oss. Antalet rapportörer de senaste åren har i vårt rapportområde legat kring 700 eller en bit däröver. I år blev det en rejäl höjning, då hela 1171 personer rapporterade från vårt rapportområde.

4 | Det sörmländska fågelåret 2013

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Ett mycket bra antal om 16 ex under hösten. De flesta år ses färre än tio ex. Vårens 48 ex är något sämre än de senaste åren.

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Sedan 2010 har antalet häckande par överstigit 20, med som mest 23 häckande par. Årets 20 rapporterade häckningar tyder på att beståndet verkar vara ganska så konstant. **Flockar över 200 ex:** 350 ex rastande Sörkärrsfälten, Nyköping 16.4 (Ingvar Jansson). 300 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 14.10 (Tommy Knutsson). 300 ex sträckande mot S Nötudden, Oxelösund 14.10 (Jan Karlsson, Tommy Knutsson). 232 ex stäckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.12 (Tommy Knutsson)

Sädgås *Anser fabalis*

Efter några år med januarifynd så blev det inga i år. Däremot så fanns det en hel del

Sångsvan
Foto: Göran Andersson

sädgäss kvar i Skåraområdet, Nyköping i december, som mest 600 ex 12.2 (Lennart Wahlén). Under våren, i april, sågs större flockar enbart i Skåraområdet, Nyköping. Samma gällde under hösten, då alla större flockar sågs i Skåraområdet. Tidigare finns inga större flockar än årets rapporterade vare sig vår eller höst.

Större flockar: 6000 ex rastande Sörkärrsfälten, Nyköping 14.4 (Tommy Pettersson). 7000 ex Skåraområdet, Nyköping 24.10 (Andreas Grabs, Bertil Karlsson).

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus* (-2012:86/418) (2013:6/28)

Tjugoåtta ex är en bra siffra, även om den inte är i nivå med de senaste åren. Samtliga ex förutom två sågs i Nyköpings kommun. De övriga med varsitt ex i Flen och Gnesta kommuner. Samtliga ex förutom tre sågs under hösten.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Inga vinterfynd i år. Antalet rapporterade spetsbergsgäss varierar en del mellan åren och mellan vår och höst. I år sågs ungefär lika många ex vår som höst. Ca 58 ex under våren och ca 54 ex under hösten. För andra året i rad har antalet rapporterade spetsbergsgäss minskat.

Bläsgås *Anser albifrons*

Inga fynd av bläsgäss förrän i april månad. De första noterades 4.4. Orsaken är troligen den utdragna vintern. Ett normalår i år för bläsgåsen, d.v.s. betydligt fler ex under våren än under hösten och ungefär samma antal som tidigare år. Under våren uppskattas antalet till ca 500 ex och under hösten till ca 80 ex.

Fjällgås *Anser erythropus*

Två fynd av tre ex under året. Samtliga fynd under hösten. De flesta fynd som gjorts i rapportområdet har varit under våren.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Skåraviken,

Hallbosjön, Nyköping 29.9 (Mikael Ackelman, Annika Ackelman). 2 ex Hålstorp, Katrineholm 13.10 (Lars Davner).

Grågås *Anser anser*

Fynd även i år under januari och december. Flockar med mer än 1000 ex sågs runt om i rapportområdet under vår, sommar och höst. De största flockarna ses under hösten.

Större flockar: 3000 ex stationär Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 3.7 (Tommy Pettersson). 2500 ex Marieberg, Yngaren, Katrineholm 22.8 (Hans Karlsson). 2500 ex Yngaren, västra delen, Katrineholm 8.9 (Pelle Moqvist, Bernth Andersson, Lillemor Däckfors). 2800 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 24.9 (Jan Sjöstedt). 3000 ex rast Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 28-29.9 (Mikael Ackelman, Annika Ackelman).

Fjällgås X vitkindad gås

Branta leucopsis X anser erythropus
(-2012:5/6) (2013:1/2)

Ett fynd av två ex av denna hybrid. Senaste fyndet var 2010. Samtliga fynd har gjorts i Nyköpings kommun.

Samtliga fynd: 2 ex rastande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 10.5 (*Jan Sjöstedt, Jan Gustafsson, Jan Karlsson).

Grågås X kanadagås

Anser anser X branta canadensis

En häckning i år från Strandstuviken, Nyköping. Häckningar är inte årliga. I övrigt fynd från i stort sett hela rapportområdet.

Vitkindad gås x kanadagås

Branta leucopsis X canadensis

Femte året med fynd av denna hybrid.

Samtliga fynd: 1 ex Rävkuille-maden (södra stranden), Vadsjön, Nyköping 24.4 (Lennart Eriksson).

Strippgås *Anser indicus*

(-2012:30/33) (2013:0/0)

Samtliga fynd avser samma individ. Be-

döms som samma individ som förra året.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Strandstuviken, Nyköping 15.6 (Sofi Nordfeldt, Peter Lantz). 1 ex rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 30.6 (Jan Gustafsson). 1 ex Snäckviken, Strandstuviken, Nyköping 12.7 (Monica Johansson). 1 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 17.7 (Niklas Westermark, William Sjöberg)

Prutgås *Branta bernicla*

Några ex brukar ses under våren. I år blev det dock inget vårfynd. Under hösten sågs ca 300 ex. Antalet ex under hösten varierar en hel del, från några tiotal ex till flera tusen ex.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Häckningar är i år rapporterade längs kusten och i skärgården från Trosa till Näveksvarn. Inlandshäckningar är inte vanliga, men i år finns häckningar rapporterade från Katrineholms och Nyköpings kommuner. Beståndet bedöms vara oförändrat jämfört med förra året.

Den 14 oktober sågs ett imponerande antal vitkindade gäss sträcka förbi vid kusten.

Inlandshäckningar och större sträck: 2 ad i par pulli/nyligen flygga Gimmersta, Katrineholm 3.7 (Osborne Lindberg). 4 pulli/nyligen flygga Näs, Torpesta kvarn, Nyköping 23.7 (Hasse Berglund). 15000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 14.10 (Tommy Knutsson). 6000 ex sträckande mot V Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 14.10 (Lennart Wahlén). 20540 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 14.10 (Kalle Brinell). 15000 ex sträckande mot S Nötudden, Brannäs våtmark, Oxelösund 14.10 (Jan Karlsson, Tommy Knutsson). 5000 ex sträckande mot SV Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 14.10 (Sofi Nordfeldt, Kjell Eriksson, Karin Lindström m.fl.).

Röd Halsad gås *Branta ruficollis*

(-2012:4/4) (2013:1/1)

Ett ex sågs sträckande med 30-40 vitkindade

6 | Det sörmländska fågelåret 2013

gäss vid Femöre, vilket är det femte fyndet i rapportområdet. Tidigare fynd har varit 1994 i Gnesta kommun, 2005, 2008 och 2010 i Nyköpings kommun.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Femöre, Oxelösund 14.10 (*Kalle Brinell).

Gravand *Tadorna tadorna*

Tre rapporterade häckningar under året. Det är fler än det varit på flera år. Beståndet bedöms vara konstant. Glädjande nog en häckning i Strandstuviken. Den senaste var 2008. Flocken om tio sträckande ex vid Mälaren är troligen den största som setts i inlandet.

Häckningar, inlandsfynd: 5 1K pulli/nyligen flygga Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 1.8 (Jan Gustafsson). 4 1K pulli/nyligen flygga Märskallsklubbarna, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 6.8 (Karin Lindström). 4 ex pulli/nyligen flygga Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 8.8 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar). 10 ad sträckande mot SV Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs 24.9 (Kent Söderberg).

Mandarinand *Aix galericulata*

(-2012:25/28) (2013:1/1)

Ett fynd av denna art, som numera är så gott som årlig. Både 2011 och 2012 sågs en hane i Eskilstuna. Denna sågs visserligen inne i staden, men kanske är ändå årets ex samma individ.

Samtliga fynd: 1 ad hane födosökande Sigurdsristningen, Sundbyholm, Eskilstuna 17.6 (Roland Thuvander).

Bläsand *Anas penelope*

Fynd i januari och december har blivit vanligare. Flera fynd gjordes i år. Häckningar är inte vanliga. Den senaste gjordes 2009. Både den och årets skedde i Sörfjärden. Återigen en höst med bra sträck vid kusten.

Häckningar, större sträck: 1 ad hona bo, ägg/ungar Dyskär, Sörfjärden, Strängnäs 1.6

(Lars Broberg, Ture Persson).

2930 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 15.9 (Kalle Brinell). 5200 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 16.9 (Kalle Brinell). 1000 ex sträckande mot V Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 14.10 (Lennart Wahlén). 1100 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 14.10 (Kalle Brinell).

Snatterand *Anas strepera*

Nio rapporterade häckningar. Det är i nivå med hur det varit de senaste åren. Vinterfynd både i januari och i december, vilket numera är vanligt. Fynd från fyra lokaler i januari och från fem lokaler i december. Årets största flock var 200 ex, en för senare år relativt liten flock.

Stor flock: 200 ex Strandstuviken, Nyköping 17.8 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt).

Kricka *Anas crecca*

Häckningar rapporteras numera bara från anlagda vatten. Årets två häckningar utgör inget undantag.

Vinterfynd som vanligt från Strängnäs, Eskilstuna och Nyköpings kommuner.

Häckningar: 4 1K pulli/nyligen flygga Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 22.6-21.7 (Peter Skoglund, Jan Karlsson). 3 pull bo, ägg/ungar Åleby våtmark, Strängnäs 22.7 (Yngve Meijer).

Amerikansk kricka *Anas carolinensis*

(-2012:9/9) (2013:2/2)

Två fynd under året av denna nordamerikanska and. Båda fynden gjordes i Nyköpings kommun. Förutom ett fynd vardera i Katrineholt och Oxelösund har samtliga fynd gjorts i Nyköping. I april är det störst chans att få se amerikansk kricka. Åtta av elva fynd i vårt rapportområde har gjorts april.

Samtliga fynd: 1 ex stationär Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 16.4 (*Jan Hägg m.fl.). 1 hane stationär Vadsjön, Nyköping 22-29.4 (*Jukka Väyrynen m.fl.).

Stjärtand *Anas acuta*

De senaste vintrarna har en eller flera stjärtänder observerats. I år bara i december. En del fynd görs under sommaren. Det är dock inte häckande fåglar.

Vinter- och sommarfynd: 1 ex rastande Badhusviken, Oxelösunds hamn, Oxelösund 7.12 (Jan Karlsson). 2 i par Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 30.5 (Peter Malmberg). 2 ad i par rastande Råstafälten, Stora Lida våtmark, Nyköping 2.6 (Jan Gustafsson). 1 hane Ekeby våtmark 4.6 (Lars-Owe Hagman, Kristina Hagman, Barbro Hedström, Brita Nilsson m.fl.). 1 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 26.6 (Andreas Grabs).

Årta *Anas querquedula*

Inga rapporterade häckningar i år. Fynd från sju lokaler i övrigt. I Strandstuviken,

Berga viltvatten och i Sjöholmskärret har årta observerats under en längre tid, vilket skulle kunna tyda på häckning. Fynden är av normal omfattning och beståndet uppskattas till max fem par.

Skedand *Anas clypeata*

Två häckningar rapporterade, vilket är av normal omfattning. I övrigt finns rapporter från 26 lokaler under häckningstid. Antalet rapporter under häckningstid har ökat. Detta skulle kunna tyda på en ökning av beståndet. Kommande år får avgöra detta.

Häckningar: 1 ex ruvande Edeby våtmark, Strängnäs 1.7 (genom Yngve Meijer). 1 pull Västerviken Tullgarn, Trosa 9.7 (Claes Leijon).

Brunand *Aythya ferina*

Tre rapporterade häckningar får sägas vara

Stjärtand

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

8 | Det sörmländska fågelåret 2013

av normal omfattning. I övrigt rapporter från ca 20 lokaler under häckningstid. Detta är rapporter från ungefär dubbelt så många lokaler som de senaste åren. Kanske ser vi en ökning av brunanden i vårt rapportområde. I juli och augusti ses ofta större flockar i Näsnaren.

Häckningar, stor flock: 1 pull Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 3.7 (Tommy Pettersson). 3 pulli Lagunen, Tynnelsö, Strängnäs 18.7 (Petter Sundin). 9 pulli Ålsätters viltvatten, Katrineholm 16.8 (Håkan Lernefalk). 160 ex Näsnaren, Katrineholm 25.7 (Pelle Moqvist).

Ringand *Aythya collaris*

(-2012:0/0) (2013:1/1)

Rapportområdets första ringand kunde ses under en längre tid i Oxelösund.

Samtliga fynd: 1 hane rastande Oxelösunds hamn - Femörehuvud - Gamla Oxelösund, Oxelösund 16-29.3 (*Leif Carlsson, Jan Gustafsson m.fl.).

Vigg *Aythya fuligula*

Under vintern kan stora flockar med vigg ses ute vid kusten. Årets största flock är större än de senaste åren. Ett imponerande antal, dock bara hälften mot rekordåret 2006, då 60 000 ex sågs.

Stor flock: 30 000 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 8.12 (Tommy Knutsson).

Bergand *Aythya marila*

Inlandsfynd bara under hösten i år då det sågs ca 60 ex. De flesta kring Mälaren och Hjälmaren. Årets största flock sågs i april och årets antal är i nivå med de senaste åren.

Stort antal: 2300 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 7.4 (Jan Carlsson, Jan Gustafsson, Mats Andersson).

Ejder *Somateria mollissima*

Beståndet av ejder har minskat kraftigt i Sverige. Hur det är i Sörmland vet vi inte. En hel del häckningar har rapporterats i år.

Det vore önskvärt om en heltäckande inventering kunde göras i vårt rapportområde. Några fynd görs årligen i inlandet. Av årets fynd gjordes tre i april och ett i juni.

Fynd i inlandet: 1 hane rastande Sigtunaån, Gnesta 18.4 (Bertil Karlsson).

2 i par rastande Torshälla huvud, Eskilstuna 19.4 (Monica Ljungars, Sten Ljungars).

1 ex sträckande Torshälla huvud, Eskilstuna 19.4 (Sten Ljungars). 1 hona rastande Fiskeboda, Katrineholm 23.6 (David Hammarberg, Johan Södercrantz).

Praktejder *Somateria spectabilis*

(-2012:32/35) (2013:1/1)

Senaste fyndet gjordes 2010. Årets fynd är som vanligt i april, då de flesta praktejdrar har setts.

Samtliga fynd: 1 ad hane stationär Femöreflagen, Oxelösund 9.4 (*Thomas Larsson).

Alfågel *Clangula hyemalis*

Sex fynd under året i inlandet varav samtliga utom ett gjordes under hösten. De flesta fynden i inlandet görs under hösten.

Inlandsfynd: 2 i par rastande Näsnaren, Katrineholm 19.5 (Krister Aronsson). 4 ex rastande Hjälmarsund, Eskilstuna 19.10 (Ralf Lundmark). 1 ex sträckande mot V Kviksundsbron, Eskilstuna 19.10 (Joachim Strengbom, Johan Mellquist).

1 hane rastande Dansbaneudden, Hjälmarsund, Eskilstuna 20.10 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 2 honfärgade rastande Dansbaneudden, Hjälmarsund, Eskilstuna 20.10 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 honfärgad stationär Trehörningen, brandfältet, Eskilstuna 30.10 (Leif Carlsson).

Sjöorre *Melanitta nigra*

Antalet observerade sjöorrar i inlandet varierar en del mellan åren. De två senaste åren har ca 300 ex setts. I år blev det 79 ex under våren och 54 ex under hösten. De flesta har setts sträckande vid Mälaren och Hjälmaren.

Svärta *Melanitta fusca*

Häckningar finns i år rapporterade från Vattungarna i Oxelösunds skärgård. Några par brukar finnas häckande i rapportområdet. Tredje året i rad med relativt få inlandsfynd. Under våren sågs sju ex och under hösten sågs 16 ex. Samtliga sågs vid Mälaren och Hjälmaran. Fram t.o.m. 2010 ökade antalet inlandsfynd.

Häckning: 43 1K pulli/nyligen flygga Vattungarna, Oxelösund 7.8 (Leif Nyström).

Knipa *Bucephala clangula*

Stora flockar av knipa är inte vanliga.

Stor flock: 2000 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 29.1 (Tommy Knutsson).

Salskrake *Mergus albellus*

Några ex ses numera årligen under sommaren, dock inget som tyder på häckning. För ovanlighetens skull, så sågs inte årets största flock i Näsaren. Den största flocken sågs i år i Norra Asparfjärden, Strandstuviken.

Flockar över 100: 190 ex rastande Norra Asparfjärden, Strandstuviken, Nyköping 4.1 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 173 ex Sjöholm, Näsaren, Katrineholm 20.10 (Håkan Lernefalk).

Småskrake *Mergus serrator*

Några par häckar årligen i Mälaren och Hjälmaran. Ingen häckning har dock konstaterats i Hjälmaran sedan 2007, trots flera fynd under häckningstid. I år rapport om häckning i Mälaren.

Häckning: 1 pull Dansken, NO Ytterselö, Prästfjärden, Strängnäs 28.7 (Björn Sjögren).

Storskrake *Mergus merganser*

I Öljaren är det inte ovanligt att se stora flockar av storskrake om höstarna.

Flockar över 1000 ex: 2000 ex södra delen av Öljaren, Vingåker 26-27.11 (Lars Nordling, Pelle Moqvist, Krister Andersson).

Järpe *Tetrastes bonasia*

Totalt tolv fynd om sammanlagt 14 järpar under 2013 får betraktas som ett tämligen normalt uppträdande. Under perioden 2005-2012 varierade antal fynd/år mellan 12 och 18 och medelantalet under samma tidsperiod var 14 fynd/år. Merparten av årets fynd kommer som vanligt från skogsområdena på och intill Mälarmården i mellersta/norra delen av rapportområdet.

Fynd (samtliga): 1 ex Sandvik, Vingåker 23.2 (Ronny Nilsson). 1 ex Hasbäcken, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 25.3 (Leif Carlsson). 1 ex Lyttersta, Vingåker 20.4 (Lillemor Däckfors). 1 ex Nasen, Eskilstuna 26.4 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex Nyckelsjön, Gnesta 30.4 (Bertil Karlsson). 1 hane 500 m SV f.d. Stocksjön, Nyköping 25.6 (Hasse Berglund). 1 hane Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 28.6 (Bo Hernod). 3 1K Lilla Hammarbosäter, Laxne, Gnesta 16.8 (Mats Larsson). 1 ex Lövnäs, Ärla, Eskilstuna 5.9 (Lars-Erik Collin). 1 hane Nyckelmossen, Katrineholm 3.10 (Ralf Lundmark). 1 ex Torpesta kvarn, Nyköping 2-8.11 (Sofi Nordfeldt, Peter Lantz, Jan Sjöstedt). 1 ex Lindsvedsmon östra, Flen 24.12 (Sven Björnbom).

Orre *Lyrurus tetrix*

Spelande orrar har som vanligt rapporterats från ett antal lokaler runt om i rapportområdet. Sammanlagt har 67 spelande orrar rapporterats från 37 lokaler och merparten av rapporterna gäller enstaka spelande fåglar. Som vanligt kommer de flesta rapporterna från Kolmårdens och Mälarmårdens större sammanhängande skogsområden.

På följande fyra lokaler har fler än 2 spelande orrar rapporterats: Fjällmossen, Nyköping (14 spelande), Stora Bötet, Nyköping (10 spelande), Holmsjön, Gnesta (4 spelande) och Bredsjönäs, Åkers kronopark, Strängnäs (3 spelande).

Inga rapporter om konstaterade eller troliga häckningar finns från 2013.

Tjäder *Tetrao urogallus*

Sammanlagt finns från 2013 ett 70-tal rapporter om cirka 105 tjädrar från cirka 40 lokaler i rapportområdet som helhet. Lokaler är spridda i hela rapportområdet men med en tydlig koncentration till skogsområdena söder om Strängnäs och Kolmårds-skogarna sydväst om Nyköping. Rapporter om spelande tjädrar är som vanligt få och i år finns rapporter om fyra spelplatser med sammanlagt 15 spelande tuppur.

Årets fyra rapporterade spelplatser fördelar sig geografisk enligt följande:

Tunabergsområdet, Nyköping (5 spelande tuppur), Åkers kronopark, Strängnäs (5 spelande tuppur), Läggesta, Strängnäs (3 spelande tuppur), Näshulta, Eskilstuna (2 spelande tuppur).

Från året finns även en rapport om en konstaterad häckning: 4 ex pulli/nyligen flygga Finnsjövägen, Åkers bergslag, Strängnäs 19.7 (Leif Carlsson).

Rapphöna *Perdix perdix*

Sammanlagt har 45 rapphöns rapporterats från sex lokaler under 2013. Årets fynd är tydligt koncentrerade till tre områden i Nyköpings och Katrineholms kommuner och från övriga delar av rapportområdet saknas helt fynd detta år. Merparten av fynden har gjorts under hösten och som vanligt kan man nog utgå ifrån att samtliga fynd avser rapphöns som planterats ut i viltvårdande syfte.

De 3 områdena där fynd gjorts detta år är följande: Stora Malmsområdet (flera lokaler inom området), området runt Husby-Oppunda kyrka samt området runt Runtuna samhälle. Två av årets fynd är från vår och försommar och kan vara värda att omnämnas då de är att betrakta som fåglar under häckningstid i lämplig biotop.

Fynd (maj-juni): 2 ex Valla gård, Stora Malm, Katrineholm 17.5 (Hans Karlsson). 2 ex Husby gård, Nyköping 2.6 (Stefan Pettersson).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Endast 13 vaktlar har rapporterats från rapportområdet under 2013. Samtliga fåglar är rapporterade som spelande under den relativt sett korta perioden 1.6-1.7. Antalet är det klart lägsta som rapporterats under 2000-talet och man får gå tillbaka till 1998 (med sju spelande fåglar) för att hitta ett lägre antal. Nedgången som noterades förra året tycks alltså fortsätta. Om man jämför med det rapporterade genomsnittet under perioden 2000-2012 (55,5 spelande/år) framstår årets låga antal än tydligare. Årets vaktlar fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping 5, Eskilstuna 3, Katrineholm 2, Vingåker 2, Strängnäs 1. Av förklarliga skäl noterades heller inga nämnvärda ansamlingar under året.

Smålom *Gavia stellata*

Totalt 78 smålommar fördelat på 35 fynd under 2013 är något färre än vad som rapporterats de senaste åren. Årets uppträdande följer det vanliga mönstret med huvuddelen av fåglarna längs kusten under våren, 62% av årets smålommar har rapporterats från kusten under april och maj. Fördelningen av samtliga fynd under året ser ut enligt följande: januari 2, februari 1, april 21, maj 33, juni 1, augusti 3, september 7, oktober 7, november 2, december 1.

Sammanlagt nio av årets smålommar har rapporterats från inlandet, samtliga av dessa sågs i Mälaren och Hjälmarren. Årets högsta sträcksumma från kusten under våren rapporteras från Oxeludden, Askö, Trosa där 14 ex sträckte mot NO 28.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius).

Fynd (samtliga inlandsfynd): 3 ex rastande Hjälmaresund, Eskilstuna 21.4 (Lennart Andersson). 1 ex rastande Storsundet, Strängnäs 7.5 (Thomas Pettersson). 1 ex sträckande mot O Torshälla huvud, Eskilstuna 30.5 (Sten Ljungars). 1 ex förbiflygande Hedfjärden, Eskilstuna 23.6 (Martin Åkeson). 1 ex sträckande mot S Prästhällen,

Prästfjärden, Strängnäs 4.8 (Erik Widuss). 1 ex sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 15.8 (Sten Ljungars). 1 ex sträckande Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs 26.9 (Kent Söderberg, Markku Kemppi).

Storlom *Gavia arctica*

Ovanligt många konstaterade storlomshäckningar har rapporterats under 2013. Totalt finns rapporter om 26 konstaterade häckningar från hela rapportområdet. Bortsett från 2003, då arten inventerades i Båven, är årets antal det högsta som rapporterats ett enskilt år under 2000-talet. År 2003 konstaterades sammanlagt 30 häckningar, varav 20 i Båven. Årets konstaterade häckningar är rätt väl spridda i rapportområdet men man kan se en tydlig koncentration till sjöar på Mälarmården. Märkligt nog saknas helt rapporter om konstaterade häckningar från Båven detta år. Utöver de konstaterade häckningarna finns rapporter om 63 ytterligare lokaler med storlommar under häckningstid i lämplig biotop. Kommunvis fördelar sig de

89 lokalerna med konstaterade häckningar eller fåglar i lämplig biotop under häckningstid enligt följande: Flen 20, Strängnäs 16, Gnesta 16, Nyköping 12, Katrineholm 11, Eskilstuna 8, Vingåker 4, Trosa 2. Större ansamlingar av storlommar under eftersommar och höst rapporteras som vanligt från Gölsjön, Flen. Under perioden 28.7-8.9 finns ett flertal rapporter om större ansamlingar därifrån med 67 ex som högsta notering 16.8 (Leif Carlsson). Dessutom finns en rapport om 49 ex i Dunkern, Flen 31.7 (Louise Öhring).

Under april (13.4-21.4) rapporteras även höga antal rastande storlommar från kusten. Toppnoteringen därifrån är 86 rastande i Örsbaken, Oxelösund 21.4 (Tommy Knutsson). Sannolikt kan den långdragna våren med sen islossning på insjöarna förklara de höga antalen rastare längs kusten i april. Från 2013 finns även 2 vinterfynd rapporterade, bägge från december.

Vinterfynd (januari och december): 1 ex sträckande mot V Hummelvik fiskehamn,

Vitnäbbad islom

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

12 | Det sörmländska fågelåret 2013

Nyköping 13.12 (Lennart Wahlén, Jonny Werdin). 3 ex rastande Örsbaken, Oxelösund 29-31.12 (Tommy Knutsson, Peter Skoglund).

Vitnäbbad islom *Gavia adamsii*

(-2012:9/9) (2013:1/1)

Rapportområdets tionde vitnäbbade islom dök helt oväntat upp i en avsnörd fjärd i östra Hjälmarens mitt i sommaren och visade sig bli en riktig långstannare. Fågeln som var i full sommardräkt, tämligen orädd och dessutom mycket stationär lockade ett stort antal besökande skådare som kunde avnjuta lommen på nära håll från den delvis raserade Bibybron. Fågeln sågs ofta fånga kräftor och den goda tillgången på dessa kan säkert delvis förklara att den blev stationär så pass länge på lokalen. Samtliga tidigare fynd i rapportområdet har gjorts längs kusten och avser i de flesta fall tillfälliga observationer i ytterskärgården. Den enda tidigare vitnäbbade islom som varit någorlunda stationär var en 2k-fågel som rastade vid Hummelvik, Nyköping 10.3-13.3 2001.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Bibybron, Hedfjärden, Eskilstuna 20.6-2.7 (*Jorma Jokinen, Lars Friberg, Kent Carlsson m.fl.).

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Sammanlagt finns rapporter om smådoppingar under häckningstid på 19 lämpliga lokaler och på sju av dessa lokaler konstaterades minst åtta häckningar. Årets antal faller väl in i de senaste årens mönster. Under perioden 2006-2012 har antalet lämpliga lokaler med par eller enstaka fåglar varierat mellan 12 och 27. Årets lokaler med troliga eller säkra häckningar fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping 7, Strängnäs 5, Flen 2, Katrineholm 1, Vingåker 1, Eskilstuna 1, Trosa 1, Oxelösund 1.

Från vintermånaderna januari och december finns 2013 enbart fynd från Ekeby våtmark, Eskilstuna där det för övrigt har setts smådoppingar under i stort sett hela året.

Vinterfynd: 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 2-31.1 (Edwin Sahlin, Anna Struwe, Lennart Andersson m.fl.). 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 8-26.12 (Björn Fors, Leif Carlsson, Lennart Andersson m.fl.).

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Några rapporter om större ansamlingar finns från 2013 och merparten av dessa kommer som vanligt från rapportområdets nordvästra delar. Från Öljaren (Katrineholm/Vingåker) där höga antal brukar inräknas under hösten saknas i år rapporter om riktigt höga antal. Årets största ansamling rapporteras från Hjälmaresund, Eskilstuna där 1070 ex inräknades i oktober, en siffra som närmar sig det högsta antal som rapporterats under 2000-talet (1200 ex i Öljaren 10.11 2011).

Fynd (200 ex eller fler): 200 ex Norra Örsbaken, Nyköping 6.4 (Jan Gustafsson). 267 ex Torshälla huvud, Eskilstuna 21.4 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 300 ex Hjälmaresund, Eskilstuna 23.4 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 320 ex Östra Stor-Hjälmarens, Katrineholm 27.7 (Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1070 ex Hjälmaresund, Eskilstuna 19.10 (Ralf Lundmark). 250 ex Öljaren, Katrineholm/Vingåker 19.10 (Ralf Lundmark). 200 ex Öljaren, Katrineholm/Vingåker 27.11 (Pelle Moqvist, Krister Andersson).

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Totalt 22 fynd om sammanlagt 29 gråhakedoppingar från rapportområdet under 2013 får betraktas som högst normalt. Antalet och den geografiska och tidsmässiga fördelningen faller in väl i de senaste årens mönster. Merparten av fynden gäller som vanligt rastande och sträckande fåglar under vår och höst längs kusten, men fyra av fynden avser enstaka rastande fåglar på inlandslokaler. Fördelningen av antalet fåglar under året ser ut enligt följande: mars 3, april 5, maj 4, augusti 1, september 2, oktober 12, november 1, december 1. Fynd av fåglar under

häckningstid på lämpliga häckningslokaler saknas helt från 2013.

Vinterfynd: 1 ex rastande Örnbaken, Oxelösund 8.12 (Tommy Knutsson).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Häckningar av svarthakedoppingar har konstaterats på totalt 13 lokaler under 2013. Sammanlagt finns på dessa 13 lokaler rapporter om 28 par som konstaterats häcka eller åtminstone gjort häckningsförsök. Utöver detta har par eller enstaka fåglar rapporterats från ytterligare 21 lämpliga lokaler under häckningstid. Totala antalet lokaler med häckande svarthakedoppingar eller svarthakedoppingar i lämplig biotop under häckningstid blir därmed 34 i rapportområdet som helhet under 2013. En sammanräkning av det totala antalet par som konstaterats häcka eller som setts på lämpliga lokaler hamnar på ca 74 par vilket får betraktas som normalt jämfört med de senaste åren.

Kommunvis fördelar sig årets lokaler med svarthakedoppingar under häckningstid enligt följande: Nyköping 13, Katrineholm 5, Flen 5, Strängnäs 3, Trosa 3, Vingåker 2, Eskilstuna 2, Gnesta 1.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Från 2013 finns rapporter om häckningar från totalt sex kolonier i rapportområdet som helhet. Det sammanlagda antalet par i dessa sex kolonier hamnar på ca 440 par vilket är markant färre än vad som rapporterats de senaste åren. Årets största koloni rapporteras från Snöhöjden, Trosa där man uppskattade antalet aktiva bon till 250.

Geografiskt fördelar sig årets rapporterade kolonier enligt följande: Hjälmaran 1, Mälaren 3 och 2 kolonier längs kusten. Utöver de sex kolonier där häckning konstaterats finns även rapporter om två kolonier på öar i Örnbaken, Nyköping där fåglar uppehållit sig under häckningstid, men där inga säkra häckningar konstaterats.

Det är mycket vanskligt att dra några egentliga slutsatser om storskarvens status i rapportområdet utifrån de tillgängliga rapporterna i Svalan. Det spontana rapportandet av häckningar och kolonier är sannolikt mycket bristfälligt. Årets låga antal kan dock vara en indikation på att storskarven för tillfället har en något vikande trend som häckfågel i rapportområdet. Från en av årets rapporterade kolonier, ön Dansken i Mälaren, finns en del rapporter från tidigare år att jämföra med som även de antyder en vikande trend. Antalet rapporterade par i kolonin på Dansken har minskat årligen från 108 par 2008 till 47 par 2013.

För att med säkerhet kunna uttala sig om storskarvens status och populationens utveckling i rapportområdet skulle det dock behövas dels en riktad inventering med räkningar av antalet par i samtliga kända kolonier och en årlig standardiserad inventering av ett antal utvalda kolonier runt om i rapportområdet.

Rördrom *Botaurus stellaris*

Från 2013 finns rapporter om sammanlagt 92 spelande rördrommar i rapportområdet som helhet. Antalet är något fler än förra året och återhämtningen från bottenåret 2010, med endast 67 spelande fåglar, tycks fortsätta. Årets 92 spelande fåglar innebär att vi i stort sett är tillbaka vid de antal som rapporterades årligen innan de senaste årens stränga och långdragna vintrar. Medelantalet under perioden 2001-2009 var just 92 spelande/år. Från Sörfjärden, Mälaren rapporteras 16 revirhävdande rördrommar under 2013 vilket är en svag ökning jämfört med förra årets 15 revirhävdande fåglar och en klar ökning från bottenåren 2010 och 2011 med elva respektive nio revirhävdande fåglar. Medelantalet i Sörfjärden under perioden 2001-2009 var 18 revirhävdande/år varför årets uppträdande får betraktas som relativt normalt. Årets 92 spelande rördrommar fördelar sig geografiskt enligt följande:

14 | Det sörmländska fågelåret 2013

Strängnäs kommun (utom Sörfjärden) 17, Sörfjärden (Eskilstuna och Strängnäs kommuner) 16, Eskilstuna kommun (utom Sörfjärden) 15, Nyköpings kommun 15, Flens kommun 9, Gnesta kommun 7, Katrineholms kommun 5, Vingåkers kommun 5, Kungsörs kommun 2, Oxelösunds kommun 1. För fjärde året i rad saknas fynd från vintermånaderna januari och december.

Ägretthäger *Egretta alba*

(-2012:25/28) (2013:2/2)

2013 blev fjärde året i rad med fynd av ägretthäger i rapportområdet, två fynd om minst två fåglar gjordes under året. Bägge fynden gjordes i södra delen av rapportområdet och överlappande datum visar att minst två olika fåglar var inblandade i fynden. Rrk har bedömt att rapporterna under sommaren avser en och samma fågel som rört sig mellan olika lokaler i södra delen av rapportområdet. Med årets fåglar har nu sammanlagt 30 ägretthägrar setts i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex Mellanfjärden, Nyköping 29.4-2.5 (*Olle Höjer, Sofi Nordfeldt, Peter Lantz m.fl.). 1 ex Trosa - Skåraområdet - Sätterstamaden - Trosa, Trosa och Nyköpings kommuner 1.5-11.8 (*Göran Andersson, Andreas Grabs, Peter Ringqvist m.fl.).

Gråhäger *Ardea cinerea*

Rapporter om hägerkolonier eller gråhägrar som setts under omständigheter som kan tyda på häckning är mycket få detta år. Endast tre mindre kolonier om sammanlagt ca tio par finns rapporterade från hela rapportområdet under 2013. Både antalet par och antalet kolonier är betydligt färre 2013 jämfört med de senaste åren. Precis som för storskarven kan man dock utgå ifrån att rapporteringen av kolonier och fåglar under omständigheter som kan tyda på häckningar är mycket bristfällig. Exempelvis saknas helt rapporter om häckningar

eller kolonier från kusten detta år.

Utifrån det spontana rapporteraandet i Svalan är det mycket svårt att säga något säkert om gråhägers status och populationens utveckling i rapportområdet.

Följande häckningar eller kolonier har rapporterats under 2013: Lagårdsback, Tynnelsöfjärden, Strängnäs (6 par), Åkerskorset/Rv55, Länna, Strängnäs (1 par), Hulstastrand, Baggetorp, Katrineholm (3 par).

Vit stork *Ciconia ciconia*

(-2012:44/52) (2012:1/1)

Ett fynd av en ensam förbiflygande vit stork finns från 2013. Arten är numera så gott som årlig i rapportområdet och under perioden 2000-2012 har enstaka fynd gjorts alla år utom 2009 och 2010. Totalt har nu drygt 50 vita storkar setts i rapportområdet sedan 1964.

Samtliga fynd: 1 ex förbiflygande Skogsbol, Sjösa, Nyköping 5.5 (*Göran Altstedt).

Bivråk *Pernis apivorus*

Under sommaren finns rapporter om konstaterad häckning från tre lokaler och ytterligare rapporter med häckningskriterium från tolv områden. Som vanligt finns desto fler rapporter under juni-juli som antagligen gäller häckande fåglar. Antalet revir är dock svåruppskattat, men det tycks hålla sig på samma nivå som förra året.

Årets första bivråk noterades vid Örsbaken, Oxelösund (Tommy Knutsson) redan den 5.5. Detta fynd sticker såklart ut och faktum är att det tangerar fjolårets fenologirekord. Årets sista bivråkar passerade Vattentornet, Oxelösund den 25.9 (Kalle Brinell). Normalt sett så ses någon eller några bivråkar även i början av oktober, men alltså inte detta år. Inga anmärkningsvärt höga sträck-siffror noterades under hösten.

Tillägg 2012: 1 ex förbiflygande Skåra gård, Skåraområdet, Nyköping 5.5 (Jan Sjöstedt).

Brun glada *Milvus migrans*

(-2012:53/55) (2013:2/4)

Sedan några år har det funnits ett revir inom rapportområdet och glädjande nog även 2013. I år dök inte den första gladan upp förrän den 11.4, vilket är mer än två veckor senare än förra året. Det kan säkert förklaras med vårens sena ankomst. Paret häckade framgångsrikt och tre ungar lämnade boet. Rapporter från häckningsområdet finns fram till den 27.8.

I övrigt finns ett fynd under året, nämligen från Strängnäs i mitten av april. Detta var det 6:e fyndet för Strängnäs kommun. Notera att i fyndstatistiken ovan räknas endast de tre ungarna och Strängnäsfyndet då de två vuxna i paret är desamma som återkommit flera år.

Övriga fynd: 1 ex födosökande Härad - Kvittens avfallsstation, Strängnäs 18-20.4 (*Ulf Gustafsson, Erik Widuss, Susanne Lindqvist Larsson m.fl.)

Röd glada *Milvus milvus*

I början av augusti finns rapporter om ungfåglar från två eller möjligen tre områden i mellersta delarna av rapportområdet. Med tanke på att ungfåglar inte borde ha flyttat sig någon större sträcka från häckningsområdet vid denna tid, så är det inte helt orimligt att arten kan ha häckat inom rapportområdet under sommaren.

Antalet fynd tycks definitivt öka i rapportområdet, vilket gör det allt svårare att avgöra hur många individer som verkligen besöker oss. Rrk uppmanar därför till noggrann rapportering med åldersangivelser men också att individuella dräktkaraktärer (exempelvis ruggluckor) nämns i rapporterna. Detta för att underlätta vid sammanställningen.

Med säkerhet kan man konstatera att minst sex fåglar har setts i rapportområdet, men det går inte att utesluta att antalet snarare kan vara fler än tio exemplar. Helt säkert är i alla fall att vi nu har kommit till den gräns

då det inte längre går att avgöra korrekt antal individer. Fynden fördelar sig över de olika kommunerna enligt följande: Eskilstuna (1), Flen (1-3), Katrineholm (1-2), Nyköping(5-7), Oxelösund (1), Strängnäs (2), Vingåker (4)

Intressanta fynd: 1 1K förbiflygande Grinda, SV Malmköping, Flen 4.8 (Per Flodin m.fl.). 1 1K födosökande Vadsjön, Nyköping 9.8 (Jan Sjöstedt). 1 ad + 2 1K födosökande Grusvägen till Åby, Vingåkersslätten, Vingåker 10.8 (Ronny Nilsson).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Vi har fått in sju rapporter om konstaterad häckning och ytterligare fyra rapporter med häckningskriterium. Artens verkliga populationsstorlek avspeglas som vanligt inte i rapportering, utan det krävs en riktad inventering för att få en uppfattning hur många par det verkligen häckar i rapportområdet. Årets första kärrhök dök inte upp förrän den 4.4 då en hona sågs på Stenkvistafälten, Eskilstuna (Barbro Hedström). Normalt sett anländer arten redan i slutet av mars.

Årets sista bruna kärrhök noterades dock senare än vad vi är vana med, nämligen vid Fatburen, Mariefred, Strängnäs den 22.10 (Janne Wahlström). Detta fynd ligger långt utanför ramen för vad som är normalt hos oss, men det är ändå sex dagar ifrån det nuvarande fenologirekordet från den 28.10 2009.

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Även i år så gjordes det ett par sommarfynd. Det är inte varje år arten ses under sommar-månaderna överhuvudtaget, men i år gjordes hela fyra fynd under juni-juli. Noterbart att det saknas helt fynd från januari månad, vilket med största sannolikhet såklart beror på en sträng vinter. Till exempel sågs bara en enda blå kärrhök under december 2012. December 2013 var däremot mild, vilket resulterade i att sju blå kärrhök sågs.

Sommarfynd (20 maj-20 juli): 1 ex förbi-

16 | Det sörmländska fågelåret 2013

flygande Husby tegelbruk, Stallarholmen, Strängnäs 23.6 (Janne Wahlström, Svenolov Wahlström). 1 ad hane födosökande Gälltorp, Nyköping 28.6 (Sofi Nordfeldt).

1 hane Edeby, Eskilstuna 3.7 (Monica Johansson). 1 hane födosökande Stenkvis tafältet, Eskilstuna 13.7 (Barbro Hedström, Brita Nilsson).

Vinterfynd (januari, december): 1 honfärgad födosökande Oppeby våtmark, Nyköping 1-4.12 (Jan Sjöstedt, Johan Bergkvist). 1 honfärgad födosökande Kjulstaåkrarna, Skåraområdet, Nyköping 1.12 (Jan Sjöstedt). 1 ex födosökande Runtuna-området, Nyköping 3.12 (Mattias Ohlsberg). 1 honfärgad Labro ängar, Nyköping 4.12 (Björn Johansson). 1 honfärgad sträckande Strandstuviken, Nyköping 12.12 (Jan Sjöstedt). 1 hane födosökande Tybblefälten, SO Stensjön, Katrineholm 20.12 (Hans Karls-

son). 1 hane födosökande Björkviks flygplats, Nyköping 23.12 (Torkel Söderström).

Stäpphök *Circus macrourus*

(-2012:21/21) (2013:1/1)

Ett fynd av denna numera årliga art inom rapportområdet. Observationen gäller en ungfågel i början av september. Flest fynd görs under första halvan av maj samt i månadsskiftet aug-sep, varför årets fynd passar väl in i den tidigare fyndbilden. Fyndet är det andra för Strängnäs kommun.

Samtliga fynd: 1 1K förbiflygande Svedängsfälten, Svedäng, Strängnäs 8.9 (*Petter Sundin).

Ob. stäpp-/ängshök

Circus macrourus/pygargus

(-2012:23/23) (2013:4/4)

Enstaka obestämnda stäpp-/ eller ängshökar

Ängshök

Foto: Ingvar Jansson

har rapporterats så gott som årligen under 2000-talet. Det handlar nästan uteslutande om honfärgade fåglar, eller mycket hastiga observationer av hanar.

Samtliga fynd: 1 honfärgad förbiflygande Arnö, Nyköping 18.4 (*Jan Sjöstedt). 1 honfärgad förbiflygande Marsäng, Nyköping 25.4 (*Thomas Larsson). 1 honfärgad förbiflygande Örsbaken, Oxelösund 10.5 (*Tommy Knutsson). 1 hane förbiflygande Grindatorp, Flen 3.6 (*Lennart Eriksson).

Ängshök *Circus pygargus*

Under året gjordes fyra fynd om fem individer. Som vanligt flest observationer under maj månad. Inget som tyder på att något häckningsförsök har gjorts detta år heller. Senaste gången vi hade ett häckningsförsök i rapportområdet var 2008.

Samtliga fynd: 1 hane födosökande Svanviken, Nyköping 7.5 (Arne Hellström). 2 2K+ i par födosökande Marsäng - Palmtorps allé, Nyköping/Oxelösund 14-17.5 (Lennart Wahlén, Jan Karlsson, Ingvar Jansson m.fl.). 1 hane födosökande Floden, Katrineholm 18.5 (Steffan Kluge). 1 1K sträckande mot SV Brostugan Ludgo, Nyköping 9.8 (Hasse Berglund).

Sparvhök *Accipiter nisus*

Märkligt nog så saknas det helt rapporter med häckningskriterier även detta år. Även sträcksiffrorna från hösten visar på ganska få dagar med talrikt sträck. Årets högsta sträcksiffra kom föga förvånande från Oxelösunds vattentorn där 359 ex sträckte förbi den 23.9. Denna siffra är förvisso väldigt hög, men också långt ifrån det dagsrekord om 811 ex som rapporterades förra hösten. Stora antal (>149 exemplar): 359 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell).

Ormvråk *Buteo buteo*

Under januari fanns ca 78 ormvråkar utspridda över länet. Kommunerna Nykö-

ping, Strängnäs och Katrineholm står som värd för över 60 utav dessa exemplar. I och med att det i dessa områden ofta är tätt med övervintrande vråkar gör att det är svårt att uppskatta hur många individer det verkligen rör sig om. Under december rapporterades ca 68 exemplar och bland dessa några enstaka sträckande individer. December var ovanligt mild, varför det ska bli intressant att se hur många ormvråkar som rapporteras i januari 2014.

Blott fyra säkra häckningar har rapporterats och ytterligare tre rapporter med häckningskriterium. Detta speglar såklart inte den verkliga populationsstorleken.

En riktigt bra sträckdag inträffade den 11.10. Även om antalet är en bra bit ifrån något rekord, så är det den högsta inräknade sträcksiffran sedan år 2010.

Stora antal (>249 exemplar): 303 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell). 768 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 11.10 (Kalle Brinell) och samma dag 530 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping (Jonny Werdin, Arne Hellström, Jan Karlsson m.fl.). 289 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 12.10 (Kalle Brinell) och samma dag 300 ex sträckande Marsäng, Nyköping (Marianne Mattiasson, Mats Andersson m.fl.).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Trots en sträng vinter noterades ca 50 exemplar under januari månad. Vi har sett en tendens de tre-fyra senaste åren att antalet övervintrande fjällvråkar har minskat. Självklart är vädret en påverkande faktor och de senaste hårda vintrarna har såklart påverkat detta negativt. Under december månad rapporterades ca 41 individer. Antalet brukar normalt vara något lägre i december, jämfört med januari, vilket med stor sannolikhet beror på mindre skådaraktivitet under slutet av året.

Förvånansvärt få dagar med stora antal noterades vid sträcklokaler ute vid kusten.

18 | Det sörmländska fågelåret 2013

Detta trots att bevakningen var god under hela artens sträckperiod. Den enda dagen med bra sträck inföll faktiskt redan i slutet av september. Normalt brukar toppdagarna infalla mellan den 5-15 oktober. Antalet ungfåglar rapporterades vara lågt bland de fjällvråkar som passerade vid Vattentornet, Oxelösund varför man får gissa att häckningsframgången inte varit den bästa under sommaren.

Stora antal (>99 exemplar): 219 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell).

Sommarfynd (20 maj-20 juli): 1 ex födosökande Väingsö flygfält, Väingsö, Gnesta 22.5 (Bertil Karlsson).

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Årets riksinventeringsart 2013. Totalt rapporterades det 60 aktiva bon och ytterligare 15-18 troliga revir. Detta skulle ge ett resultat om totalt 75-78 par. Rapporter saknas dock från vissa områden, varför det

finns skäl att tro att det häckar fler par i rapportområdet. Den första fiskgjusen för året rapporterades från Norrtuna, Gnesta den 3.4 (Bertil Karlsson). Antalet aktiva bon fördelade per kommun enligt följande: Eskilstuna (9), Flen (14), Gnesta (4), Katrineholm (6), Kungsör (2), Nyköping (7) och Strängnäs (18).

Sena fynd (1 okt-30 nov): 1 ex sträckande mot V Gripsholms slott, Mariefred, Strängnäs 8.10 (Erik Widuss). 1 ex födosökande Hedfjärden, Eskilstuna 12.10 (Leif Carlsson).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Precis som föregående vintersäsong så var även den 2012/2013 tuff för övervintrande tornfalkar. Sett ur det perspektivet ter sig årets enda januarifynd väntat. Inledningen på vintern 2013/2014 är tvärtom osedvanligt mild med plusgrader och barmark varför man närmast kunde ha väntat sig några fler kvardröjande tornfalkar än de två som rapporterats.

Fiskgjuse
Foto: Leif Nyström

Från hösten noterar vi ett par fina dagssiffror från sträckbevakningen vid Vattentornet Oxelösund där 16 ex passerade 22.9 och ytterligare 14 ex 23.9 (Kalle Brinell).

Säsongen 2012 kunde vi glädjas åt relativt höga antal konstaterade och misstänkta häckningar tack vare riktade eftersök i främst Nyköpings och Oxelösunds kommuner. Under 2013 har inte några sådana uppgifter kommit Rrk till del så nu är vi tillbaks på låga tre konstaterade häckningar i Kungsör (1), Flen (1) och Nyköping (1). Därutöver åtskilliga fynd under häckningstid där det på åtminstone tre eller fyra platser kan misstänkas permanent revir och häckning.

Vinterfynd: 1 rastande Kylvattendammen, Oxelösund 27.1 (Lasse Pettersson). 1 förbiflygande Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 20.12 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 1 ex Vik, Stigtomta, Nyköping 22.12 (Tommy Pettersson).

Aftonfalk *Falco vespertinus*

(-2012:64/67) (2013:1/1)

Under hela 2000-talet har det rapporterats en till fem aftonfalkar per år. Inte sällan ses de under maj så årets enda fynd under första halvan av denna månad får anses normalt. Det som kan noteras dock är att det är ganska tidigt, men ändå med viss marginal till vårt tidigaste fynd som gjordes 6 maj år 2000.

Samtliga fynd: 1 hona rastande vid Berget O Stensjön, Katrineholm 10.5 (*Lennart Pettersson).

Stenfalk *Falco columbarius*

Som vanligt kommenterar vi sommar- och vinterfynd. De senare är numera närmast årliga varför fynden i januari respektive december stämmer väl in i bilden för 2000-talet. Fynd under högsommar är däremot ovanligare och det finns endast tre tidigare fynd under 2000-talet. Av den anledningen kan man vara frestad att misstänka att årets

två julifynd rör samma fågel då det endast är ca 10 km mellan platserna, men det får vi aldrig säkert veta.

Sommarfynd: 1 ex Marvikarnas naturreservat, Gnesta 14.7 (Peter Fridén, Barbro Hellström). 1 ad hane födosökande Trehörningen, Gnesta 17.7 (Sven Björnbom).

Vinterfynd: 1 förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 31.1 (Sten Ljungars). 1 ex Remröd, Katrineholm 4.12 (Håkan Lernefalk).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Som vanligt numera är det något av en utmaning att försöka reda ut hur många pilgrimsfalkar som egentligen setts i rapportområdet under året. Det som dock står klart är att efter två toppår 2011 och 2012 på runt 80 individer per år är vi i och med årets ca 53 individer tillbaks på de nivåer som gällde innan dess. Dessa fördelar sig på Nyköping (19), Eskilstuna (9), Oxelösund (8), Katrineholm (5), Strängnäs (4), Gnesta (2), Trosa (2), Vingåker (2) samt Flen (2).

Studerar man den säsongsmässiga fördelningen för 2013 noterar man att så gott som hela nedgången jämfört med föregående två år avser hösten. Återigen är fyndbilden rätt lik exempelvis 2010 och möjligen kan dessa fluktuationer mellan åren förklaras av ungfågelproduktionen för året. Man kunde dock med det resonemanget förvänta sig att även vårfynden året efter skulle ligga på lägre nivå. Vi ser förvisso sådana tendenser, men vi har fortfarande för lite data för att säkerställa detta samband. Noterbart är även sommarfynden där åtminstone tre i augusti snarast gäller tidiga flyttare medan två fynd under juni och juli är desto mer intressanta. **Säsongsfördelning 2013:** vinter (1), vår (14), sommar (5) samt höst (33).

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Vattenrallen är numera en fåtalig men regelbunden övervintrare i rapportområdet. Under 2013 har totalt 11 fåglar, på 5 lokaler,

rapporterats från januari och december, dessutom finns en rapport om färska spår från ytterligare en lokal.

Observationer av övervintrande vattenrallar, eller rallar under vintermånaderna december och januari, har nu gjorts årligen sedan 1993. Antalet observerade fåglar styrs till stor del av vinterkylan och det rådande isläget och variationerna mellan åren är stora. Under 2000-talet har exempelvis årssummorna varierat mellan 1 ex 2011 och 24 ex 2010. Som vanligt framstår Brandholmens reningsverk, Nyköping och Brannäs våtmark, Oxelösund som mycket säkra tillhåll för övervintrande vattenrallar.

Fynd (januari och december): 2 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 1-19.1 (Bertil Karlsson, Anders Sennmalm, Göran Altstedt m.fl.). 1 ex Ängstugans fågeltorn, Nyköping 1.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Andreas Grabs m.fl.). 4 ex Brannäs

våtmark, Oxelösund 2-31.1 (Jan Sjöstedt, Tommy Knutsson, Markus Forsberg m.fl.). 1 ex Ytterbo, Nyköping 7.1 (Mikael Gemsiö). 1 ex Sigtunaån, Gnesta 24-28.1 (Bertil Karlsson, Niklas Liljebäck, Tomas Widlund m.fl.). 1 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 4.12 (Lennart Wahlén). 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 8-30.12 (Mats Grahn, Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt). 1 ex färska spår Svanvikens plattform, Nyköping 8.12 (Mats Grahn).

Småfläckig sumphöna

Porzana porzana

Totalt 17 småfläckiga sumphöns har rapporterats från rapportområdet under 2013. 15 av dessa är rapporterade som spelande under perioden 23.4-3.7 och de två övriga är rastande fåglar som setts under sensommar och höst. Årets antal är något färre än förra årets 25 ex men uppträdandet får ändå

Småfläckig sumphöna
Foto: Thomas Larsson

betraktas som normalt. Antalet är något över genomsnittet (12 fåglar/år) under perioden 1991-2010.

Samtliga fynd: 1 ex spel/sång Fatburen, Mariefred, Strängnäs 23.4 (Janne Wahlström). 1 ex spel/sång Svanviken, Nyköping 4.5-5.6 (Mats Andersson, Jan Gustafsson, Jan Hägg). 1 ex spel/sång Haversjön, Gnesta 4.5 (Per Skyllberg). 1 ex spel/sång Aspamaden, Nyköping 12-19.5 (Jan Sjöstedt, Ingvar Jansson, Jan Karlsson m.fl.). 2 ex spel/sång Långbromaden, Nyköping 26.5-29.6 (Hasse Berglund, Markus Forsberg, Anders Johansson m.fl.). 2 ex spel/sång Yttern, Nyköping 31.5-8.6 (Johan Bergkvist, Jan Sjöstedt, Peter Lantz m.fl.). 1 ex spel/sång Torparviken, Båven, Flen 3.7 (Johan Södercrantz). 1 ad Långbromaden, Nyköping 25.8 (Hasse Berglund). 1 ex Granömaden, Marsäng, Nyköping 12-17.9 (Björn Johansson, Thomas Larsson, Lars Johansson m.fl.).

Mindre sumphöna *Porzana parva*

(-2012:56/56) (2013:3/3)

2013 blev ett bra år för mindre sumphönan i rapportområdet. Efter flera år utan fynd hördes glädjande nog 3 olika spelande hanar på 2 lokaler under perioden 18.5-20.7. Vid Haversjön, Gnesta hördes först en ensam fågel under en månads tid men från och med 25.6 hördes två fåglar med hanläte spela på lokalen. Fåglarna hördes spela samtidigt vid ett flertal tillfällen.

Under 2000-talet har mindre sumphönan varit högst sporadisk och långt ifrån årlig i rapportområdet varför årets uppträdande var något oväntat. Senaste fyndet i rapportområdet är från 2007 då en fågel med honläte hördes i Valnaren, Strängnäs. Med årets fynd har nu totalt 59 mindre sumphönor observerats i rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Rördromstornet, Sörfjärden, Eskilstuna 18-25.5

Kornknarr

Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se

(*Lars Broberg, Kent Carlsson, Viktor Eriksson m.fl.). 2 hane spel/sång Haversjön, Gnesta 25.5-20.7 (*Ulf Andersson, Linus Jonson, Kalle Brinell m.fl.).

Kornknarr *Crex crex*

49 rapporterade kornknarrar i hela rapportområdet under året är klart över det årliga genomsnittet under 2000-talet och samma höga antal som noterades 2007. 48 av årets kornknarrar har rapporterats som spelande under perioden 11.5-20.7. Dessutom finns en rapport om en tyst fågel observerad under hösten. I de årsrapporter som finns tillgängliga från åtminstone 1957 och framåt finns inga enskilda år med så höga rapporterade antal som 2007 och 2013. En översiktlig genomgång av de tidigare årens sammanställningar indikerar att antalet årligen rapporterade kornknarrar i rapportområdet legat på en ganska stabil

och låg nivå under perioden 1960-1990 för att därefter öka rätt påtagligt från slutet av 1990-talet och framåt. Hur väl detta mönster speglar kornknarrrens verkliga uppträdande i rapportområdet är dock osäkert. Rimligen kan mönstret även till stor del förklaras av fler lyssnande skådare och bättre rapportering än tidigare. Kornknarrar har under 2013 rapporterats från samtliga elva kommuner eller kommundelar som ingår i rapportområdet. Förekomsten kommunvis ser ut enligt följande: Nyköping 24, Strängnäs 8, Trosa 4, Eskilstuna 4, Flen 2, Gnesta 2, Oxelösund 1, Katrineholm 1, Vingåker 1, Kungsör 1, Norrköping 1.

Fynd (2 eller fler spelande): 3 ex spel/sång Hälgö, Nyköping 17.5-18.6 (Marianne Mattiasson, Peter Lantz, Ragnar Lagerkvist m.fl.). 2 ex spel/sång Blackstabro, Gnesta 20.5-12.6 (Lennart Wahlén, Erik Peurell). 2 ex spel/sång Stora Lundby,

Rörhöna
Foto: Mauri Karlsberg

24 | Det sörmländska fågelåret 2013

Överselö, Strängnäs 1-21.6 (Yngve Meijer, Leif Ekblom, Erik Widuss m.fl.). 2 ex spel/sång Björksund, Nyköping 8-9.6 (Ragnar Lagerkvist, Lennart Wahlén). 3 ex spel/sång Svärta kyrka, Nyköping 9-19.6 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt, Jonny Werdin m.fl.). 2 ex spel/sång Merlänna, Strängnäs 9-16.6 (Bernt Andersson, Leif Ekblom, Gunilla Oleniusson m.fl.). 2 hane spel/sång Brunna, Härads skjutfält, Strängnäs 17.6 (Janne Wahlström, Ulf Gustafsson). 2 ex spel/sång Mølnaängen, Vagnhärad, Trosa 5.7 (Jenny Klemming, Claes Leijon).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Minst fem lyckade häckningar fördelade på Vingåker (1), Katrineholm (1), Eskilstuna (1) och Nyköping (2) är något mer än förra årets bottennotering. Variationen är ganska stor under 2000-talet med 5-10 konstaterade häckningar per år som normalt utfall. Som vanligt har rörhöna setts eller hörts på ytterligare en rad lokaler under häckningstid. Fyndbilden vintertid är mycket lik den vi vant oss vid senare vintrar då vädret varit strängt. Lokalerna Brannäs och Ekeby våtmarker får numera anses som klassiska övervintringslokaler för arten.

Vinterfynd (januari och december): 1

stationär Brannäs våtmark, Oxelösund 1.1 (Jan Sjöstedt, Per Eriksson). 1 stationär Skansundet, Örstignäs, Nyköping 2.1 (Mats Andersson). 1 stationär Folkestatornet, Ekeby våtmark, Eskilstuna 20.1 (Tommy Emanuelsen). 1-2 födosökande Folkestatornet, Ekeby våtmark, Eskilstuna 8-26.12 (Björn Fors, Leif Carlsson, Magnus Brandel).

Sothöna *Fulica atra*

På senare år har vi noterat en större variation i toppnoteringar i räkningar från Näsaren under hösten. Efter en oroväckande låg nivå med 800 ex 2011 kunde glädjande nog nära 2000 ex räknas 2012. Tyvärr tvingas vi återigen konstatera en låg nivå, och i år inte mer än 630 ex som bäst 18.8 (Håkan Lerne-

falk). Vi kan dock notera att från den period i september/oktober då de största flockarna brukar räknas in i Näsaren föreligger få rapporter alls för året.

Trana *Grus grus*

En fin dag för sträckande tranor inföll den 23.9 då det räknades 4000 mot SO Marsäng, Nyköping (Lars-olof Löfman) och 3420 mot SV Vattentornet, Oxelösund (Kalle Brinell). Som vanligt för senare delen av 2000-talet står Skåraområdet, Stigtomt, Nyköping ut som vår förnämsta rastlokal för trana och stora antal räknas från slutet av augusti till början av oktober med en högsta notering på 2500 den 8.9 (Tommy Pettersson).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Så som konstaterats tidigare kan det ibland göras fina sträcknoteringar av strandskata utmed vår kust under första halvan av april. Under våren 2013 låg fortfarande isen till slutet av april på många håll varför sträckbevakningen påverkades, men en högre sträckcifra kan vi i alla fall bokföra.

Högre sträckcifror: 310 sträckande mot N Lacka, Trosa 14.4 (Jonny Werdin, Leif Nyström, Pierre Stålnäbb).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Den mindre strandpiparen tycks tämligen stabil inom vårt rapportområde avseende konstaterade och troliga häckningar. För 2013 kan vi räkna in nio konstaterade häckningar och likaledes nio troliga dito. Detta är helt i nivå med de flesta år under 2000-talet.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Glädjande nog ca sex lyckade häckningar konstaterade från fem lokaler. Därutöver misstanke om ytterligare några häckande par. Samtliga lokaler är kustnära med fyra i Nyköping och en i Trosa. Resultatet är något över genomsnittet för 2000-talet och bättre än de tre närmast föregående åren.

Fjällpipare *Charadrius morinellus*

(-2012:67/398) (2013:5/43)

Upptärande i tid och rum får för året anses högst normalt med rastande fåglar på klassiska inlandslokaler under mitten av maj och ett enstaka höstfynd i kusttrakterna

Samtliga fynd: Max 27 rastande Ramshamar, Eskilstuna 14-17.5 (*Sten Ljungars, *Kent Carlsson, Lennart Eriksson m.fl.). Max 8 rastande Vingåkersslätten, Vingåker 15-18.5 (*Ronny Nilsson, Lennart Hellquist, Eva Edmert m.fl.). 4 rastande Katrineholms flygfält, Katrineholm 16.5 (*Ingvar Jansson). 3 rastande Vingsleör, Eskilstuna 17.5 (*Jan Sjöstedt). 1 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 16.9 (*Kalle Brinell).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Precis som föregående år kan vi i år notera två ansamlingar på mer än 200 ljungpipare: 200 rastande Edeby, Katrineholm 5.5 (Kristina Andersson). 250 rastande Sofiebergsåsen, Eskilstuna 7.5 (Barbro Hedström, Brita Nilsson).

Upptärandet kan därmed betecknas som tämligen normalt med några större flockar under början av maj. Däremot inga särskilt tidiga fynd denna bistra vår medan det finns ett tämligen sent fynd under en mild höst som kan förtjäna ett omnämnande: Max 30 rastande Rällingefälten/Skällstafälten, NO Skällsta, Nyköping 6-17.11 (Jan Sjöstedt, Tommy Pettersson, Jan Hägg m.fl.).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Sett ur senare års perspektiv med god sträckbevakning vid de stora sjöarna får man säga att gångna året får betraktas som medelmåttigt avseende höstperiodens 115 sträckande kustpipare i inlandet medan våren bjöd på ett par fina flockar. Just vårfynd av flockar med kustpipare är mer oförutsägbara och oregelbundna. Som vanligt ses ofta kustpipare i blandflockar med myrspov.

Vårfynd: 17 sträckande mot NO Klara-

borgsvägen 9, Eskilstuna 28.5 (Viktor Eriksson). 64 sträckande mot NO Klaraborgsvägen 9, Eskilstuna 29.5 (Viktor Eriksson). 44 sträckande mot NO Ekeby våtmark, Eskilstuna 29.5 (Kent Carlsson).

Högre antal höst: 46 sträckande mot V Kvicksund, Eskilstuna 18.7-20.8 (Viktor Eriksson, Björn Fors, Kent Carlsson m.fl.). 24 sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 7.7-19.8 (Sten & Monica Ljungars). 21 sträckande mot V Södra Hjälmarén, Vingåker 31.7-17.8 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors). 15 sträckande mot V Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 31.7-4.8 (Erik Widuss, Markku Kemppe, Kent Söderberg).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Årets vårinflöde av de första viporna kom en knapp vecka in i mars vilket får anses som normalt för en sträng och snörik vinter som den som just passerat. En synnerligen anmärkningsvärd notering gjordes vid Mälby kvarn, Malmköping där det sträckte 4200 vipor mot N 14.4 (Jukka Väyrynen). Det är den i särklass högsta noteringen genom alla tider av vipor i Sörmland enligt Svalan. Faktum är att enligt samma källa finns endast ett fynd i samma nivå utanför Skåne någonsin då det rastade 4500 vid Tysslingen, Närke augusti 2010. Övriga fynd på >4000 vipor kommer samtliga från Skåne. Noterbart är annars att det just den 14.4 räknades ca 500 sträckande vipor vardera från fem andra lokaler i Mälardalen. En av dessa lokaler var f.ö. Klaraborgsvägen, Eskilstuna där 511 sträckande vipor räknades denna dag (Viktor Eriksson). Från sensommar/höst rapporteras som vanligt en del ansamlingar på >500 vipor och i år från sex lokaler. Högsta noteringen kommer från fälten NO Jönåker, Nyköping där 1000 ex rastade 6.11 (Jan Sjöstedt). Den mycket milda inledningen på vintern 2013/2014 innebar en hel del fynd i slutet av november och även ett decemberfynd: 1 rastande Ärfjälten, Åkers styckebruk,

Strängnäs 1.12 (Markku Kemppi, Yngve Meijer).

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Ett enda vårfynd från 2013 då 2 ex sträckte mot NO förbi Klaraborgsvägen, Eskilstuna 29.5 (Viktor Eriksson). Höstsäsongen för arten sträckte sig från 25.7-21.9 där huvudparten av sträckande fåglar i inlandet räknades in 25.7-10.8. Totalt räknas det 122 sträckande och 15 rastande kustsnäppor i inlandet under sommar och höst. Noterbart är att av dessa sträckande fåglar noteras hela 84 ex i en och samma flock som passerar Kvikksund, Eskilstuna 25.7 (Viktor Eriksson). Antalen inlandsfynd är väl i nivå med bättre år under 2000-talet.

Sandlöpare *Calidris alba*

Inga udda fynd denna säsong i form av vår- eller inlandsobservationer. Istället handlar det om enstaka fåglar i yttersta skärgården med fynd från sena juli till september vilket är det normala för vårt rapportområde. Totalt sex fynd om åtta individer är dock något lågt för 2000-talet.

Samtliga fynd: 1 ad rastande Pålsugnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 25.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 2 rastande Vattungarna, Oxelösund 3.8 (Leo Mäkinen, Leif Nyström). 1 ex Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 8.8 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar). 1 rastande Pålsugnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 10.8 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 1K rastande Vattungarna, Oxelösund 18.9 (Kalle Brinell, Leif Nyström). 2 rastande Hartsö-Enskär fstn, Hartsö skärgård, Nyköping 26.9 (Bernth Andersson).

Småsnäppa *Calidris minuta*

Inga udda fynd under året avseende fenologi eller mängd. Istället kan vi konstatera ett synnerligen moderat uppträdande i rapportområdet, och i inlandet endast ringa antal på fyra lokaler: 1 ex 4-5.9 Näsnaren, Katrine-

holm (Pelle Moqvist, Hans Karlsson, Håkan Lernefalk m.fl.). 1-3 ex 17.8-20.9 Vadsjön, Nyköping (Per Flodin, Sven Pettersson, Johan Bergqvist m.fl.) och 1 ex vardera Edeby våtmark 14-19.8 samt Åleby våtmark 27-29.8 båda Strängnäs (Ulf Gustafsson, Yngve Meijer, Erik Widuss m.fl.).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Årets inlandsfynd av spovsnäppa hamnar över 2012 års blygsamma nivå avseende rastande individer (ca 18 ex 2012) medan det precis som föregående år endast noterades ett vardera av vår- respektive sträckfynd. Antalet rastande fåglar uppskattas till ca 32 och dessa noterade från fem lokaler. Anledningen att det måste bli en uppskattning handlar om att det rapporteras varierande antal över en längre period från samma lokal(er) och då är det svårt att veta hur stor omsättning av individer det egentligen handlar om. Inlandsfynd under våren samt av sträckande fåglar: 1 rastande Berga viltvatten, Vingåker 2.5 (Ronny Nilsson). 1 1K sträckande mot V Kvikksundsbron, Eskilstuna 11.8 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson).

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

Återigen kan vi se tillbaka på en lång och sträng vinter under årets inledning med mycket is i skärgården. Det innebär i sin tur att det blir relativt få besök av skådare i de områden där skärnsnäppor övervintrar vilket kraftigt påverkar fyndbilden. Däremot en väldigt mild inledning på vintersäsongen 2013/2014 vilket inte återspeglats i rapporteringen. Återigen en notering från fastlandet och precis som under 2012 görs den vid Hummelvik. Den platsen, eller närliggande Femöre huvud, får betecknas som säkraste lokalerna för skärnsnäppa för den som inte har tillgång till båt.

Samtliga fynd: Max 5 rastande Loskärshälarna, Hummelviks fiskehamn, Nyköping 9-23.1 (Björn Johansson, Bertil Karlsson,

Jan Sjöstedt m.fl.). 1 rastande Femörehuvud, Oxelösund 4.4 (Lennart Eriksson). 4 stationära Hartsö skärgård, Nyköping 20.4 (Göran Altstedt, Per-Åke Hägerroth). 1 rastande Stora Brunskär, Långö Naturreservat, Nyköping 27.4 (Ingvar Jansson). 15 sträckande mot V Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 8.10 (Lennart Wahlén). 34 rastande Hartsö skärgård, Nyköping 6.11 (Lennart Wahlén).

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Det har sagts flera gånger förut, men tål att upprepas: Strandstuviken, Nyköping är helt dominerande som lokal för myrsnäppa i vårt rapportområde. Under 2012 konstaterade vi att fyra fynd om nio individer var lågt, men 2013 blir faktiskt ett ändå sämre år med endast fynd från just Strandstuviken. Då det uppehållit sig 1-2 individer tämligen konstant 17.5-6.6 blir det svårt att veta hur många individer som egentligen besökt lokalen, men lågt räknat alltså två exemplar. Nedan listas samtliga fynd så får var och en gissa själv hur många de egentligen var.

Samtliga fynd: 1 födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 17.5 (Thomas Johansson, Pekka Westin). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 20.5 (Jan Sjöstedt). 2 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 21-22.5 (Janne Oldebring, Jörgen Fritzson, Lennart Wahlén m.fl.). 2 ex Strandstuviken, Nyköping 26-27.5 (Tobias Ljungquist, Olle Pers, Bertil Karlsson m.fl.). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 30-31.5 (Jan Sjöstedt, Peter Malmberg, Björn Johansson m.fl.). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 6.6 (Jan Sjöstedt).

Brushane *Philomachus pugnax*

Hösten och inledningen på vintern i november och december var osedvanligt milda vilket förklarar att vi denna säsong ser sena fynd av brushane i en omfattning vi tidigare aldrig sett. Det senaste tidigare fyndet av brushane var från 23.10 2004 från Skåravi-

ken, Nyköping och gällde en fågel med brutet ben. Det är det enda fyndet efter 15.10 i vårt rapportområde innan 2013. I år däremot kan vi summera fynd från tre lokaler efter mitten av oktober och ett prydligt fenologirekord i form av 1.11 från Vadsjön.

Fynd efter 15.10: 1 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 12-19.10 (Yngve Meijer, Erik Widuss). 1 rastande Vadsjön, Nyköping 23.10-1.11 (Björn Johansson, Sofi Nordfeldt, Johan Bergkvist m.fl.). 1 rastande Skåraområdet, Nyköping 24.10 (Andreas Grabs) och upp till hela 30 rastande på samma lokal 27.10 (Tommy Pettersson, Jan Sjöstedt).

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Om vi räknar försiktigt och endast tar med högsta noteringen om tre fåglar från Strandstuviken från vårperioden 15.4-13.5 landar vi denna säsong på 22 fynd om 28 fåglar vilket är helt i nivå med de senaste 5-6 åren, men klart lägre än början av 2000-talet. Inga spelande fåglar rapporterade från denna säsong, men väl ett intressant sommarfynd om en stött fågel vid Långmaren, Nynäs naturreservat, Trosa 27.6 (Claes Leijon). Det skulle dock kunna vara en tidig sydflyttare.

Trots en rekordmild december föreligger inga rapporter om dvärgbeckasin från denna månad. Däremot finns från den bistra januari två fynd om övervintrare vilket är i linje med senare år.

Vinterfynd: 1 rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 1-19.1 (Per Flodin, Jukka Väyrynen, Andreas Grabs m.fl.). 1 stationär Lida viltvatten, Flen 31.1 (Rolf Pettersson).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Fyndbilden för 2013 avseende vinterfåglar samt ansamlingar på mer än 50 individer är sig tämligen lik från de senaste åren. Vi har fått vänja oss vid att det endast rapporteras större ansamlingar från ett par lokaler under

säsongen och vi kan återigen konstatera att Brannäs våtmark är den säkraste platsen för vinterfynd.

Ansamlingar på >50 och vinterfynd: Max 2 stationära Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 1-27.1 (Per Flodin, Jukka Väyrynen, Tommy Knutsson m.fl.) samt 1 ex på samma lokal 7.12 (Tommy Knutsson). 60 rastande Labro ängar, Nyköping 16.4 (Alf Lettesjö). Upp till max 70 rastande Vadsjön, Nyköping 9.8-12.9 (Lennart Wahlén, Björn Johansson, Jan Sjöstedt m.fl.).

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Sex vårfynd om tolv individer och två höstfynd om två individer ger alltså totalt åtta fynd om 14 individer vilket är i nivå med 2012 och över genomsnittet för senaste årtiondet. Vad gäller uppträdandet i tid och rum får det anses helt normalt, möjligen sänkt som på det lite udda fyndet vid Valsta där fyra dubbelbeckasiner lyfter från lokalen och flyger runt innan de sträcker iväg på sena kvällen.

Vårfynd: 1 spel/sång Ytterbo Strandäng, Ytterbo, Nyköping 7-8.5 (Mikael Gemiö, Mats Andersson). 4 sträckande NO Valsta fälten, Katrineholm 9.5 (Andreas Grabs). 1-2 rastande/spel, Hagbylund, Eskilstuna 9-12.5 (Viktor Eriksson Kent Carlsson,

Yonas Ericsson m.fl.). 1 rastande Ärjafälten, Åkers styckebruk, Strängnäs 10.5 (Erik Wi-duss). 2 rastande/spel Nyköpingsån, Skavstaavfarten, Nyköping 12-13.5 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt) samt 1 ex angivet som rastande på samma plats 14.5 (Jan Karlsson). 2 rastande Marsäng, Nyköping 18.5 (Bertil Karlsson).

Höstfynd: 1 rastande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 25-26.8 (Magnus Brandel Markku Kemppi, Ulf Gustafsson m.fl.). 1 rastande mellersta delen av Vingåkersslätten, Vingåker 14.9 (Ronny Nilsson).

Morkulla *Scolopax rusticola*

Under 2000-talets 14 år har det nu rapporterats 28 individer från december eller januari varför snittet alltså blir exakt två fåglar per vintersäsong. Ur det perspektivet är alltså årets rapportering synnerligen väntad och normal.

För den som vill roa sig med att försöka finna samband mellan vinterfynd av morkulla och väder kan man för 2013 konstatera att under den mycket stränga januari rapporteras två fynd medan fynd helt uteblir under den mycket milda december. Man kan misstänka att det under en mild inledning på en vinter finns spridda morkullor i våra skogar, men att de som fortfarande stannar

Dubbelbeckasin

Foto: Ulf Gustafsson

kvar när förhållandena blir mer bistra söker sig till platser med stråk av öppet vatten där även enstaka skådare kan komma förbi.

Vinterfynd: 1 rastande Fyrhuset, Femörshuvud, Oxelösund 4.1 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 1 ex Täppan, Brännäs våtmark, Oxelösund 12-31.1 (Tommy Knutsson, Jan Karlsson, Jan Sjöstedt m.fl.).

Rödspov *Limosa limosa*

Genomsnittligt antal rödspovar per år har för 2000-talet legat strax över fyra individer, men då variationen är stor från år till år kan årets uppträdande anses normalt. Notera att misstankar föreligger om att fyndet i oktober avser rasen islandica, men då ingen skriftlig beskrivning inkommit till Rrk presenteras fågeln under rubriken för till rasen obestämda rödspovar.

Samtliga fynd: 1 rastande mellersta delen av Vingåkersslätten, Vingåker 1.5 (Ronny Nilsson). 1 stationär Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 1-6.10 (Johan Södercrantz, Per Lif, Per Flodin m.fl.).

Myrspov *Limosa lapponica*

Vårfynd av myrspov är sparsamma i vårt rapportområde, men under en dag i slutet av maj verkar det mesta ha stämt för den som ville spana denna arktiska art. Den 29.5 räknades nämligen 470 sträckande myrspovar in på tre lokaler: 210 sträckande mot NO Klaraborgsvägen 9, Eskilstuna 29.5 (Viktor Eriksson). 110 sträckande mot NO Ekeby våtmark, Eskilstuna 29.5 (Kent Carlsson). 150 sträckande mot N Mälsåker slott, Strängnäs 29.5 (Leif Ekblom). Även på Södertörn och i Uppland sågs flera stora flockar denna mulna dag med enstaka regnskurar och lätt motvind från NO.

En sen vårflyttare, eller mer troligt en tidig höstflyttare, utgjorde den rastande myrspoven vid Edeby våtmark, Edeby, Strängnäs 21.6 (Yngve Meijer). Under perioden 4.7-22.8 pågick sedan höstflytten och mönstret från senare år med många fynd vid de nume-

ra välkända sträcklokalerna vid Hjälmaran och Mälaren upprepade sig. Däremot uteblev i år någon riktigt tydlig sträcktopp i slutet av juli som vi sett både under 2011 och 2012. Istället blev det faktiskt så för 2013 att fler individer av myrspov sågs under våren än under hösten. Den enskilt bästa lokalen under höststräcket var Kvicksund, Eskilstuna där 166 myrspovar sträckte mot V under perioden 4.7-17.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson m.fl.).

Småspov *Numenius phaeopus*

Under gångna säsongen hamnar vi på totalt 82 individer fördelade på 31 rastande och 51 sträckande. Det innebär att vi ligger kvar på ganska precis samma nivå som 2012 vilket ändå tycks vara inom normal variation, men väsentligt lägre än antalen för både 2010 och 2011. Bästa lokal är återigen Kvicksund, Eskilstuna där det sträckte 35 ex 4.7-11.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Kent Carlsson m.fl.). Återigen ryms samtliga årets fynd under perioden 19.4 till 22.8 vilket är normalt. Faktum är att i Artportalen finns för vårt rapportområde endast två fynd rapporterade före 15.4 och sju efter 1.9 genom alla tider.

Storspov *Numenius arquata*

Tyvärr tvingas vi konstatera att 2013 blev ett år helt utan konstaterad häckning eller ens starka indicier på detsamma. Intressant ur denna aspekt är nog det stationära paret som också spelade i Skåraområdet, Nyköping under april och maj.

Endast en notering om högre antal sträckande storspovar från denna säsong: 171 sträckande mot NO Oxeludden, Askö, Trosa 28.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). Detta är något senare än den normala sträcktoppen för vårt rapportområde vilken vanligtvis brukar infalla 15-20.4, men det kan kanske ha att göra med den mycket sena våren.

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Ett fynd från oktober föreligger från gångna säsongen och det är endast femte oktoberfyndet för vårt rapportområde.

Sent höstfynd: 1 förbiflygande Kohagsudden, Bergshammar, Strängnäs 6.10 (Yngve Meijer, Petter Sundin, Gunilla Oleniusson, Bengt Larsson m.fl.).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Vid enstaka tillfällen kan större ansamlingar av skogssnäppa noteras. Dock inte varje år varför årets två fynd under en begränsad tid är värda att uppmärksammas. Inga fenologiskt udda fynd detta år.

Högre antal: 27 rastande Torparängen, Bergshammar, Strängnäs 18.4 (Erik Wi-duss). 40 födosökande Nyanlagda dammen, Stenkvistafältet, Eskilstuna 21.4 (Edwin Sahlin, Viktor Eriksson).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Hösten 2013 var osedvanligt mild vilket kan vara förklaringen till att två gluttsnäppor sågs så pass sent som i slutet av oktober. I Artportalen finns sedan tidigare endast två senare fynd där fåglar stannade ända in i november (2006 & 2011 båda i Strandstuviken, Nyköping).

Sena fynd: 1 ex Skåraområdet, Nyköping 27.10 (Tommy Pettersson). 1 förbiflygande Strandstuviken, Nyköping 28.10 (Kjell Eriksson, Karl-Åke Kristiansson, Sture Arvidzon m.fl.).

Dammsnäppa *Tringa stagnatilis*

(-2012:25/27) (2013:1/1)

Efter avsaknad av fynd 2012 dyker det återigen upp en dammsnäppa under gångna säsongen. Genomsnittet på drygt två individer per år sedan första fyndet 1993 håller i sig och någon ökning på senare år kan förvånansvärt nog inte noteras. Fortfarande gäller årsrekordet om fyra individer från 2000. Mest noterbart avseende årets fynd är datumet då det är det hittills tidigaste för

vårt rapportområde.

Samtliga fynd: 1 födosökande Vadsjön, Nyköping 26.4 (*Thomas Larsson, Jan Sjöstedt, Björn Johansson m.fl.).

Grönbenas *Tringa glareola*

Det mest anmärkningsvärda från gångna säsongen var bristen på grönbenor. Detta återspeglas bl.a. i att det endast finns ett enda fynd om mer än 100 rastande fåglar. Däremot föreligger inte mindre än tre oktoberfynd. I Artportalen hittar vi sedan tidigare endast tre fynd av grönbenas i oktober. **Större ansamlingar:** 100 rastande Vadsjön, Nyköping 22.7 (Jan Gustafsson, Karin Lindström).

Sena fynd: 2 ex Sjöholmskärrret, Näsna-ren, Katrineholm 28.9- 5.10 (Pelle Mo-qvist, Håkan Lernefalk, Monica Jansson m.fl.). 5 rastande Skåraområdet, Nyköping 5.10 (Tommy Pettersson). 1 förbiflygande Kinglöt, Sörfjärden, Eskilstuna 6.10 (Sten Ljungars, Monica Ljungars).

Roskarl *Arenaria interpres*

Det har inte heller denna säsong konstaterats någon lyckad häckning i vårt rapportområde. Det är nu tredje året i rad utan säkerställd häckning. Däremot finns fynd av par eller enstaka fåglar i lämplig häckningsbiotop under häckningstid som indikerar möjligen två par i Hartsöarkipelagen, Nyköping (Lennart Wahlén, Göran Altstedt m.fl.) samt möjligen ett par vid Hävringe, Oxelösund (Lennart Wahlén, Bo Ericsson). Det rör sig alltså om klassiska lokaler för arten. Inlandsfynden fortsätter att vara sparsamma, men regelbundna.

Inlandsfynd: 1 rastande Lövsund, Nyköping 13-15.5 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Björn Johansson). 2 sträckande mot V Kviksundsbron, Eskilstuna 4.8 (Viktor Eriksson).

Smalnäbbad simsnäppa*Phalaropus lobatus*

Som nämnts tidigare uppträder den smalnäbbade simsnäppan synnerligen oregelbundet hos oss. Beroende på väder utmed sträckvägen och vädret här hos oss ses det högst varierande antal från år till år. Gångna säsongen har vi tre fynd från samma lokal och det är lika lågt som 2012 och 2010 som tidigare var de sämsta åren under 2000-talet. Det innebär alltså att under tre av de senaste fyra åren noterar vi få fåglar och man kan undra om det är mer än en slump. Notera f.ö. att åtminstone två av fynden i Strandstuviken mycket väl kan gälla samma fågel.

Samtliga fynd: 1 hona födosökande Strandstuviken, Nyköping 15.5 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Sofi Nordfeldt m.fl.). 1 hona rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 7-8.6 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Jan Gustafsson m.fl.). 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 15.6 (Lennart Wahlén, Kenneth Olausson, Thomas Maadre m.fl.).

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Från yttre skärgården finns rapporter om par på lämpliga häckningsplatser från 10-11 områden, men bara två häckningar har konstaterats. Det saknas förvisso uppgifter om de andra paren, varför vi inte vet något om eventuell häckningsframgång eller om paren ens gjort några häckningsförsök. Kustlabben är förvisso en av de arter där rapporteringen troligen inte speglar verkligheten eftersom få besök görs på häckningsplatserna under lämplig tid.

Dvärgmåsar *Hydrocoloeus minutus*

Denna art har ökat rejält i vårt rapportområde på senare år. Framför allt ses fler dvärgmåsar under sträckperioderna än tidigare. Går vi tillbaka till början av 90-talet så gjordes mellan 9-20 fynd per år. Tittar vi tillbaka ännu längre, mot mitten av 70-talet, så var arten ens knappt årlig. Fynd

görs numera regelbundet under hela perioden mellan slutet av april-början av november. Vi väntar dock fortfarande på att den första häckningen ska äga rum. En försiktig summering ger att mellan 600-800 exemplar har noterats under året. Det är dock svårt att med säkerhet avgöra hur många individer det verkligen rör sig om. Framför allt så gäller detta utmed kusten och i de stora sjöarna.

Första och sista observation: 2 ad sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 19.4 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 3 ex födosökande Trosa Havsbad, Trosa 29.11 (Claes Leijon).

Stora antal (>99 exemplar): 100 ex Södra Hjälmarens, Vingåker 9.8 (Lillemor Däckfors).

Skrattmåsar *Larus ridibundus*

Häckande skrattmåsar rapporteras i varierande grad från år till år. I år saknar vi dock häckningsrapporter från många lokaler. Däribland välbesökta lokaler såsom Ekeby våtmark, Eskilstuna och Skåraviken, Nyköping. Ifrån dessa lokaler har det förvisso rapporterats skrattmåsar även om häckningsuppskattningar helt saknas. Det går därför lyckligtvis att uppskatta antalet någorlunda. Med de siffrorna till hands får vi fram att ungefär 1100 par bör ha häckat i rapportområdet. Skrattmåsen är en art som har minskat dramatiskt i vårt rapportområde. År 1979 rapporterades exempelvis 14 000 par, en siffra som idag nästan känns överklig. Vi vill därför påminna om att det är viktigt att rapportera alla häckningar/möjliga häckningar av arten.

Sträcket vid Kviksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 37 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson m.fl.). Totalt passerade 14001 ex, med som mest 2360 ex sträckande mot V den 10.7.

Stora antal (>999 exemplar): 5500 ex sträckande mot N Mälby Kvarn, Flen 14.4 (Jukka Väyrynen). 2360 ex sträckande mot

V Kvicksundsbron, Eskilstuna 10.7 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Lars-Erik Collin). 1254 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 19.7 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Pontus Lindberg, Barbro Hedström). 1035 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 10.8 (Viktor Eriksson).

Fiskmåsar *Larus canus*

Ovanligt få dagar med bra sträck, både utmed kusten och inne i Mälaren. Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 37 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson m.fl.). Totalt passerade 2730 ex, med som mest 532 ex sträckande mot V den 1.8.

Stora antal (>499 exemplar): 532 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 1.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson).

Silltrut *Larus fuscus*

I nedan angivna fynd för häckningar eller misstänkta häckningar ingår både fåglar bestämda till rasen *fuscus* och sådana fynd där rastillhörighet inte angivits. Som de senaste åren så är samtliga rapporterade häckningar ifrån ett par öar i Mälaren. Under året inkom rapporter om minst 17 par ifrån det området, vilket ligger i nivå med det vi är vana att se numera. Utöver dessa fynd så finns det enstaka rapporter om fåglar i häckningstid, men där inget har kunnat konstateras. Årets

första silltrut sågs vid Femörehuvud, Oxelösund 25.3 (Magnus Nilsson).

Sena fynd (november): 1 1K rastande Stadsfjärden, Nyköping 5.11 (Kalle Brinell). 1 1K stationär Stadsfjärden, Nyköping 15.11 (Lennart Wahlén).

Häckningar eller häckningsindicier: 17 häckningar Dansken, Prästfjärden, Strängnäs 5.5-21.6 (Tomas Viktor, Björn Sjögren, Yngve Meijer). 1 häckning Tegelskär, Prästfjärden, Strängnäs 13-30.5 (Tomas Viktor, Björn Sjögren, Yngve Meijer).

Kaspisk trut *Larus cachinnans*

(-2012:5/6) (2013:1/1)

För fjärde året i rad så observerades arten i rapportområdet. Liksom tidigare år så gjordes även detta fynd ifrån området kring Nyköpings hamn, där samtliga utav våra kaspiska trutar har noterats. Liksom tidigare fynd så gällde även årets fynd en yngre fågel. Ännu har alltså ingen adult fågel setts och vi väntar fortfarande på fynd ifrån andra delar av rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 1K rastande Stadsfjärden, Nyköping 14.9 (*Kalle Brinell).

Havstrut *Larus marinus*

Liksom de senaste åren så var år 2013 ett dåligt år för den inlandshäckande populationen. Blott tre häckningar är rapporterade, vilket förvisso är ett par fler än under både 2012 och 2011.

Havstrut

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Inlandshäckningar: 1 ex bo, ägg/ungar Tegelskär, Prästfjärden, Strängnäs 30.5 (Thomas Viktor, Björn Sjögren). 1 ad bo, ägg/ungar Svavelgrund, Sörfjärden, Strängnäs 1.6 (Lars Broberg, Ture Persson). 2 ex pulli/nyligen flygga Viboön, Eskilstuna 1.8 (Leif Carlsson).

Tretåig mås *Rissa tridactyla*

(-2012:52/66) (2013:3/3)

Tre fynd i år av denna så gott som årliga art. Trots att arten alltså är näst intill årlig, så är det en för många skådare eftersökt art. Observationerna gäller nästan alltid förbisträckande individer och det är väldigt sällan vi besöks av stationära fåglar. Samtliga av årets fynd gjordes som oftast utmed kusten.

Samtliga fynd: 1 ad sträckande mot N Femörehuvud, Oxelösund 14.4 (*Tommy Ubbesen). 1 1K sträckande mot S Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 7.10 (*Lennart Wahlén). 1 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 10.11 (*Jan Sjöstedt).

Småtärna *Sternula albifrons*

(-2012:60/80) (2013:1/2)

Även i år gjordes ett fynd. Både lokal och tidpunkt stämmer väl in i rapportområdets tidigare fyndbild.

Samtliga fynd: 1 ad + 1 1K rastande Utterholmshällarna, Örsbaken, Oxelösund 11.8 (*Tommy Knutsson, Kalle Brinell, Lennart Wahlén m.fl.).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Kolonin som i många år har häckat på olika öar i Oxelösunds och Nyköpings skärgårdar, gick till häckning i området kring Hällen även detta år. Kolonierna kontrollerades från båt vid flera tillfällen under perioden maj-juli. Vid de två landstigningar som gjordes i mitten av juni så kunde man konstatera att 78 par fanns på plats (Ulrik Lötberg, Jan Gustafsson m.fl.). Detta antal får anses vara en normal siffra från vårt rapportom-

råde om man ser tillbaka på de senaste 30 åren. Antalet par har dock varierat kraftigt under årens lopp, men fluktueringarna tycks framför allt ha blivit vanligare under 2000-talet. Exempelvis konstaterades 125 par så sent som förra året. Antalet pull uppgick i år till minst 154 ex och utav dessa så kunde 148 ex ringmärkas. Men som många andra år så prederades dessvärre bägge kolonierna utav mink. Man uppskattar därför att blott 40-70 stycken utav dessa ungar blev flygga. Det finns också god anledning att tro att predation från mink också är den stora anledningen till att antalet par fluktuerar så kraftigt mellan åren.

Årets första skräntärna sågs vid Örsbaken, Oxelösund 14.4 (Tommy Knutsson). Detta får anses vara ovanligt sent, då de normalt sett brukar kunna dyka upp redan under den första veckan av april. Årets sista observation gäller fem förbiflygande vid Eckerstaudde, Yngaren, Nyköping 22.9 (Torbjörn Johansson). Även om detta är väldigt sent hos oss, så är det faktiskt fem dagar ifrån nuvarande fenologirekord.

Häckningar: 62 häckningar (134 ungar) bo, ägg/ungar Långa Hället, Hällen, Nyköping 4.5-24.7 (Ulrik Lötberg, Jan Gustafsson, Per Flodin m.fl.). 16 häckningar (30 ungar) bo, ägg/ungar Litet skär NV Risskären, Nyköping 26.5-24.7 (Ulrik Lötberg, Jan Gustafsson, Markus Forsberg m.fl.).

Svarttärna *Chlidonias niger*

Precis som de senaste åren så har det setts svarttärnor regelbundet i Mälaren under sensommaren. Risken för dubbelräkning vid sammanställningen är stor varför samtliga sensommarobservationer av stationära fåglar i området mellan Blacken - Torshälla - Kviksundsbron har bedömts vara samma fåglar. En försiktig uppskattning ger därför elva fynd om totalt 30 individer under året. På senare år får man kalla detta som ett normalt resultat. Långsiktigt ser vi dock en tydlig ökning, något som eventuellt

kan bero på ökad bevakning under lämpliga tidpunkter i Mälaren.

Eskilstuna: 1 2K+ födosökande Ekeby våtmark 10-12.5 (Bo Hernod, Tommy Emanuelsson, Hans Norelius m.fl.). 9 ex födosökande Torshälla huvud 15.5 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 2 ex födosökande Kvicksundsbron 4.7 (Tommy Emanuelsson, Yonas Ericsson, Viktor Eriksson). 8 ex rastande Blacken - Torshälla huvud - Kvicksundsbron 5.7-7.8 (Joachim Strengbom, Sten Ljungars, Viktor Eriksson m.fl.). 1 1K sträckande mot V Kvicksundsbron 4.8 (Viktor Eriksson, Pontus Lindberg, Monica Ljungars, Sten Ljungars m.fl.).

Katrineholm: 1 ex förbiflygande Näsnaren 20.5 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Ronny Jansson, Hans Karlsson m.fl.).

Nyköping: 1 2K+ födosökande Vadsjön 5-9.5 (Johan Bergkvist, Per Flodin, Sven Pettersson m.fl.). 1 ad rastande Skåra viltvatten, Skåraområdet 19.5 (Lennart Wahlén).

Oxelösund: 1 ex förbiflygande Örsbaken 10.5 (Tommy Knutsson).

Strängnäs: 4 ex sträckande Prästhällen 31.7 (Markku Kemppi, Kent Söderberg).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Årets första silvertärna noterades den 23.4. Detta ligger helt inom ramen för vad som är normalt då arten oftast tycks anlända mellan den 20-25.4. Sista observationen noterades däremot förvånansvärt tidigt på hösten, nämligen den 15.8. I vanliga fall brukar enstaka silvertärnor dröja sig kvar till i början av september och det finns till och med ett sentida novemberfynd.

Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 37 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson m.fl.). Totalt passerade 144 exemplar, med som mest 102 ex sträckande mot V den 1.8. Denna dagssiffra är i sig värt ett påpekande då det är sällan vi får in rapporter av så höga antal ifrån inlandet.

Anmärkningsvärda fynd: 102 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 1.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Årets första fisktärna noterades vid Örsbaken, Oxelösund den 13.4. Detta är något senare än vad vi är vana vid och det kan ju rimligen förklaras med vårens sena ankomst. Inte heller gjordes några sena höstfynd utan den sista fisktärnan noterades i Hartsö skärgård, Nyköping den 21.9. Alltså över en månad tidigare än det nuvarande fenologirekordet från den 28.10.

Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 37 tillfällen under perioden 1.7-15.8 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson m.fl.). Totalt passerade 6083 exemplar, med som mest 659 ex sträckande mot V den 9.8. Värt att nämna i sammanhanget är att det under samma period förra året passerade förbi lite drygt 3000 exemplar vid nämnda lokal.

Stora antal (>499 exemplar): 659 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 9.8 (Viktor Eriksson, Pontus Lindberg).

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis*

(-2012:71/101) (2013:1/1)

Under året gjordes endast ett fynd i vårt rapportområde. Normalt sett brukar en eller några individer ses varje år, men exempelvis så saknas helt observationer under 2002 och 2004. Årets observation i slutet av maj passar väl in i fyndbilden, både vad gäller lokal och tidpunkt.

Samtliga fynd: 1 ex förbiflygande Örsbaken, Oxelösund 23.5 (*Tommy Knutsson).

Sillgrissla *Uria aalge*

Även i år så saknas det tyvärr uppgifter från kolonierna vid Källskären. Vi har egentligen inte fått in några rapporter härifrån överhuvudtaget sedan år 2006 och så vitt vi vet har ingen inventerat området sedan 2003. Under året har vi förvisso fått in några få rapporter om sillgrisslor från Oxelösund,

vilket förhoppningsvis tyder på att grisslorna fortfarande finns kvar där ute. Läget är dock osäkert, varför en inventering vore önskvärd.

Häckningstid (1 maj-31 jul): 1 ex lämplig biotop Asenskallen, Askö, Trosa 6.5 (Göran Andersson). 20 ex lämplig biotop Oxelösunds skärgård, Oxelösund 26.5 (Leif Carlsson, Krister Bergh, Lennart Eriksson, Kristina Hagman m.fl.). 1 ad lämplig biotop Hävringe, Oxelösund 7.6 (Lennart Wahlén).

Tordmule *Alca torda*

Även om årets resultat är något bättre än fjolåret så är det fortfarande ett väldigt uselt resultat. Anledningen till det är såklart delvis för att arten häckar på svårtillgängliga lokaler ute i skärgården och att rapporter ifrån de stora kolonierna saknas helt och hållet. Vi vill också passa på att uppmana om noggrann rapportering. Istället för att rapportera tordmular vid Femörehuvud, så skulle vi uppskatta ifall rapporterna istället läggs in vid den ö där de håller till (t.ex. Vinterklasen). Om vi utgår från räkningssättet som beskrivits de föregående åren att varje noterad individ under häckningstid skulle vara ett par så får vi fram nedanstående.

Troliga eller möjliga häckningar:

Nyköping 27 par: 2 ex lämplig biotop Svinskär, Hummelvik fiskehamn 8.5 (Björn Johansson). Max 26 par lämplig biotop Hartsö skärgård 31.5-9.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Björn Johansson).

Oxelösund 110 par: 140 ad permanent revir Vinterklasen 12.4-22.7 (Jan Gustafsson, Leif Nyström, Lennart Wahlén m.fl.). 10 ex lämplig häckbiotop Rödsjär 12.4-17.7 (Lennart Wahlén, Jan Karlsson, Ragnar Falk). 40 ex lämplig häckbiotop Hävringe 26.5-11.7 (Lennart Wahlén, Sten Ljungars, Lennart Eriksson m.fl.). 30 ad lämplig biotop Vattungarna 7.6 (Lennart Wahlén).

Trosa 63 par: 121 ex lämplig biotop Asenskallen, Askö 28.4-29.7 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Gunnar Lagerkvist m.fl.). 6

ad lämplig biotop Trutbådan, Lacka 25.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

Vinterfynd (januari, december): 8 ex födosökande Femörehuvud, Oxelösund - Hummelvik fiskehamn, Nyköping 1-31.1 (Kalle Brinell, Hans Norelius, Jan Sjöstedt m.fl.). 3 ex födosökande Femörehuvud, Oxelösund - Hummelvik fiskehamn, Nyköping 8-23.12 (Lennart Wahlén, Jonny Werdin, Kalle Brinell m.fl.).

Tobisgrissla *Cephus grylle*

Från Oxelösunds skärgård har vi rapporter från öarna utanför Femörehuvud samt ifrån Hävringe om totalt 70 par. Utöver det har vi fått in rapporter om att några par har setts på öarna utanför Askö, Trosa.

Årets rapportering visar fortsatt tecken på en långvarigt negativ trend med minskade antal par. Dessvärre saknas uppgifter om tobisgrisslor ifrån stora delar utav skärgården. Man bör också ha i åtanke att uppskattningen av ett bestånd bör ske vid upprepade tillfällen och vid vissa tidpunkter på dagarna eftersom stora delar av kolonin kan vara ute och fiska en bra bit ifrån häckningsplatsen.

Troliga eller möjliga häckningar:

Oxelösund 70 par: 40 ad par i lämplig häckbiotop Vinterklasen 4.5-18.7 (Jan Gustafsson, Leif Nyström, Lennart Wahlén m.fl.). 100 ex par i lämplig häckbiotop Hävringe 26.5-11.7 (Lennart Wahlén, Lennart Eriksson, Leif Carlsson m.fl.).

Trosa 4 par: 6 ex lämplig biotop Asenskallen, Askö 28.4-29.7 (Göran Andersson, Örjan Jitelius, Ragnar Lagerkvist). 2 i par i lämplig häckbiotop Visthusklubben, Askö 25.5 (Ragnar Lagerkvist).

Vinterfynd (januari, december): 3 ex födosökande Femörehuvud, Oxelösund - Hummelvik fiskehamn, Nyköping 1-31.1 (Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt, Kalle Brinell m.fl.). 2 ex födosökande Femöreflagen, Femörehuvud, Oxelösund 5-8.12 (Lennart Wahlén, Mats Grahm).

Skogsduva *Columba oenas*

Rapporter om ca 109 revir under året. Även om rapporterna är väl spridda över rapportområdet så ser vi tendenser till att Eskilstuna, Nyköping och Strängnäs tycks vara säkra tillhåll för arten, medan det i t.ex. Vingåker saknas rapporter helt och hållet. Denna siffra är en glädjande nog en ökning jämfört med de senaste åren. Sedan vi började få in många rapporter om spelande skogsduvor så har antalet revir varierat mellan 87-125, varför man får klassa årets resultat som fullt normalt.

Under hösten noterades flera dagar med högre sträckssiffror ute vid kusten. Dagsriffra från den 11.10 är imponerande till och med på riksnivå. Detta är i nuläget det högsta antalet som rapporterats från vårt rapportområde under en dag.

Stora antal (>99 exemplar): 190 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell). 123 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 2.10 (Kalle Brinell). 900 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 11.10 (Kalle Brinell). 200 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 13.10 (Tommy Knutsson).

Vinterfynd (januari, december): 1 ex stationär Skogsbol, Sjösa, Nyköping 1.1 (Göran Altstedt). 1 ex stationär Ene, Skåraområdet, Nyköping 27.12 (Leif Ekblom, Yngve Meijer).

Ringduva *Columba palumbus*

Årets bästa sträckdagar inföll som oftast i oktober. Framför allt den 11.10 var en bra sträckdag då mycket duvor flög söderut utmed kusten. Flest inräknades vid Vattentornet, Oxelösund denna dag även om bevakning skedde på flera platser. Vad som kan nämnas, även om lokalen ligger utanför vårt rapportområde, var att det samma dag räknades ungefär 30000 duvor vid Örudden, Nynäshamn. Det är sällan vi får in rapporter om höga sträckssiffror under våren, men i samband med att vintern äntligen tog

slut i mitten av april så skedde ett så kallat lavinsträck av vårfåglar.

Siffran vid Mälby kvarn, Flen är hög även i riksperspektiv om man ser till vårsiffror.

Som vanligt rapporterades enstaka ringduvor under vinter. Flest sågs föga oväntat i Oxelösund, där arten tycks ha ett stabilt vinternäste. Totalt i rapportområdet så rapporterades åtta ex under januari och 40 ex under december. Vinterfynden fördelar sig kommunvis (januari, december): Strängnäs (1/1), Eskilstuna (3/0), Nyköping (2/7) och Oxelösund (2/33).

Stora antal (>4999 exemplar): 6700 ex sträckande mot N Mälby Kvarn, Flen 14.4 (Jukka Väyrynen). 5400 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 25.9 (Kalle Brinell). 5440 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 28.9 (Kalle Brinell). 5490 ex sträckande mot SV Skogsstigen, Trosa 1.10 (Göran Andersson). 13300 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 2.10 (Kalle Brinell). 32200 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 11.10 (Kalle Brinell). 13910 ex sträckande mot SV Skogsstigen, Trosa 11.10 (Göran Andersson). 24000 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 11.10 (Jonny Werdin, Arne Hellström, Jan Karlsson, Thomas Larsson m.fl.). 7340 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 12.10 (Kalle Brinell).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

Under året så rapporterades endast en häckning. Det är svårt att uppskatta hur många revir det verkligen finns i rapportområdet då de flesta fynden gäller ströobservationer eller vinterfynd. Uppskattningsvis finns det dock mellan 10-11 revir kvar.

Så sent som 2006/2007 rapporterades mellan 40-45 revir per år. Arten finns fortfarande kvar i de flesta kommunerna, även om den tycks saknas helt i Gnesta, Flen och Oxelösund. Vi har på senare år alltså märkt av en kraftig minskning varför vi nu uppmanar till att rapportera denna art noggrant.

Från och med 2014 önskar Rrk alltså att få in samtliga observationer av turkduva, även utanför häckningstiden.

Gök *Cuculus canorus*

Årets första gök hördes den 2 maj. Arten är förvånansvärt punktlig och även om detta är tidigt så får man ändå kalla det för ett vanligt fynd nu för tiden. Mediandatumet för artens ankomst till Sörmland under åren 1987-2012 är numera den 4 maj. Det innebär att mediandatumet har tidigare lagts med en dag sedan 2006.

De senaste åren så har nämligen den första göken hörts något tidigare och ett fynd under perioden 30.4-3.5 får därför klassas som fullt normalt.

Ett intressant oktoberfynd gjordes i Oxelösund den 6.10. Normalt sett så lämnar de sista gökarna oss i början av september, även om fynd fram till mitten av denna månad görs till och från. Detta är ett nytt höstfenologirekord då det förra gällde en observation från den 2.10.

Fenologifynd: 1 ex spel/sång Kyrkkärret, Katrineholm 2.5 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Hans Karlsson, Pelle Moqvist). 1 ex sträckande mot SV Stora Beneskogen, Palmtorps allé, Oxelösund 6.10 (Jan Karlsson).

Berguv *Bubo bubo*

Totalt har vi kännedom om revirhävande uvar från tio lokaler. Detta resultat är faktiskt det lägsta sedan 2001.

Som jämförelse kan nämnas att när den senaste riksinventering begav sig år 2009 så hade vi kännedom om uvar på 22 lokaler. Frågan är om det minskade antalet beror på att man inte besöker så många lokaler, eller att man helt enkelt avstår ifrån att rapportera.

Vi vill därför påpeka att vi döljer samtliga fynd av berguv från häckningsplatserna redan från och med januari och fram till september.

Hökuggla *Surnia ulula*

Inte sedan 1983 har fler hökugglor noterats under ett och samma år i vårt rapportområde. Vi berörs dock då och då av mindre rörelser av denna art, men oftast är det bara enstaka individer som ses. Under hösten 2012 såg vi tendenser till en sådan rörelse och den tycktes nå sin kulmen under första delen av 2013.

Detta medförde att 14 fynd gjordes under året, varav en av dessa förvisso var en långstannare som upptäcktes redan i början av december 2012. Vad som är värt att notera är att vi har fått in två rapporter under mars-april om tillfälligt spelande hökugglor.

Samtliga fynd fördelade kommunvis:

Eskilstuna: 1 ex födosökande Prästsjön, Magda 20.1 (Per Folkesson). 1 ex Apalsjökanalen 2-24.2 (Bo Gustafsson, Bruno Nordh, Björn Fors m.fl.). 1 ex stationär E20 Eskilstuna avfart 134 mot Kjula 3.2 (Elias Ernvik). 1 ex spel/sång Ersäng 2.4 (Kent Carlsson).

Flen: 1 ex stationär Salstakulle 2.1 (Lars Olausson). 1 ex stationär Kovakärret, Malmköping 21.2-24.3 (Jukka Väyrynen, Per Flodin, Rickard Gustafsson m.fl.).

Gnesta: Ett långstannade ex Elghammarsvägen, Erlandstorp, Stjärnhov 6-31.12 2012 (Håkan Welff) och kvar fram till 6.2 2013.

Nyköping: 1 ex stationär Krokmossebergen - Stavsjö trafikplats 23.1-3.2 (Markus Forsberg, Anders Sandström). 1 2K stationär Visättersfälten – Jobstorpsfälten 27.1-2.4 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson, Jonny Werdin m.fl.). 1 ex stationär Hultaberg (1km norr om) 1.2 (Markus Forsberg). 1 ex stationär Tystberga-avfarten E4 26.2-30.3 (Bertil Karlsson, Göran Andersson, Julius Grantén m.fl.). 1 ex födosökande Hygge SO Nybergstorp 31.3 (Mauri Karlsberg).

Strängnäs: 1 2K stationär Edvik 2.1-4.2 (Yngve Meijer, Petter Sundin, Janne Wahlström m.fl.). 1 ex spel/sång Byringe station 25.3 (Göran Johansson).

Lappuggla *Strix nebulosa*

(-2012:42/50) (2013:1/1)

Efter fjolårets massinvasion av lappugglor så var vi tillbaka på en mer normal nivå.

Under året gjordes nämligen endast ett fynd och dessutom ett ganska så avvikande sådant eftersom det gjordes i mitten av juli månad.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Sofieberg, Nyköping 14.7 (*Jan Sjöstedt).

Hornuggla *Asio otus*

En svag ökning sedan fjolårets bottenår då enbart nio kullar rapporterades. I år hittades 26 kullar och spelande hornugglor hördes på ytterligare fyra lokaler. Antalet kullar varierar kraftig från år till år, men under åren 2002-2012 rapporterades i genomsnitt 35 kullar/år. Man får därför säga att årets resultat ändå ligger lite i underkant trots allt.

Antal kullar fördelar sig kommunvis: Trosa (2), Strängnäs (1), Nyköping (10), Katrineholm (1), Gnesta (4), Flen (1), Eskilstuna (7).

Vinterfynd (januari, december): 1 ex förbiflygande Estlöt, Sätterstamaden, Nyköping 11.1 (Bertil Karlsson). 1 ex födosökande Fågelbovägen, Nyköping 18.1 (Kalle Brinell).

Jorduggla *Asio flammeus*

Totalt 16 fynd av 17 individer under året är en tämligen normal siffra, även om det ligger i det övre spannet. Rent tidsmässigt ser vi dock fler fynd än normalt under juni månad och vi har även fått in en rapport om ett rent vinterfynd. Sannolikt har vi dock inte haft några häckande jordugglor i år, utan sannolikt är det bara fåglar som rört sig i området.

Samtliga fynd: 1 ex rastande E4-avfarten norr Gumsbacken, Nyköping 13.1 (Jan Sjöstedt). 1 ex rastande Våmmen, Strandstuviken, Nyköping 20.4 (Janne Oldebring). 2 ex födosökande Marsäng, Nyköping 13-31.5 (Jan Karlsson, Markus Forsberg, Bertil Karlsson m.fl.). 1 ex födosökande Lilla

Lundby, Strängnäs 1-9.6 (Yngve Meijer, Erik Widuss, Bernt Andersson m.fl.). 1 ex födosökande Tureholmsfälten, NO Tureholms slott, Trosa 5.6 (Göran Andersson). 1 ad födosökande Vad, Vadsjön, Nyköping 6-7.6 (Kjell Widén, Lennart Wahlén). 1 ex födosökande Grusvägen till Åby, Vingåkersslätten, Vingåker 10.6 (Ronny Nilsson). 1 ex födosökande Torsberga ängar, Lövsund, Nyköping 14.6 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt). 1 ex födosökande Fogdö k:a - Hovgården, Vansö, Strängnäs 16-17.6 (Magnus Brandel, Ulf Gustafsson). 1 ex födosökande Bergshammar, Nyköping 18.6 (Peter Malmberg). 1 ex rastande Hävringe, Oxelösund 15.9 (Niklas Liljebäck, Tomas Widlund). 1 ex rastande Hävringe, Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck). 1 ex rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 21.9 (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck). 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Enskär, Nyköping 24.9 (Bernth Andersson). 1 ex rastande Marsäng, Nyköping 29.9 (Johan Bergkvist, Jan Karlsson). 1 ex förbiflygande Härads skjutfält, Strängnäs 16.10 (B Peter Fridén).

Pärluggla *Aegolius funereus*

Två rapporter om spelande pärlugglor under våren. Arten har minskat kraftig och det är osäkert om arten fortfarande häckar inom rapportområdet. Utöver de ropande ugglorna så gjordes även tre höstobservationer.

Samtliga fynd: 1 hane spel/sång Skvättan, Bråvikenbranternas naturreservat, Norrköping 23.3 (Olle Jonsson, Kaj Almqvist, Anne Siivola). 1 ex spel/sång Strömstudammen, Råby-Rekarne området, Eskilstuna 24.3-6.4 (Lennart Karlsson, Viktor Eriksson, Yonas Ericsson m.fl.). 1 1K+ Bråtarna, Rocklännan, Strängnäs 30.8 (Bernt Andersson). 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Enskär, Nyköping 23.9 (Bernth Andersson). 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Enskär, Nyköping 11.10 (Janne Oldebring, Nicke Helldorff, Lennart Wahlén).

Kungsfiskare
Foto: Leif Nyström

Nattskärra *Caprimulgus europaeus*

Endast 58 revirspelande fåglar har rapporterats i år. Genomsnittet under åren 2003-2012 är 88 spelande fåglar per år. Rapportering tycks dock ha varit god i stora delar av rapportområdet, men från Nyköping har det exempelvis endast rapporterats 16 spelande fåglar. Detta kan jämföras med 2009 då det noterades 60 revir bara i denna kommun. Årets låga resultat får väl därför tills vidare anses bero på att arten inte har eftersökts tillräckligt.

Första och sista fynd: 1 ex lämplig biotop Brostugan, Nyköping 10.5 (Jan Sjöstedt). 1 ex rastande Ryssbergen, Skidbacke, Svanviken, Nyköping 7.9 (Lennart Wahlén).

Tornseglare *Apus apus*

Den första tornseglaren noterades i år den 2 maj. Detta är något tidigare än genomsnittet. Exempelvis så är mediandatumet för artens ankomst den 6 maj under åren 1987-2012.

Det i sin tur innebär att mediandatumet ligger fyra dagar tidigare än vad det gjorde för perioden 1987-2006. Man ska dock inte dra förhastade slutsatser, utan detta kan mycket väl ha att göra med ökad skådaraktivitet och bättre rapportering. Årets sista tornseglare sågs i Mariefred, Strängnäs den 2.9 (Erik Widuss). Normalt sett lämnar de sista tornseglarna oss i mitten av september.

Första och sista fynd: 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 2.5 (Elias Ernvik). 3 ex sträckande mot S Golfbanan, Mariefred, Strängnäs 2.9 (Erik Widuss).

Stora antal (>999 exemplar): 1100 ex födosökande Skåraområdet, Nyköping 23.7 (Jan Karlsson). 4000 ex förbiflygande Ekebydal, Nyköping 2.8 (Jonny Werdin).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Från Eskilstuna finns rapporter från såväl Ekeby våtmark i oktober och december samt från Kvarnen, Torshälla om två exemplar i

november. Med uppenbar risk för dubbelräkning av individer så bedömer Rrk att det rör samma individer på de bägge lokalerna. Två fynd gjordes under häckningstid, men inget som pekar mot att vi misstänker häckning. Troligtvis rör det sig om max tio olika fåglar rapporterade under året.

Samtliga observationer: 1 ex stationär Nynäs slott, Nyköping 18-23.1 (Karin Lindström, Jan Sjöstedt, Jonas Nockert m.fl.). 1 ex förbiflygande Skogsstigen, Trosa 3.6 (Göran Andersson). 1 ex lockläte Rosenfors, Skogstorp 30.6 (Magnus Brandel). 1 ex födosökande Södra Hjälmarén, Vingåker 17.8 (Ronny Nilsson). 1 ex födosökande Fredövikén, Marsäng, Nyköping 26.8 (Mats Andersson, Per Eriksson, Kjell Eriksson m.fl.). 1 ex Kungshamnsviken, Kungshamn, Nyköping 8.9 (Ylva Ryttersson). 1 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 1.10 (Edwin Sahlin). 1 ex förbiflygande Kviksundsbron, Eskilstuna 1.11 (Joachim Strengbom). 2 ex födosökande Kvarnen, Torshälla, Eskilstuna 3-9.11 (Björn Fors, Per Lif, Johan Mellquist). 1 ex Yttervik, N Tofsö, Trosa 16.11 (Göran Andersson). 1 ex Folkestatornet, Ekeby våtmark, Eskilstuna 29.12 (Yonas Ericsson).

[Nordlig karminbiätare *Merops nubicus*]
(-2012:0/0) (2013:1/1)

Första fyndet i rapportområdet av denna rymling gjordes vid Edeby, Katrineholm i mitten av juni. Vi har fått in en andrahandsuppgift om fyndet med bifogade bilder som styrker artbestämningen.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Edeby, Katrineholm 19.6 (Mats Anderzon gnm Tommy Emanuelsson).

Göktyta *Jynx torquilla*

Endast spelande fåglar eller individer i lämpliga biotoper publiceras här. Under 2013 rapporterades uppskattningsvis 199 revir i rapportområdet. Återigen alltså ett nytt årsbästa för arten och faktum är att vi har

haft en positiv utveckling ända sedan 1997 då arten först togs med i rapportmallen. Som tidigare år så dominerar fynden stort ifrån Strängnäs och Eskilstuna, som står för nära nog hälften av rapporterna. Årets första göktytor dök upp den 21 april vilket är typiskt hos oss. Mediandatumet för artens ankomst till rapportområdet under åren 1987-2012 är nämligen den 22.4. Årets sista göktyta rapporterades i Flen den 26.8.

Gråspett *Picus canus*

(-2012:31/33) (2013:2/2)

Under året gjordes tre fynd i de norra delarna av rapportområdet. Rrk har dock bedömt en av dessa fåglar ifrån Eskilstuna som en återkommande individ. Boende i området har dock begärt att hålla fyndplatsen dold, vilket såklart innebär att vi inte publicerar platsen. Detta fynd förändrar inte fyndstatistiken.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Eskilstuna 14.2 (*Bengt Andersson). 1 ad Östersjön N Öllösa, Ånhammar, Gnesta 30.9 (*Sven Björnbom). 1 hona födosökande Fiskarhem, Vingåker 19.10 (*Ralf Lundmark).

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Om vi antar att varje spelande/revirhävande individ, och att fåglar som setts i lämplig häckningsbiotop under april-juli representerar ett revir, så ger årets rapportering ca 112 revir. Detta är något lägre jämfört med de senaste åren, men vi har sett svängningar i rapporteringen tidigare. Allt från 100 till 175 revir rapporteras årligen och förmodligen beror detta mest på hur god rapporteringen är, snarare än svängningar i populationen.

Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

Från i år en lyckad häckning vid Trehörningen, Eskilstuna. Därutöver har vi endast fått in enstaka observationer. Två av dessa rapporter gäller dock fåglar som setts i områden där vi fått in rapporter tidigare år.

Mindre hackspett
Foto: Göran Andersson

Samtliga fynd: 1 hane födosökande Skiren/Kvicken området, Eskilstuna 8.3 (Lars-Erik Collin). 1 ad hane födosökande Campingen, Strandstuviken, Nyköping 10.5 (Björn Jönsson). 1 ex spel/sång Foderplatsen N om G:a rälsmålsbanan, Härads skjutfält, Strängnäs 10.6 (Ulf Gustafsson). 1 häckning (2 ungar) bo, ägg/ungar Trehörningen, brandfältet, Eskilstuna 12-21.6 (Leif Carlsson, Lennart Wahlén, Janne Oldebring m.fl.). 1 hane stationär Nyckelmossen, Eskilstuna 3.10 (Ralf Lundmark).

Sånglärka *Alauda arvensis*

De första lärkorna noterades den 5 mars i både Nyköping och Flen. Dagarna därpå fylldes antalet på och den första rapporten med >100 ex gjordes den 13 mars. Årets sista lärka rapporterades från Nyköping den 6 november.

Stora antal (>299 exemplar): Max 400 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 30.3-5.4 (Jan Sjöstedt, Tommy Pettersson, Jonny Werdin). 500 ex sträckande mot NO Skåraområdet, Nyköping 30.3 (Jan Sjöstedt). 300 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell).

Första och sista fynd: 4 ex sträckande mot N Väderbrunn, Nyköping 5.3 (Jonny Werdin). 1 ex förbiflygande Kjulstååkrarna, Skåraområdet, Nyköping 6.11 (Jan Sjöstedt).

Berglärka *Eremophila alpestris*

(-2012:55/115) (2013:5/10)

Fem fynd av tio fåglar i år. I och med att arten är knappt årlig i rapportområdet, så är detta ett mycket bra resultat. Oftast görs fynden i kustnära områden och inte sällan gäller det sträckande fåglar.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande Oxelösunds hamn, Oxelösund 16.1 (*Thomas Larsson). 5 ex rastande Utterholmshällarna, Örsbaken, Oxelösund 1.2 (*Tommy Knutsson). 1 ex rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 15.4 (*Jan Sjöstedt). 2 ex rastande

Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 12-13.10 (*Janne Oldebring, *Lennart Wahlén, *Nicke Helldorff). 1 ex sträckande Prästhälen, Strängnäs 24.10 (Markku Kemppi).

Backsvala *Riparia riparia*

Efter fjolårets försiktiga ökning till 280 par så hamnade vi återigen under 200 par. I år har det nämligen endast rapporterats 140-150 par, vilket är det lägsta antalet som någonsin har rapporterats. Arten rapporteras visserligen dåligt och säkerligen finns det därför ett mörkertal, men det råder inget tvivel om att arten minskat kraftigt. År 1978 uppskattades det sörmländska beståndet till 2400 par och vid den senaste riksinventeringen år 2003 så rapporterades 1320 par. Årets första backsvalor sågs vid Svanviken, Nyköping redan den 18.4. Detta fynd tangerar det nuvarande fenologirekordet från 2009.

Första och sista fynd: 2 ex förbiflygande Svanviken, Nyköping 18.4 (Jan Hägg). 3 ex födosökande Norra fälten, Svanviken, Nyköping 17.9 (Jan Hägg, Kalle Brinell).

Ladusvala *Hirundo rustica*

Årets första ladusvalor noterades som normalt i mitten av april, i år den 15:e. Mediandatumet för artens ankomst under åren 1987-2012 är den 21 april, men det ska såklart påpekas att vårfenologirekordet är från den 28 mars 2010. Ett sent höstfynd gjordes i Strängnäs där en ladusvala sågs mellan den 5-7 november. Det är väldigt ovanligt att så sena observationer görs på våra breddgrader. Trots det så är det faktiskt 17 dagar ifrån det nuvarande höstfenologirekordet från den 24 november 1974.

Första och sista fyndet: 3 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 15.4 (Edwin Sahlin, Lars-Erik Collin). 1 ex födosökande Gripsholms slott, Mariefred, Strängnäs 5-7.11 (Erik Widuss).

Stora antal (>2499 exemplar): 5000 ex födosökande Gräsmattodling N Vingsleör, Eskilstuna 13.8 (Sten Ljungars).

Hussvala X ladusvala

Delichon urbica X Hirundo rustica

(-2012:3/3) (2013:1/1)

Rapportområdets fjärde fynd av denna hybrid sågs i slutet av maj vid Skogsstigen, Trosa. Sedan början av 2000-talet så har det varje år setts någon eller några av dessa hybrider runt om i Sverige. Trots att skådare har börjat fått upp ögon efter dessa fåglar så tycks de alltså fortfarande vara rätt så ovanliga. Detta var första vårfyndet för rapportområdet.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Skogsstigen, Trosa 26.5 (*Göran Andersson).

Hussvala *Delichon urbicum*

De första hussvalorna dök vid Ekeby våtmark, Eskilstuna redan den 15 april. Detta är ett nytt fenologirekord med två dagar och därmed mycket tidigare än normalt. Fler fynd följde dagarna därpå och det måste även nämnas att ytterligare två observationer tangerade det förra fenologirekordet som alltså var den 17 april. Årets sista hussvalor brukar lämna oss under den sista veckan av september och oktoberfynd är sparsamma. I år gjordes dock ett sådant fynd, närmare bestämt i Strängnäs den 1 oktober.

Tidiga fynd: 2 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 15.4-17.4 (Edwin Sahlin, Lars-Erik Collin m.fl.). 1 ex Uttervik, Nyköping 17-21.4 (Lars Karlsson). 1 ex förbiflygande Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 17.4 (Lennart Wahlén).

Sena fynd: 1 ex rastande Stadsfjärden, Nyköping 27.9 (Kalle Brinell). 1 ex Bergaån, Strängnäs 1.10 (Rolf Svensson, Ragnhild Karlsson).

Större piplärka *Anthus richardi*

(-2012:10/10) (2013:2/2)

Sett ur ett nationellt perspektiv så har antalet fynd ökat av denna art, men den fortsätter att vara väldigt ovanlig i vårt rapportområde. Två fynd gjordes under hösten i

år och bägge gäller sträckande fåglar utmed kusten. Detta innebär fortfarande att alla utom ett fynd har gjorts längs med kustlinjen i Nyköping och Oxelösund. Senast någon stationär fågel noterades på fastlandet var i Svanviken, Nyköping år 2006.

Samtliga fynd: 1 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 24.9 (*Kalle Brinell). 1 ex förbiflygande Marsäng, Nyköping 10.10 (*Jan Karlsson).

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Årets första fynd gjordes den 14 april, alltså en vecka senare än i fjol. Datumet för första fyndet i år dock desto mer normalt och många år så ses de första trädpiplärkorna till och med senare ändå. Under hösten finns inga rapporter om varken höga sträckssiffror eller fynd i oktober månad. Sträckbevakningen ute vid kusten var dock dålig under artens sträcktopp i augusti. De sista observationerna för året gjordes i Oxelösund den 30 september.

Första och sista fynd: 1 ad hane spel/sång Tynässkogen, Tynäs, Strängnäs 14.4 (Lars-Olof Persson, Inger Hedman). 1 ex rastande Södersviken, Femörehuvud, Oxelösund 30.9 (Kalle Brinell).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Arten är ingen årlig övervintrare, men i år gjordes en observation i mitten av december. Inga observationer gjordes under januari 2014 av denna fågel, så man kan ju gissa att den övergav förhoppningarna om att kunna övervintra när marken väl blev snötäckt. Under fyra dagar har det rapporterats bra sträck utmed kusten i månadsskiftet sept - okt.

Vinterfynd (januari, december): 1 ex rastande Marsäng 12.12 (Jan Sjöstedt).

Stora antal (>499 exemplar): 600 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 20.9 (Kalle Brinell). 500 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 22.9 (Kalle Brinell). 860 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 7.10 (Kalle Brinell). 630 ex

sträckande mot SV Horns båtvarv, Nyköping 9.10 (Kalle Brinell).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

Arten ses knappt årligen under våren. Oftast så gäller det fåglar som ses i kusttrakterna under första halvan av maj. Årets två vårfynd gjordes i Trosa och i Nyköping den 9 respektive 13 maj, vilket alltså passar mer än väl in i fyndbilden från tidigare år. Höstens sista individ sågs ute i Nyköpings yttre skärgård den 10 oktober. Detta är ett sent datum för en rödstrupig piplärka, men absolut inte häpnadsväckande ur ett nationellt perspektiv.

Vårfynd (1 mar-1 jun): 1 ex Västerviken Tullgarn, Tullgarnområdet, Trosa 9.5 (Örjan Jitelius). 1 ex rastande Näs, Bärbo 13.5 (Jan Sjöstedt).

Sena fynd: 1 ex förbiflygande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 10.10 (Niklas Liljebäck).

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Några rapporter utifrån Hävringe om häckande skärpiplärkor. Minst fem par tycks ha häckat där, men det kan mycket väl ha funnits fler då endast en liten del av huvudön besöktes denna dag. Ifrån resten av skärgården så saknas det rapporter helt och hållet, så självklart speglas inte verkligheten i årets rapportering. Förvånansvärt nog så har det inte heller gjorts varken vinter eller inlandsobservationer i år.

Häckningar: 5 häckningar Hävringe, Oxelösund 7.6 (Lennart Wahlén).

Gulärta *Motacilla flava*

Vi har fått in rapporter om ca 39 revir. Denna siffra gäller både fåglar som har bestämts till ras och fåglar utan rasstatus. Se även text från rapporten om sydliga gulärta. Nyköpings kommun står för fler än hälften av dessa revir och det finns till och med skäl att tro att antalet revir är ännu fler i detta område.

Forsårla
Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

Första och sista fynd: 1 ex förbiflygande Svanviken, Nyköping 18.4 (Jonny Werdin, Jan Hägg). 1 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 25.9 (Kalle Brinell). Stora antal (>99 exemplar): 100 ex rastande Marsäng, Nyköping 29.8 (Jan Sjöstedt).

Sydlig gulärta *Motacilla flava flava*

Vi inom Rrk Sörmland uppmanar rapportörer att rapportera in de fåglar som finns under häckningstid som sydlig gulärta, de faller då också ut på fåglarnas rödlista. Vi har fått in rapporter om ca 23 revir, dessa ingår alltså i summeringen av revir som enbart rapporterats in som gulärta, se texten ovan om gulärta.

Citronärta *Motacilla citreola*

(-2012:6/6) (2013:3/3)

Tre fynd under året, vilket då innebär att nio fynd har gjorts i rapportområdet. Nästan alla våra fynd har tidigare gjorts i kustnära områden, men två utav årets fynd gjordes glädjande på rena inlandslokaler. Dessa utgjorde första fynd för både Eskilstuna och Strängnäs kommuner. Värt att notera är också att fyndet ifrån Svanviken, Nyköping gjordes redan den 18.4. Detta är tidigt även nationellt sett och det finns i nuläget endast fyra fynd gjorda innan detta datum i hela landet.

Samtliga fynd: 1 ad hane födosökande Stora Kungsladugården, Svanviken, Nyköping 18.4 (*Jonny Werdin). 1 hane förbiflygande Äleby våtmark, Strängnäs 21.4 (*Erik Widuss). 1 2K+ hona Ekeby våtmark, Eskilstuna 1.5 (*Viktor Eriksson, Ronny Nilsson, Jonas Jörnemark m.fl.).

Forsärta *Motacilla cinerea*

Under året konstaterades tre säkra häckningar och indikationer gjordes på ytterligare en lokal. Utöver observationer från dessa lokaler finns 40 individer rapporterade, varav ett januarifynd från Rosenholms reningsverk, Katrineholm.

Kvicksund fortsätter alltså att vara den i

särklass bästa lokalen under sträckperioderna där 19 ex sträckte förbi under perioden 21.9-1.11, med som mest åtta ex den 29.9 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). Därtill noterades även några rastande fåglar vid denna lokal. Vid sträcklokalerna utmed kusten är arten fortfarande att klassas som raritet och fynd görs knappt årligen vid dessa lokaler.

Häckningar/troliga häckningar: 2 ex par i lämplig häckbiotop Boda kvarn, Katrineholm 8.4-19.6 (Lennart Pettersson, Lillemor Däckfors, Håkan Lernefalk m.fl.). 1 häckning (2 ungar) Ålbergaån S Kila k:a, Nyköping 11.4-8.6 (Lennart Wahlén, Jan Gustafsson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 häckning (2 ungar) Rosenfors, Skogstorp, Eskilstuna 20.4-19.9 (Thomas Gladh, Viktor Eriksson, Barbro Hedström m.fl.). 1 häckning (1 unge) Vingåkersån Lönntorp Högsjö, Vingåker 22.6-22.9 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors, Lennart Hellquist m.fl.).

Vinterfynd (december, januari): 1 ex stationär Rosenholms reningsverk, Katrineholm 25-29.1 (Leif Sildén, Stefan Karlsson).

Sädesärta *Motacilla alba*

Årets första rapport gäller en sträckande fågel vid Ekeby våtmark, Eskilstuna den 2.4 (Lennart Eriksson). Detta får anses som ett normalt datum för årets första fynd, även om vi de senaste åren har fått in de första rapporterna om sädesärlor redan under tredje veckan i mars.

Novemberfynd: 1 ex födosökande Arnöbron, Kilaån, Nyköping 6.11 (Markus Forsberg). 1 ex rastande Oxelösunds hamn, Oxelösund 14.11 (gnm Thomas Larsson).

Strömstare *Cinclus cinclus*

Rapporter från två lokaler under häckningstid. Dock har ingen unge setts till, men det finns anledning att tro att arten åtminstone har gjort häckningsförsök vid en av dessa lokaler.

Fynd under häckningstid (1 apr-1 sep):

1 ex upprörd, varnande Nässelsta kvarn, Stjärnhov, Gnesta 29.5-3.6 (Bertil Karlsson, Jan Hägg). 1 ex Forsa bruk 12.6 (Monica Jansson, Ronny Jansson).

Rödhake *Erithacus rubecula*

Trots en sträng inledning på året så gjordes förvånansvärt många observationer under januari. Totalt rapporterades nio individer från fem olika kommuner. Detta är förvisso en låg siffra med senare års mått mätt, men med tanke på att vintern var så sträng får man ändå se det som ett gott resultat. Långsiktigt ser vi en tydlig ökning i antalet vinterrapporter. Att det däremot endast rapporterades sju ex under december, som var ovanligt mild i år, är desto mer förvånande. En förklaring skulle kunna vara att det helt enkelt var så varmt att rödhakarna inte drogs till öppna våtmarker och fågelbord.

Vinterfynd fördelade per kommun enligt följande (januari, december): Trosa(1/0), Strängnäs (2/1), Oxelösund (3/2), Nyköping (1/3), Eskilstuna (2/1).

Näktergal *Luscinia luscinia*

Årets första näktergalar hördes som sig bör i början av maj, även i år saknades det alltså rapporter under slutet av april. Årets sista näktergal noterades på Brandholmen, Nyköping den 29.8.

Tidiga vårfynd: 1 ex spel/sång Ekeby våtmark, Eskilstuna 1.5 (Thomas Gladh). 1 ex spel/sång Kumla viltvatten, Strängnäs 3.5 (Svenolov Wahlström, Janne Wahlström).

Blåhake *Luscinia svecica*

Två fynd under våren i år. Normalt sett så dominerar vårfynden i början av maj, men i år gjordes ett tidigt fynd redan i slutet av april. Detta är andra fyndet i vårt rapport-

Ringtrast

Foto: Ingvar Jansson

område som gjorts under april månad.

Vårfynd (1 mar-1 jun): 1 ex rastande Vipsgrillen, Nyköping 28.4 (Claes Hansson). 1 hane spel/sång Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 15.5 (Lennart Wahlén).

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

Elva lokaler där revir noterats under häckningstid. Detta är något färre än fjolårets tretton, men det ligger ändå i nivå med vad som är normalt. Fördelningen av revir är från fyra kommuner; Eskilstuna (2), Nyköping (3), Oxelösund (2), Strängnäs (2). I Oxelösund gjordes också två fynd om tre individer i mitten av november och två av dessa noterades sista gången i slutet av december.

Vinterfynd (december, januari): 2 ex rastande Oxelösunds hamn, Oxelösund 14.11-29.12 (Thomas Larsson).

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

Årets första rödstjärt rapporterades redan den 17 april. Från och med denna dag rapporterades därefter rödstjärtar kontinuerligt. Några oktoberfynd gjordes även i år, då bland annat ett sent sådant den 10 oktober.

Första och sista fynd: 1 hane födosökande Vik, Strängnäs 17.4 (Jouni Suomela). 1 1K honfärgad Storror, Hartsö skärgård, Nyköping 10.10 (Niklas Liljebäck).

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Arten anländer normalt till oss i slutet av april och början av maj. Årets två första fynd i år rapporterades redan den 20 april. Detta är såklart mycket tidigt, men trots det faktiskt senare än det nuvarande fenologirekord som är från den 19 april. Inga direkt sena höstfynd gjordes, utan årets sista buskskvätta rapporterades från Åkers Styckebruk, Strängnäs den 21.9 (Erik Widuss).

Tidiga vårfynd: 1 ad hane rastande Lindbacke, Svanviken, Nyköping 20.4 (Janne Oldebring, Jan Karlsson, Lennart Wahlén m.fl.). 1 hane födosökande Riby, Åkers

Styckebruk, Strängnäs 20.4 (Keith Nord-ebrink).

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Årets första stenskvättor sågs så sent som den 14 april. Som för många andra arter så kan man nog beskylla vårens sena ankomst som anledningen till det. Fenologirekordet från den 26 mars år 2010 visar att arten kan anlända till oss mycket tidigare än vad de gjorde i år.

Första och sista fynd: 2 ex Västerljugskorset, Västerljug, Trosa 14.4 (Örjan Jitelius). 1 ex Gersnäs, Näsnaren, Katrineholm 18.10 (Håkan Lernefalk).

Ökenstenskvätta *Oenanthe deserti*

(-2012:0/0) (2013:1/1)

Rapportområdets första och mycket efterlängttade ökenstenskvätta upptäcktes av Claes Leijon ute på Edanö, Trosa i början av november. Detta fynd får väl klassas som årets fågelhändelse hos oss. Både med tanke på att fågeln stannade kvar på lokalen ända fram till slutet utav december, men också för att den var så samarbetsvillig och snällt lät sig beskådas på kort avstånd.

Samtliga fynd: 1 1K hane rastande Edanö gård, Trosa 9.11-22.12 (*Claes Leijon, Göran Andersson m.fl.).

Ringtrast *Turdus torquatus*

Hela 18 fynd om totalt 29 individer fördelade på 15 vårfynd och tre höstfynd. Årets resultat ligger långt över det normala och faktiskt så är detta bland det högsta antalet som har rapporterats under ett år. Endast år 2007 stoltserar nämligen med fler individer då det sågs 32 exemplar. Arten uppträder sparsamt under höststräcket och årets tre fynd om fyra individer är därför anmärkningsvärt. Antalet individer fördelar sig över de olika kommunerna enligt följande: Eskilstuna (2), Gnesta (1), Nyköping (14), Oxelösund (3), Strängnäs (7) och Trosa (2). Höstfynd (1 aug-30 nov): 2 ex rastande

Marsång, Nyköping 7-10.10 (Thomas Larsson, Jonny Werdin, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 1K hona rastande Vattentornet, Oxelösund 10.10 (Kalle Brinell). 1 ex rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 11.10 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar).

Björktrast *Turdus pilaris*

Under våren finns endast en rapport med fler än 500 individer. Under framförallt andra halvan av oktober så rapporterades det däremot rikligt med björktrastar i hela Södermanland, men trots det så fick vi bara in en rapport om en hög sträckssiffra. Övriga rapporter om större antal gäller rastande flockar.

Stora antal (>999 exemplar): 1600 ex rastande Råbyfälten, Julita, Katrineholm 19.10 (Ralf Lundmark). Max 1500 ex födosökande Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 24-31.10 (Andreas Grabs, Jan Sjöstedt, Lars-olof Löfman). 1000 ex sträckande mot SV Marsång, Nyköping 30.10 (Jonny Werdin).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

Endast två decemberfynd vilka bägge var precis i början av månaden. Normalt sett rapporteras det ofta fler rödvingetrastar i framför allt december, men vi har sett att antalen kan variera kraftigt från år till år. Från och med 2014 så önskar Rrk att få in samtliga observationer av rödvingetrast under perioden 15 maj - 31 juli och i synnerhet är häckningsrapporter av intresse.

Vinterfynd (januari, december): 1 ex sträckande Spelhagen, Nyköping 6.12 (Jan Gustafsson). 1 ex sträckande mot S Stenkulla, Nyköping 6.12 (Jan Karlsson).

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

Som vanligt så övervintrade enstaka dubbeltrastar, framförallt i mistelbestånd längs med kanten av Mälaren i den norra delen av rapportområdet. Under hösten så rapporterades ovanligt få höga sträckssiffror.

Detta trots att bevakningen utmed kusten var god under månadsskiftet sept-okt. Endast en dagssiffra överstiger 100 ex och som ofta är det en rapport från Oxelösund. **Stora antal (>99 exemplar):** 100 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 13.10 (Tommy Knutsson).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Totalt noterades 49 sjungande fåglar under perioden 11.5-5.7 vilket är den lägsta siffran på mycket länge. Normalt sett brukar det höras mellan 60 och 70 sjungande fåglar. Fynden fördelade sig enligt följande per kommun: Nyköping 13, Strängnäs 13, Eskilstuna 11, Vingåker 4, Flen 3, Gnesta 2 samt Katrineholm, Kungsör och Trosa 1 var. Framförallt var det i Eskilstuna som antalet fynd var betydligt lägre än normalt. Dessutom sågs en 1K på Vingåkersslätten mellersta delen, Vingåker 15.9 (Ronny Nilsson).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

Inflödet av flodsångare har under 2013 varit mycket stort. Under perioden 14.5-5.7 hördes hela 46 sjungande fåglar vilket är 21 fler än tidigare toppnoteringar från 1988 och 2012. Om man tittar i Svalan har antalet observationer av arten även varit betydligt högre än normalt i våra närliggande rapportområden. (Stockholm, Uppland, Västmanland, Östergötland och Närke). Kommunvis fördelar sig antalet sjungande fåglar enligt följande: Nyköping 12, Eskilstuna och Vingåker 7, Strängnäs och Flen 5, Trosa 4, Gnesta 3, Katrineholm 2 och Oxelösund 1 vilket visar att fåglarna varit spridda över hela rapportområdet.

Vassångare *Locustella luscinioides*

(-2012:34/34) (2013:2/3)

Trenden är att arten har blivit vanligare inom rapportområdet och den är nu observerad årligen sedan 2006. Fynden från i år är gjorda i vassrika sjöar som är artens naturliga häckningsmiljö, det finns dock inga

rapporter om starkare häckningsindicier än sång och med tanke på att arten oftast håller till mitt ute i en stor vass är det inte heller så lätt att få fram starkare häckningsindicier.

Fynd samtliga: 2 ex spel/sång Haversjön, Björnlunda, Gnesta 11.5-9.7 (*Per Skyllberg, *Jan Sjöstedt, Yngve Meijer m.fl.). 1 ex spel/sång Rördromstornet, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 11-19.5 (*Björn Fors, Janne Oldebring, Viktor Eriksson m.fl.).

Busksångare *Acrocephalus dumetorum* (-2012:42/43) (2013:6/7)

Precis som flodsångaren hade busksångaren ett mycket bra år och årets sju sjungande fåglar är tre fler än tidigare högsta notering under ett år. Inflödet av fåglar gjordes i början av juni vilket är helt normalt.

Fynd samtliga: 1 ex Källstugan, Svalsta, Nyköping 1-5.6 (*Lena Bondestad, Kalle Brinell, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex Järnvägsövergången Sundsör, Frösäng, Oxelösund 3.6 (*Peter Lantz, Jan Gustafsson, Mats Andersson m.fl.). 1 ex Sundbyholm, Eskilstuna 6.6 (*Bo Hernod, Lars-Erik Collin, Viktor Eriksson m.fl.). 2 ex lämplig biotop Råsbäcken vid gamla E4:an, Svalsta, Nyköping 7.6-6.7 (*Olle Pers, Lena Bondestad, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex Thorsman, Arnö, Nyköping 12.6 (*Björn Johansson). 1 ex Haversjön, Björnlunda, Gnesta 16-18.6 (*Lars-Hugo Jansson, Anders Kronhamn).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Ytterligare ett bra år för kärrsångare då 96 sjungande fåglar noterades vilket är fem mindre än föregående års rekordnotering. Fördelningen per kommun var enligt följande: Nyköping 44, Eskilstuna 14, Stängnäs 13, Oxelösund och Trosa 7, Katrineholm 4, Vingåker 3 Gnesta 2 samt Flen och Kungsör 1.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Årets första fynd var 1 ex Värnaviken, Långhalsen, Katrineholm 27.4 (Marie-louise

Nyman, John-Erik Nyman) och årets sista fynd var 1 ex rastande Hävringe, Oxelösund 1.10 (Niklas Liljebäck).

Trastsångare

Acrocephalus arundinaceus

Under året rapporterades 45 sjungande fåglar vilket numera kan anses vara ganska normalt även om det endast är fem färre än toppåret 2006. Som vanligt noterades flest fåglar i Sörfjärden, Eskilstuna där ett 10-tal sjungande fåglar hördes (Lars Broberg). Kommunvis fördelade sig antalet sjungande fåglar enligt följande: Eskilstuna 19, Nyköping 18, Strängnäs 5, Katrineholm 2 och Gnesta 1.

Härmsångare

Hippolais icterina

Under året noterades cirka 160 sjungande fåglar vilket är omkring 50 fler än de senaste två åren och dubbelt så många som 2009. Detta kan tyda på att arten de senaste åren haft en positiv trend. Kommunvis fördelade sig fåglarna enligt följande med viss risk för enstaka dubbelräkningar: Nyköping 52, Eskilstuna 31, Strängnäs 25, Katrineholm 18, Oxelösund 14, Vingåker 6, Gnesta 5, Trosa 4, Kungsör 3 och Flen 2.

Höksångare *Sylvia nisoria*

Arten är numera tyvärr en raritet hos oss och under 2013 finns ett fynd av en sjungande hane Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 31.5-2.6 (Lennart Wahlén, Björn Johansson, Jan Karlsson).

Trädgårdssångare *Sylvia borin*

Det senaste fyndet någonsin i vårt rapportområde noterades då 1 ex sågs i Riby, Åkers styckebruk, Strängnäs 27.10 (Rolf Svensson, Ragnhild Karlsson).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Under året gjordes sju vinterfynd av totalt åtta fåglar vilket är betydligt fler än normalt då två till fyra fynd görs.

Vinterfynd: 1 honfärgad födosökande Dalsängsgatan 9, Strängnäs 12.1 (Simon Ström), 1 hona födosökande Bryggaregatan 22, Katrineholm 19.3 (Anne-Marie Johansson, Henry Johansson), 1 hane födosökande Kommunhuset, Oxelösund 9.12 (Jan Sjöstedt, Ingvar Jansson). 2 i par födosökande Oxelösunds kyrkogård, Frösäng, Oxelösunds 14.12 (Peter Skoglund). 1 ex Eckerstaudde, Yngaren, Nyköpings 15.12 (Torbjörn Johansson). 1 hona födosökande Fänrikstigen, Strängnäs 22.12 (Sven Blomqvist). 1 hane födosökande Fågelmatningen vid långtidsparkeringen, Gamla Oxelösund 29.12-31.12 (Thomas Larsson, Jan Hägg, Jan Gustafsson).

Lundsångare *Phylloscopus trochiloides*
(-2012:26/31) (2013:1/1)

Arten är mycket sparsam inom rapportområdet och noteras ej årligen. Under året gjordes ett fynd då 1 ex sjöng Skogsstigen, Trosa 31.5-4.6 (*Göran Andersson, Åke Edström, Melcher Falkenberg m.fl.).

Taigasångare *Phylloscopus inornatus*
(-2012:32/32) (2013:2/2)

Varje år observeras numera 1-3 individer inom rapportområdet och i de allra flesta fallen görs fynden i kustbandet vilket även gäller årets fynd.

Fynd samtliga: 1 ex Södersviken, Femörshuvud, Oxelösund 17.9 (*Kalle Brinell). 1 ex födosökande Skogsbol, Sjösa, Nyköping 21.9 (*Göran Altstedt).

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Under häckningstid noterades i år 16 sjungande gransångare under perioden 20.5-30.7, detta är nu fjärde året i rad med 14 eller fler sjungande fåglar under häckningstid vilket är en tydlig ökning mot tidigare.

Östlig gransångare

Phylloscopus c. tristis/abietinus

(-2012:11/14) (2013:1/1)

Under den här rubriken publiceras fynd av

gransångare som har tydliga karaktärer av östliga gransångare, men som inte helt kan säkerställas tillhöra rasen tristis. Det avser alltså gråtonade gransångare med avvikande lockläte.

Fynd samtliga: 1 ex Södersviken, Femörshuvud, Oxelösund 17.9 (*Kalle Brinell).

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

De första vårfynden gjordes i år 17-18.4 vilket numera får anses som normalt. Ett sent höstfynd av en födosökande lövsångare Plattformen, Näktergalslunden, Trosa 12.10 (Claes Leijon).

Brandkronad kungsfågel

Regulus ignicapilla

(-2012:3/3) (2013:1/1)

Det fjärde fyndet av denna art inom rapportområdet gjordes i år då en sjungande fågel sågs vid Lilla kärret, Godahoppssudden, Askö, Trosa 6.5 (*Göran Andersson).

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Fyra vårfynd och fyra höstfynd är ganska normalt.

Fynd vår/sommar: 1 sjungande Husby, P 10, Strängnäs 12.5-3.6 (Yngve Meijer, Leif Ekblom, Bernt Andersson m.fl.), 1 sjungande parkeringen, Lilla Strandstugan, Strandstuviken, Nyköping 29.5 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Marianne Mattiasson m.fl.), 1 sjungande Bergshammar kyrka, Nyköping 8.6 (Lena Bondestad, Jan Gustafsson, Markus Forsberg m.fl.), 1 ad hane spel/sång Sundbyholm, Eskilstuna 12.6 (Kent Carlsson, Lennart Eriksson, Viktor Eriksson m.fl.).

Höstfynd: 1 ex lockläte Alskogen, Svanviken, Nyköping 25.8 (Lennart Wahlén), 1 1K rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 29.8 (Niklas Liljebäck, Richard Ottvall). 1 1K ringmärkt Salstenskroken, Örstignäs gård, Nyköping 11.9 (Ulf Widemo). 1 ex födosökande Näsaren, Katrineholm 21.9 (Krister Aronsson).

Brandkronad kungsfågel
Foto: Göran Andersson

Halsbandsflugsnappare

Ficedula albicollis

(-2012:27/32) (2013:1/1)

Arten är långt i från årlig inom rapportområdet och de flesta observationerna som görs gäller fåglar under slutet av april och maj månad vilket också gäller årets fynd då en hane rastade i Bara, Oxelösund 24-27.4 (Jan Gustafsson, Janne Oldebring, Peter Lantz m.fl.).

Svartvit flugsnappare

Ficedula hypoleuca

Tre fynd som var tidigare än det gällande fenologirekordet 20 april gjordes i år.

Dessa var: 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 16.4 (Tommy Knutsson). 1 ad hane födosökande Ryssbergen, Skidbacke, Nyköping 19.4 (Jonny Werdin). 1 hane Femörhuvud, Oxelösund 19.4 (Johan Bergkvist).

Dessutom gjordes två sena fynd den 21

september: 1 ex rastande Hävringe, Oxelösund (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck) och 1 ex rastande Storrö, Hartsö skärgård, Nyköping (Kalle Brinell, Niklas Liljebäck).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Arten tycks ännu inte ha återhämtat sig efter senare års kalla och snörika vintrar så från häckningstid finns rapporter från åtta olika lokaler av 1-5 ex. Då någon ringmärkning av skäggmes under året ej gjorts vid Idö märkplats, Sörfjärden, Eskilstuna finns ingen möjlighet att göra jämförelse med tidigare års ringmärkningssiffror.

Sommargylling *Oriolus oriolus*

Under året hördes fyra sjungande hanar i vårt rapportområde där 2-4 fåglar numera är normalt. En svag ökning av antalet obser-

Halsbandsflugsnappare
Foto: Leif Nyström

Nötkråka

Foto: Göran Altstedt, www.exulans.se

vationer av denna skönsjungande fågel har kunnat noteras.

Fynd samtliga: 1 sjungande Grinda våtmark, Nyköping 7.6 (Anders Westlund, Peter Holmberg). 1 sjungande Brännäs våtmark, Oxelösund 8.6 (Tommy Knutsson). 1 sjungande Uttervik, Nyköping 9.6-16.6 (Lars Karlsson). 1 sjungande Nynäs slott, Nyköping 25.6 (Åke Edström).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Under häckningstid finns 18 observationer vilket är något fler än normalt av denna under häckningstid svårsedda art. Någon rapport avseende misstänkt eller konstaterad häckning finns dock ej.

Smalnäbbad nötkråka

Nucifraga caryocatactes macrorhynchos
Under året finns tre observationer av denna ras av nötkråka.

Fynd samtliga: 1 ex ringmärkt Hartsö-

Enskär fstn, Enskär, Nyköping 26.9 (Bernt Andersson) 1 ex födosökande Sunda, Oxelösund 19.10 (Peter Ringqvist). 1 ex födosökande Järnvägsstationen, Kungsör 17.12-26.12 (Börje Wennerström).

Kråka *Corvus corone*

En bra sträcksiffra noterades då 6000 ex sträckte vid Femörehuvud, Oxelösund 15.10 (Jan Sjöstedt).

Stare *Sturnus vulgaris*

I januari gjordes tre fynd av fem fåglar medan det i december gjordes 13 fynd av 27 fåglar. Antalet vinterfynd varierar kraftigt mellan olika år beroende på hur hård vintern är.

Rosenstare *Sturnus roseus*

(-2012:5/5) (2013:1/1)

Under året noterades det 6:e fyndet av rosenstare i rapportområdet då 1 ad födosökte på Hävringe, Oxelösund 11.7 (*Lars-Hugo

Jansson, Göran Bengtsson). Samtliga fynd avser fåglar i kustnära områden och detta var det första sommarfyndet. De tidigare fynden avser fyra ungfåglar under hösten samt en adult fågel på våren.

Ob. bo-/bergfink *Fringilla sp.*

Under hösten noterades sträcksiffror på minst 10000 ex vid två tillfällen. 16800 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 7.10 (Kalle Brinell). 10000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell).

Bergfink *Fringilla montifringilla*

Ett sommarfynd vilket inte är vanligt gjordes då 1 ex sågs i Strandstuviken, Nyköping 13.6 (Lennart Wahlén).

Steglits *Carduelis carduelis*

Större flockar av steglits blir allt vanligare inom rapportområdet och från året finns sex rapporter om fåglar med 100 ex eller mer. Den flock på 240 ex som noterades är den hittills största rapporterade flocken.

Fynd av 100 ex eller fler: 150 ex Gorsingeholmskullarna, Strängnäs 18.9 (Kjell Thorsén), 100 ex födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 28.9 (Kent Carlsson), 100 ex rastande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 6.10 (Ulf Gustafsson), 120 ex födosökande Ekbacken tornet, Vadsjön, Nyköping 7.10 (Jan Karlsson, Mats Andersson, Karin Lindström), 240 ex födosökande Solöfälten, Fogdö k:a, Strängnäs 13.10 (Markku Kemppi), 103 ex rastande Helgesta, Skåraområdet, Nyköping 5.11 (Björn Johansson, Sofi Nordfeldt, Jan Sjöstedt).

Grönsiska *Carduelis spinus*

Under året noterades ett bra sträck då 2000 ex sträckte mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Även i år gjordes vinterfynd av hämpling

och denna gång tre olika fynd. Dessutom noterades en bra sträcksiffra.

Vinterfynd: 1 ex förbiflygande Ökna, Bondkroken, Strängnäs 1.1 (Erik Widuss), 1 ex förbiflygande Sandbankarna, Eskilstuna 2.2 (Edwin Sahlin) samt 1 ex födosökande Blommenhovsvägen 18, Lasarettområdet, Nyköping, 16.12 (Lennart Wahlén).
Fynd höga sträcksiffror: 300 ex sträckande Marsäng, Nyköping 20.9 (Jan Sjöstedt).

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Från vintern finns rapporter om 90 fåglar vilket är mer än normalt vintertid.

Under vårsträcket i april sågs 80 fåglar vilket är normalt, medan det under höststräcket sågs 235 fåglar vilket är betydligt mindre än de senaste fyra åren då 355-475 fåglar setts. En flock över 50 ex noterades under året och det var den flock som sågs under större delen av januari och februari vid Barken, Ramdalshöjden, Oxelösund där som mest 64 ex noterades 10.2-12.2 (Peter Skoglund m.fl.).

Rosenstare
Foto: Göran Bengtsson

Gråsiska *Carduelis flammea*

Det finns rapport om ett fynd under häckningstid och fyra rapporter om 1000 eller fler sträckande fåglar i första halvan av oktober.

Fynd under häckningstid: 1 ex rastande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 2.6 (Lennart Wahlén, Jan Karlsson).

Fynd 1000 ex eller mer: 2000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.10 (Kalle Brinell). 3120 ex sträckande mot SV Horns båtvarv, Nyköping 9.10 (Kalle Brinell). 1000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 10.10 (Kalle Brinell). 1000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 11.10 (Kalle Brinell).

Snösiska *Carduelis hornemanni*

Under året finns observationer av tillsammans 38 fåglar under perioden 2.10-30.12. Sett till antal sedda fåglar de senaste 10-15 åren får antalet anses ganska normalt. Kommunvis fördelade sig fåglarna enligt följande: Strängnäs 13, Nyköping 8, Eskilstuna 5, Oxelösund och Trosa 4, Flen 3 och Vingåker 1.

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Under 2:a halvåret uppträdde arten invasionsartat och uppskattningsvis sågs omkring 300 fåglar. Under hela december månad

födosökte fåglar vid Ramdalshöjen, Oxelösund där som mest noterades 12 ex den 30.12 (Peter Skoglund). Den högsta enskilda siffran som noterades var 23 ex Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 8.10 (Lennart Wahlén).

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

En bra sträckssiffra noterades då 250 ex sträckte mot SO Sandbankarna, Eskilstuna 4.7 (Edwin Sahlin).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Antalet rapporterade sjungande fåglar var 87 stycken vilket är den klart högsta siffran som noterats. Ungefär 70 % av fynden gjordes i kustkommunerna och 30 % i inlandet. Kommunvis fördelar sig fynden enligt följande: Nyköping 39, Oxelösund 15, Eskilstuna 9, Trosa 8, Kungsör 6, Strängnäs 3, Vingåker 2 samt Flen, Gnesta och Katrineholm 1 vardera.

Tallbit *Pinicola enucleator*

Det finns cirka femton fynd av 67 fåglar under året. De observerade fåglarna i början av året kan antas vara kvarvarande fåglar från föregående hösts invasion.

Fynd samtliga: 8-10 ex födosökande Femörefortet, Femörehuvud, Oxelösund 1.1-3.1 (Per Flodin, Göran Andersson, Jukka Väyry-

Bändelkorsnäbbar
Foto: Thomas Larsson

nen, Andreas Grabs m.fl.), 2 ex Granliden, Vivesta, Oxelösund 6.1 (Kalle Brinell), 1 ex Saralund, Svedäng, Strängnäs 12.1 (Ulf Gustafsson), 3-4 ex Hålllets naturreservat, Nyköping 16.1-20.1 (Mats Andersson, Inger Kullander), 4-9 ex Hummelvik fiskehamn, Nyköping 19.1-20.1 (Yngve Meijer, Markku Kempfi, Petter Sundin m.fl), 1 ex förbiflygande Edvik, Strängnäs 21.1 (Erik Widuss). 8 ex Klaraborgsvägen 9, Eskilstuna 25.1 (Viktor Eriksson), 5 ex Jobstorpsfälten, Ängby, Nyköping 21.2 (Jan Sjöstedt). 4 ex Hålllets naturreservat, Nyköping 22.2 (Ingvar Jansson), 10 ex sträckande mot NV Örsbaken, Oxelösund 27.3 (Tommy Knutsson), 1 ex sträckande mot S Stora Fjällsjön, Flen 4.10 (Ralf Lundmark), 10 ex förbiflygande Mellösa, Flen 3.11 (Johan Forsman), 1 ex förbiflygande 400 m SV Stora Sundby slott, Eskilstuna 9.11 (Kent Carlsson), 1 ex förbiflygande Askölaboratoriet, Askö, Trosa 30.11 (Fingal Gyllang).

Lappsparrv *Calcarius lapponicus*

För första gången på mycket länge gjordes inga observationer under vårsträcket. Från höststräcket 4.9-16.10 finns ett 20-tal fynd av 25 ex. Ett sent fynd i november.

Novemberfynd: 1 ex förbiflygande Åby loge, Vingåkersslätten, Vingåker 30.11 (Ronny Nilsson).

Snösparrv *Plectrophenax nivalis*

Under vårsträcket mars-april finns rapporter om cirka 150 fåglar och från höststräcket oktober-november finns rapporter om 53 fåglar. Under vårsträcket sågs cirka 90 % av antalet snösparrvar i inlandet och 10 % utmed kusten, medan det under hösten var det omvända förhållandet. Dessutom finns två rapporter under vintertid vilket är färre än normalt.

Vinterfynd: 7 ex förbiflygande Femörehuvud, Oxelösund 1.1 (Göran Altstedt), 12 ex rastande Risskären, Nyköping 16.2 (Markus Forsberg).

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

Från artens sista fäste i rapportområdet Sofiebergsåsen, Eskilstuna finns i år endast rapport om två sjungande fåglar vilket är det lägsta någonsin. Risken är ganska stor att arten inom en snar framtid kommer att försvinna som häckfågel i rapportområdet.

Fynd utanför Sofiebergsåsen: 2 i par födosökande Thorsman, Arnö, Nyköping 20.5 (Peter Lantz), 1 ex rastande Runnmarsudden, Brännäs våtmark, Oxelösund 16.8 (Tommy Knutsson), 1 ex förbiflygande Väster-Malma, Nyköping 11.9 (Raul Vicente).

Videsparv *Emberiza rustica*

I år finns två observationer av denna art som inte riktigt är årligt förekommande.

Fynd samtliga: 1 1K rastande östra sidan av Vadsjön, Nyköping 19.9 (Jan Sjöstedt). 1 ex sträckande mot S Kviksundsbron, Eskilstuna 29.9 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson).

Sävsparrv *Emberiza schoeniclus*

Precis som föregående år finns rapport om 13 fåglar i januari månad och tio fåglar i december månad. Som mest noterades under vintertid sju ex födosökande Diket och diket utlopp, Brandholmen, Nyköping 30.12 (Bertil Karlsson).

Grönfinkar
Foto: Leif Nyström

Bändelkorsnåbb, hane
Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

Allmänt om rapportering

För den som inte använder rapporterings-systemet Svalan utan vill skicka in skriftliga rapporter gäller fortfarande att alla rapporter, även de som ska behandlas av RK (Riks), skickas till rapportmottagaren.

Skriftliga rapporter gällande 2014 skickas in senast den 5 januari 2015 för att komma med i rätt årsrapport. Vi ser annars helst att du använder rapportsystemet Svalan och att du rapporterar successivt. Detta underlättar oändligt för Rrk och innebär att vi alla får mycket på köpet avseende exempelvis bevakning av särskilt intressanta fynd (rariteter, udda antal, udda tidpunkt o.s.v.) med hjälp av de filter vi definierat.

Notera att rapporter inskrivna i rapportsystemet Svalan efter den 31 januari riskerar att inte komma med i rätt årssammanställning. Glöm sedan inte beskrivningar av sällsyntare arter eller udda fynd i övrigt där skriftlig beskrivning krävs. Vilka dessa är framgår av filtreringen uppsatt i Svalan av Rrk, men som gemene rapportör egentligen inte behöver hålla reda på.

Om man rapporterar något som kräver beskrivning, kommer automatiskt en länk att skapas till ett rapportformulär i Svalan som man ser när man är inloggad. Är man intresserad av hur filtret är uppsatt finns länk till rapportmall i Svalan under rapportering.

Om du använder en pappersblankett, bör du skicka din beskrivning snarast till rapportmottagaren, då får Rrk en möjlighet att bedöma densamma i tid. Notera att det går bra att rapportera även känslig information i Svalan som häckningar av rovfåglar o.d. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj och kommer inte att synas för andra än rapportören och Rrk, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

Rrk:s ledamöter

personer och ansvar under 2013.

Under arbetet med rapporter inkomna under 2013 består Rrk Sörmland av sju ledamöter.

Håkan Lernefalk, Katrineholm
Sammankallande, rapportmottagare
och sammanställningsansvarig
Storgatan 16 A
641 45 Katrineholm
0150-511 34

Göran Andersson, Trosa
Sammanställningsansvarig

Kalle Brinell, Nyköping
Sammanställningsansvarig

Per Flodin, Flen
Ansvarig Svalan och sammanställningsansvarig

Jan Gustafsson, Oxelösund
Ansvarig Svalan, sammanställningsansvarig och listansvarig

Jan Hägg, Nyköping
Sammanställningsansvarig

Örjan Jitelius, Trosa
Sekreterare och sammanställningsansvarig

Skriftliga rapporter skickas till rapportmottagaren och för den som vill komma i kontakt med Rrk Sörmland via e-post gäller adressen: rrk@sormlandsornitologerna.se

Större strandpipare
Foto: Mauri Karlsberg

Meddelande nr 81 från Hartsö-Enskär fågelstation

Hösten 2013 genomfördes verksamhet med ringmärkning mellan 15:e september och 20:e oktober. Totalt ringmärktes 1682 fåglar av 44 arter, och i vanlig ordning står kungsfågel för ca 1/3 av fångsten. Ett magert resultat

som ger ett snitt på 48 fåglar per dag, vilket knappast är speciellt imponerande. Ingen ny art för fågelstationen fångades under hösten, men värt att nämna är för fågelstationen ovanliga arter som dvärgbeckasin, morkulla, mindre flugsnappare, nötkråka (smalnäbbad), bändel- och större korsnäbb samt sist men inte minst en dvärgsparv.

Upstartshelg

Lördag 14:e september påbörjades höstens verksamhet med en ”upstartshelg”. Precis som tidigare år fanns det gott om intresserade för denna aktivitet. Ungefär 15 personer fanns denna dag på Enskär och bidrog till att verksamheten kunde starta på ett smidigt sätt. Förutom arbetet med att underhålla huset och röja nätgator fanns det givetvis tid till att skåda och umgås. Som vanligt var vädret perfekt för denna aktivitet – soligt, varmt och svag vind. På söndagen startade sedan ringmärkningen för säsongen. Se även separat artikel om denna aktivitet.

Personal

Ekonomi sköts av fågelstationens kassör Urban Rundström. En av våra få inkomster är försäljning av fågelholkar, som Christer Larsson enträget snickrar. Följande personer

har under hösten bidragit till verksamheten som ringmärkare eller assistent: Christer Larsson, Marianne Mattiasson, Anita Eriksson, Bernth Andersson, Urban Rundström, Peter Altstedt, Ingrid Altstedt, Lennart Wahlén, Nicke Helldorff, Dan Johansson, Janne Oldebring, Per Flodin, Kalle Brinell och Per Folkesson. Hjärtligt tack till er alla.

Inventeringar

Enskär och de yttre skären i området runt Garkast inventerades under häckningstid. På Enskär inventerades framför allt höksångare, och en sjungande fågel konstateras vid två tillfällen. Vid ett tillfälle sågs även en misstänkt hona. Återbesök resulterade dock inte i några fler observationer, och någon häckning genomfördes med största sannolikhet inte.

Precis som 2012 ringmärktes inte en enda tordmule vid de yttre skären, och antalet par som gjorde häckningsförsök var sannolikt färre än föregående år.

Silvertärna fanns det minst en koloni av i området på 50-70 par.

Fiskmås och skratmås häckade också i mindre antal, dock inga större kolonier. Av de 30 par gråtrut som påbörjade häckning på Garkast, blev sannolikt inte en enda unge flygg. Trenden med katastrofalt häckningsresultat fortsätter således för många arter.

Observationer under vår och sommar

Något eller några par gravand häckade i området. Ett par med 3 ungar sågs vid Skeppsklubben/St. Garkast, ännu ett par med tre ungar sågs vid Enskär och ett par höll till vid Storrö. Skedand noterades med flera par än tidigare år. Bland annat ett par i gräshålet, södra Enskär, och ett par vid Grönskär/

Skogssnäppa
Foto: Leif Nyström

norra Enskär. Minst 2 par kricka sågs under häckningstid vid Enskär, ett par vid gräshålet och ett par vid Laxvarpet, norra Enskär. Svärta tillhör den minoritet bland arter som verkar hålla ställningarna något så när jämfört med många andra arter. En uppskattning av par som häckat eller gjort häckningsförsök torde vara ca 20-25 i området. Par med ungar är däremot inte någon vanlig syn.

Enstaka flockar med sjöorre sågs sträckande under våren. Några få par småkrake häckade troligen i området. Under våren när sträcket av ejder fortfarande pågick, noterades vid flera tillfällen flockar där andelen honor var väldigt låg. Som exempel kan nämnas 20/4, då en flock på ca 200 rastande ejdrar endast innehöll 10 honor (!). Att få se honor med ungar under häckningstid är numera ovanligt. Endast några få grupper med ungar sågs, och de blev med tiden bara färre. Smålom sågs rastande och sträckande med några få exemplar under slutet av

april. Havsörn är ingen ovanlig syn, men antal häckande par i området var under året troligen bara 2.

Stenfalk är en art som kanske främst ses under hösten, men noterades även med 2 exemplar 27/4. Några få par av strandskata häckade sannolikt i området, bland annat ett par på St. Garkast.

Bändelkorsnäbb
Foto: Ingrid Altstedt

Morkulla häckade med stor sannolikhet även detta år på Enskär, enkelbeckasin likaså. Något enstaka par större strandpipare noterades också i området under häckningstid. Rödbena är en art som sannolikt häckade med några få par, bland annat vid Enskär. Skogssnäppa noterades med minst 2 par spelande vid Enskär vid flera tillfällen. Två par drillsnäppa häckade på Enskär, möjligen även ett par på Grönskär. Ytterligare några få par fanns troligen i området. 2-3 par roskarl gjorde häckningsförsök i området, någon framgångsrik häckning kunde dock inte konstateras. En småspov sågs sträcka mot N vid St. Garkast 27/4. Skär-snäppor brukar ju ses under vintern, men den sena islossningen begränsade vinter/vår-observationerna. Dock sågs 4 exemplar 20/4. Göktyta hördes vid flera tillfällen under inventeringar på Enskär, med som mest 3 fåglar. Trädlärka noterades också spelande

vid ett par tillfällen på norra Enskär. Drygt 10 sjungande härmsångare konstaterades som mest vid inventering på Enskär. Törn-skata fanns med 3-4 par på Enskär. Återstår att se hur de röjningar som gjorts på norra Enskär kommer att påverka antalet par törnskata, och även höksångare.

Observationer under ordinarie verksamhet

Toppdag för streckande gäss och änder får väl anses vara 14/10, då bland annat cirka 6000 vitkindade gäss, 47 bläsgäss och 1000 bläsänder passerade Enskär. Smålom sågs sträckande under tre dagar med som mest 3 ex, och storlom sågs vid två tillfällen. Gråhakedopping noterades med 3 ex, samtliga under oktober. En ung kungsörn sågs 18/10. Pilgrimsfalk konstaterades vid 4 tillfällen under hösten, 3 i september och 1 i oktober. 4 stenfalkar sågs sträcka förbi eller

Dvärgsparv

Foto: Göran Altstedt, www.exulans.se

rasta tillfälligt, alla dessa sågs i oktober. Som vanligt noterades enstaka rastande vadare, bland annat sandlöpare vid två tillfällen och skärnsnäppa (15 ex 8/10 och 34 ex 6/11). Fågelstationens 8:e dvärgbeckasin ringmärktes 26/9. Sträckande och rastande dvärgmåsar noterades under 6 dagar i september och 8 dagar i oktober, med som mest 70 ex. En ung tretåig mås sågs sträcka förbi 7/10. Någon "uggle-höst" blev det inte 2013 men några få fångades och ringmärktes: 2 pärlugglor, 1 jorduggla och 2 hornugglor. En art som inte ses så ofta är berglärka, men 2 ex noterades dock under flera dagar i oktober. En ganska sen ladusvala sågs 18/10. Höstens enda observation av rödstrupig piplärka var 21/9. De första sidensvansarna brukar dyka upp mot slutet av säsongen, så även i år med en flock på 14 ex 19/10. Nötkråka är långt ifrån årlig, men denna höst fångades en smalnäbbad 26/9. Den stannade

sedan ytterligare 4 dagar och kalasade på bålgetingar (!). Pilfink är en art som sällan hittar ända ut till Enskär, men den 10/10 sågs 4+3 ex göra sträckförsök. Vinterhämppling brukar ses mot slutet av säsongen, så även i år med högsta notering 26 ex 19/10. Korsnäbbar brukar normalt konstateras flyga över och sträcka förbi, men denna höst fångades även några; 1 större korsnäbb och 3 bändelkorsnäbbar.

Det var fler obsdagar än normalt av korsnäbb. Bändelkorsnäbb noterades 8 dagar, mindre korsnäbb 11 dagar och större korsnäbb 9 dagar under hösten. Fågelstationens 4:e dvärgsparv ringmärktes 30/9.

Göran Altstedt

Främmande kontroller 2013

SP 5860 – Kungsfågel, årsunge
 2012-09-26 Holmön, Stora Fjäderägg
 2013-10-02 Enskär (GAT)
 Kontrollerad och släppt
 1 år 6 dagar, 601 km SSV

Återfynd inrapporterade 2013

CL 48780 – Rödhake, årsunge
 2013-10-02 Enskär (GAT)
 2013-12-29 Tullinge
 Ben med ring hittad.
 88 dagar, 62 km NNO

CJ 77258 – Rödhake, årsunge
 2009-09-29 Enskär
 2013-01-06 Alpes-Maritimes, Belvedere,
 Frankrike
 Nyligen död, tagen av katt.
 3 år 100 dagar, 1773 km SSW

6184044 – Sparvhök, årsunge
 2013-09-30 Enskär (GAT)
 2013-11-23 Nørre Aaby, Indslevvej,
 Danmark
 Nyligen död, funnen.
 54 dagar, 580 km SV

4661705 – Taltrast, årsunge
 2013-09-26 Enskär (URM)
 2013-11-24 Yonne, Avallon, Frankrike
 Skjuten.
 59 dagar, 1535 km SV

4547725 – Taltrast, årsunge
 2008-09-27 Enskär
 2010-08-22 Mäntsälä, Heinilä, Saari,
 Finland
 Nyligen död, flugit mot glasruta.
 1 år 329 dagar, 498 km ONO

Ejder

Foto: Thomas Larsson

Ringmärkta fåglar i tabell:

Sparvhök	Accipiter nisusk	15
Dvärgbeckasin	Lymnocyptes minimus	1
Morkulla	Scelopax rusticola	2
Hornuggla	Asio otus	2
Jorduggla	Asio flammeus	1
Pärluggla	Aegolius funereus	2
Spillkråka	Dryocopus martius	2
Större hackspett	Dendrocopos major	7
Mindre hackspett	Dendrocopos minor	4
Ängspiålrka	Anthus pratensis	5
Sädesäråla	Motacilla alba	7
Gärdsmyg	Troglodytes troglodytes	57
Järnsparv	Prunella modularis	3
Rödhake	Eritacus rubecula	269
Rödstjårt	Phoenicurus phoenicurus	2
Koltrast	Turdus merula	32
Taltrast	Turdus philomelos	62
Rödvingetrast	Turdus iliacus	5
Dubbeltrast	Turdus viscivorus	1
Årtsångare	Sylvia curruca	3
Trådgårdssångare	Sylvia borin	7
Svarthåtåta	Sylvia atricapilla	48
Grånsångare	Phylloscopus collybita	33
Lövsångare	Phylloscopus trochilus	16
Kungsfågel	Regulus regulus	545
Mindre flugsnappare	Ficedula parva	2
Stjårtmes	Aegithalos caudatus	17
Svartmes	Parus ater	9
Blåmes	Parus caeruleus	89
Talgoxe	Parus major	82
Nötvåcka	Sitta europaea	3
Trådkrypare	Certhia familiaris	23
Nötskrika	Garrulus glandarius	1
Nötkråka	Nucifraga caryocatactes	1
Bofink	Fringilla coelebs	5
Grönfink	Carduelis chloris	10
Grönsiska	Carduelis spinus	39
Gråsiska	Carduelis flammea	252
Båndelkorsnäbb	Loxia leucoptera	3
Större korsnäbb	Loxia pytyopsittacus	1
Domherre	Pyrrhula pyrrhula	10
Gulsparv	Emberiza citrinella	2
Dvärgsparv	Emberiza pusilla	1
Såvsparv	Emberiza schoeniclus	1

Dvärgmås
Foto: Göran Andersson

Uppstart på Hartsö-Enskär fågelstation

Som tradition sedan några år, och en populär aktivitet har en uppstartshelg ordnats inför starten av ringmärkningssäsongen på Enskär.

2013 gick uppstarten vid fågelstationen av stapeln lördagen den 14:e september. De båtar som fanns att tillgå var fulla av entusiastiska Enskärsvänner som deltog i en blandning av arbete och skådning. Intresset var som vanligt större än vad det fanns plats för folk i båtarna. Drygt 15 personer var med och röjde, målade, städade och förberedde fågelstationen för ännu en höstsäsong. Arbetet fördelades i olika grupper. Några ägnade sig åt att städa och snygga upp i huset, andra målade och hyfsade till utsidan. Tre röjsågar gick över nätrunda och stigar,

samtidigt som några personer som var beväpnade med busksaxar trimmade nätplatserna. Som vanligt kombinerades arbete med skådning och möjlighet för alla att träffas och umgås. Liksom de föregående årens uppstarter, var vädrets makter med oss, soligt, varmt och bara svaga vindar.

Inga anmärkningsvärda observationer gjordes, men alla som var med var nog nöjda att få uppleva en härlig dag på Enskär. Efter en fantastisk insats av samtliga bjöds det på fika innan dagen avrundades och de flesta åkte iland på sena eftermiddagen. På söndagen startades sedan verksamheten av Christer Larsson och Marianne Mattiasson. Undertecknad och några få till hade stannat

Foto: Göran Altstedt, www.exulans.se

kvar för att göra lite till. Alla som var med denna dag tackas härmed för sin insats!

Inför starten av höstsäsongen 2014 hoppas jag kunna erbjuda fler möjlighet att följa med. För att på sikt få fler intresserade och börja som ringmärkare och assistenter, är ju denna aktivitet en bra möjlighet att göra ”studiebesök”. Mot en liten arbetsinsats inbjuds man att besöka fågelstationen och Enskär samt träffa många av de som är aktiva här. Hembakt fika utlovas också, precis som vanligt!

Håll utkik på mejl-listan ”sormland-fagel” och på fågelstationens blogg – hartsoenskar. blogspot.se för att anmäla ditt intresse när det är dags!

Göran Altstedt

Stjärtmes
Foto: Göran Andersson

Foto: Göran Altstedt, www.exulans.se

Ringand ny art för rapportområdet

Bland 1000-tals musselfiskande (hur räcker musslorna åt ejdern?) viggas och ett antal bergänder döljer sig en ringand!

För att avrunda en skådar- och rekognoseringsringstur den 16 mars, inför en exkursion kommande måndag, åker vi till Oxelösunds hamn. Vi tittar på måsar, en havsörn och på håll vigg med inslag av bergand. När vi sedan avbryter den påbörjade hemresan för en titt till längre in i hamnen ser vi, kanske 50 meter bort, en honfärgad bergand i en liten viggflock komma simmande rakt mot oss. Men vilken knepig viggane med ljusgrå kroppssida? Skugga från berganden! Men fåglarna glider isär utan att ”skuggan” försvinner. Först då bryts ”autopiloten”, den som är inställd på vigg och därför ser

enbart vigg. Det är ju en helt annan fågel!

En vadå? Den har jag sett, men.. ??

Ring-necked duck? Finns inte den i Fågelguiden? Jo bra, en ringand och som det ser ut, en adult hane. Vi tar några bilder, fåglarna har fortsatt mot oss och ligger nu bara cirka 20 till 30 meter bort. De börjar dyka. Den här pjäsen vill säkert fler uppleva. Var är killen som såg ut att fotografera fåglar? Han har åkt. Typiskt. Ingen larmutrustning och endast ett fungerande telefonnummer i huvudet, till Lennart Eriksson. Jag ringer och har tur. Lennart svarar med ett oj då, och lovar att ringa Jan Gustafsson.

Leif Carlsson

Ringand

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

Det blev ”ringar på vattnet”

Upptakten av en ny fågelart för Sörmland går inte oförmärkt förbi. Nyheten spreds snabbt och tillströmningen av kryssarsugna blev under ringands-dagarna riktigt stor för att vara i vårt rapportområde.

Janne Gustafsson blev den första som larmade ut den stationära ringanden i Oxelösunds fiskehamn under den sena eftermiddagen lördag den 16 mars. Solen var på väg ner och endast några få hann fram innan mörkret satte stopp för fler ringandsobservationer. När söndagsmorgonen grydde tog letandet fart och anden upptäcktes på nytt. Nu var det Sura viken, längre ut på Femöre halvön, som gällde. Trots lokalens namn kan man förmoda att det inte var några sura miner. Ser vi på inrapporteringen till artportalen Svalan finns 41 rapporter inlagda. Givetvis var det många fler skådare som var på plats och fick sin första sörmländska ringand söndagen den 17 mars.

Efter helgen gick luften ur. Inga rapporter den 18 mars och heller inga de följande dagarna. Först den 25 mars hittade Björn Johansson ringanden på nytt. Återigen var det från Oxelösunds fiskehamn som den sågs. Nu steg besöksantalet igen och fram tills den försvann den 29 mars hade inte mindre

än 103 larm och inlagda rapporter registrerats på Svalan. Många rapporter angav ringanden som stationär vilket långtifrån var fallet under hela dess vistelse i Oxelösund. Personligen fick jag lägga tre besök innan den var ”stationär”! Vågor, skymmande skär och framför allt havsörnar som rörde runt i andflockarna gjorde att det inte alltid var möjligt att svänga förbi och ”kryssa av den” på en kaffekvart.

Det händer en del när en ovanlig gäst dyker upp. Ett minne är när jag var på väg på motorvägen mot Oxelösund den 28 mars för att, skulle det visa sig, äntligen få se fågel. Då pep det till i telefonen. Jag kollade snabbt och noterade med tillfredsställelse att anden var stationär. Men lokalen? Enligt larmet var den stationär vid Kila kyrka dryga fyra mil bilvägen in i Kolmårdensskogarna. Som alla förstod hade inte ringanden smitit iväg för att få en nypa stärkande skogsluft, utan det var barnsjukdomar i det då relativt nyintroducerade Bird Alarm som var orsaken. Det var många syrliga kommentarer på kajen i Oxelösund över detta nya larmsystem, och den allmänna meningen var att introduceringen skett väl tidigt.

Det där med att en gästande raritet ”skapar ringar” på vattnet gäller i hög grad för andra observerade fåglar i området. Förutom ringanden var det inga riktigt tunga bonusobsar, men alkorna räknades grundligt liksom de stora ansamlingarna av bergand, vigg och salskrake. På Svalan ökade de inlagda observationerna i Oxelösunds kommun dramatiskt under ringandsdagarna. Totalt handlar det om 1033 stycken, vilket kan jämföras med snittet under motsvarande period de tre föregående åren som ligger på 369. Hade vi ett sådant pådrag med skådarsugna varje helg skulle nog betydligt fler udda arter kunna vaskas fram i våra marker.

Bertil Karlsson

Leif Carlsson, upptäckaren av ringanden
Foto: Hjärdís Carlsson

Ökenstenskivatta ny art för rapportområdet

På lördagsförmiddagen den 9:e november funderade jag på att promenera från hemmet inne i Trosa ut till Trosa Havsbad, beväpnad med min handkikare. Men så tänkte jag att det kunde finnas läge att ha med tuben för att spana över Lagnövikens. Därför tog jag bilen. Förutom sjöfågel hoppades jag att kunna få syn på skägges i vassarna vid Havsbadet. Någon skägges blev det inte, utan det mest anmärkningsvärda var ett rätt stort antal knipor.

Jag åkte sedan till Borgmästarholmen, men inte heller där var det någon större fågelaktivitet. Körde åter mot Trosa längs Svartviksvägen. På den nyanlagda vägen några hundra meter från Edanö Gård såg jag en ljus fågel springa längs den nymålade vita linjen. Det såg ut som en stenskvätta, men jag tyckte den var sent ute. Jag steg ur bilen och tog upp min fickkamera (med 10 x zoom) och tog ett antal bilder på fågeln för dokumentationsändamål. Jag kom inte närmare fågeln än cirka 20 – 30 meter. Fågeln försvann och jag kunde inte återfinna den. Jag åkte sedan hem och utträttade en del

ären. Vid tretiden, då jag skulle lägga in observationen på Svalan, passade jag på att ta reda på när stenskvätta setts senast. Det visade sig vara den 5:e november på Öland och i Skåne. Det var ju inte så länge sedan, även om det var en bit längre söderut än Trosa. Jag kunde också konstatera att jag fått ett par, tre bilder på fågeln som var användbara. Jag tyckte inte det stämde riktigt med stenskvätta, men jag har Fågelguidens förmaning i minnet (“Är det troligt att det är en ‘sällsynt fågel’?”). Jag tänkte därför ta kontakt med min fågelmentor i Trosa, Göran Andersson. Men jag tänkte att jag skulle lägga in ett par bilder på Svalan tillsammans med observationen och sedan ta kontakt med Göran. Då jag lagt in bilderna fick jag inom loppet av bara någon minut två kommentarer till bilderna som förklarade att det var en klockren ökenstenskivatta. Jag tog då genast kontakt med Göran. Vi träffades vid fyndplatsen, men där var ingen fågel. Vi gick då åt olika håll för att försöka återfinna fågeln och återsamlades senare vid den sedermera berömda “Jordhög 22”. Och där fanns fågeln. Göran fick bilder på fågeln i

det rätt usla vädret (regn och blåst) och i den tilltagande skymningen. Ökenstenskivattan har ju senare visat sig vara något av en linslus och många fina bilder har tagits på fågeln. Dessutom har väldigt många skådare fått tillfälle att på närhåll se fågeln. Sista dagen som fågeln ses är den 22 december, därefter enbart negativa besök.

Ökenstenskivatta
Foto: Göran Andersson

Claes Leijon

Ökenstenskväta
Foto: Göran Andersson

”Vitnäsan” årets fågelupptäckt i Eskilstuna kommun

Jorma Jokinen fick vid OKE:s årsmöte mottaga en vitnäbbad islom, tillverkad och snidad i trä av Nicke Helldorff. Under senare år har den lokala rapportkommittén i klubben haft som tradition att uppmärksamma en udda fågelupptäckt eller upplevelse som någon av våra medlemmar varit med om under året. I år var valet lätt och föll alltså på Jorma.

Här är Jormas egna ord på vad som utspelades den 20 juni 2013. ”Jag åkte min vana trogen en tur ut till Hedlandets naturreservat och Bibybron för att stämma av hur läget

var på fågelfronten denna morgon. Jag hann knappt stiga ur bilen förrän jag såg en stor lom försvinna under vattnet i närheten av bron. När den kom upp steg pulsen LOM, VIT NÄBB, ISLOM. Saken var klar. Det låg en vitnäsa bara 50 m från bron. Vad ska jag göra? Jag plockade fram kameran. Man vet inte när fågeln sticker så jag försöker ta några dokumentationsbilder innan jag larmar ut lommen på BMS-systemet. Efter några bilder på lommen larmade jag ut den kl. 09:24” De första lokala skådarna dök upp på plats redan strax efter kl 10:00 och sedan fyllde det på.

*Jorma Jokinen mottager en vitnäbbad islom av Lennart Eriksson
Foto Thomas Jansson*

Vitnäsan hade den goda smaken att stanna kvar hela juni månad ut och sista obsdag var den 2 juli (hela 13 dagar). Vid Bibybron hade den hittat ett bra skafferi. Mest höll den till och fiskade kräftor väster om bron. Ibland var den vid bron och oftast helt oskygg för alla besökare. Islommen i ett inlandsvatten och närobsar fick många skådare att bege sig till Eskilstuna och Hedlandets naturreservat. Det är inte mindre än ca 400 personer som lagt in vitnäsan som fynd i Svalan. Den här vitnäbbade islommen har även rönt uppmärksamhet utanför landets gränser och omnämns i flera tidskrifter

utomlands. Stort GRATIS till Jorma för denna upptäckt och trevligt att så många fick möjlighet att se den i vår kommun.

Till saken hör att Jorma redan den 1 oktober 2009 upptäckte en sillgrissla vid Bibybron. Denna fågel var inte så samarbetsvillig och det var inte mer än en handfull personer som fick se den innan den försvann den 6 oktober.

Lennart Eriksson

Vitnäbbad islom
Foto: Mikael Ackelman/N Ackelman.se

1

3

2

4

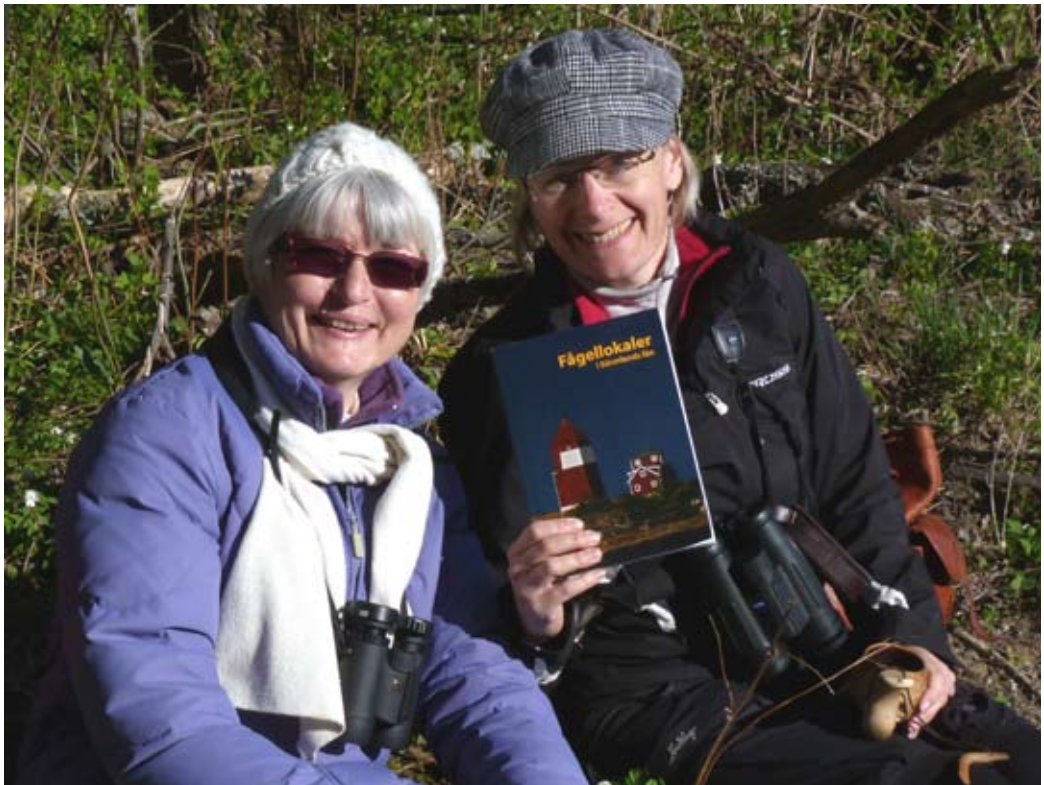
Fågellokaler i Sörmlands län

Så har vi då äntligen fått vår egen bok över bra fågellokaler i Sörmlands län. Det är ju allom bekant att ett antal landskap runtom i Sverige sedan tidigare har fått just en förteckning över sina fågellokaler med mer eller mindre omfattande beskrivningar av platser lämpliga för fågelskådning. För oss sörmlänningar kanske boken Fågellokaler i Uppland & Stockholms län är den sedan tidigare mest bekanta och välanvända.

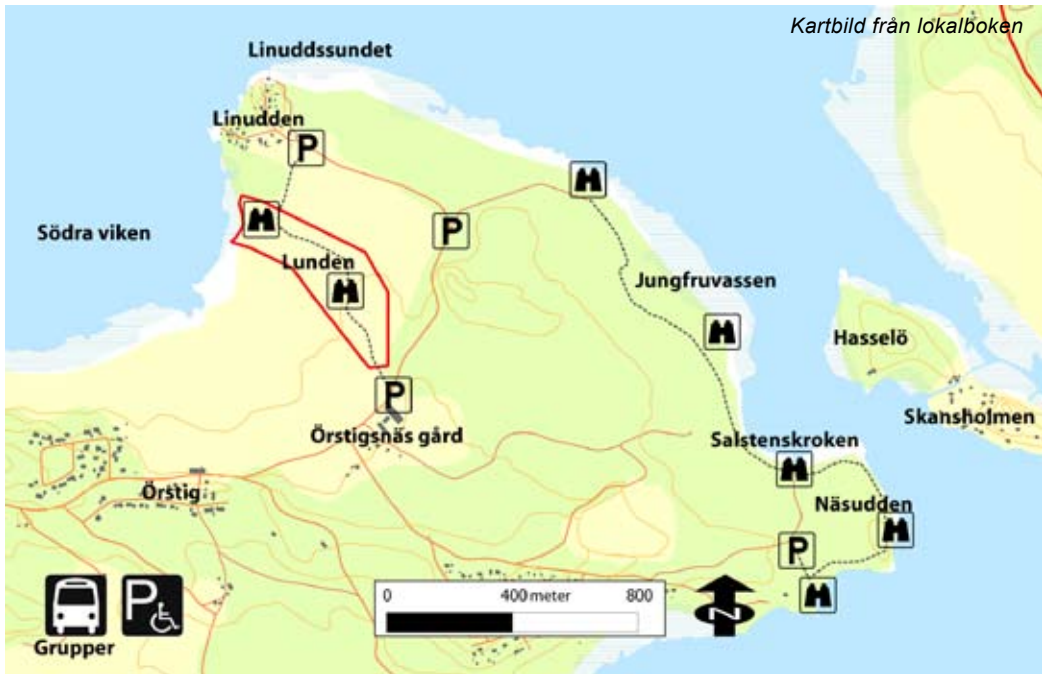
Fågellokaler i Sörmlands län är utgiven av fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund med Jan Gustafsson som redaktör. Boken har tillkommit genom ett tämligen unikt projekt där pengar kommit dels från ett s.k.

LONA-projekt i Naturvårdsverkets regi samt dels från länets alla nio kommuner. Representanter från kommunerna har sedan fått vara med och påverka utformningen av boken. Det mesta av arbetet har bedrivits ideellt och genom Jans idoga arbete och goda nätverk har lokalbeskrivningar tagits fram tack vare hjälp från lokala skådare med god kännedom om närområdet.

Tanken är att ge en övergripande förteckning över de bästa fågellokalerna i respektive kommun som hjälp till såväl erfarna skådare som för den rena nybörjaren. Boken ska ge handfasta tips om var man står och går och den ska inspirera till utflykter. Den

Katarina Karlsson och Kristina Branteryd
Foto Karin Lindström

är indelad kommunvis med en översiktskarta över länet i inledningen och med mer detaljerade översiktskartor per kommun i inledningen av varje kommunkapitel. Varje lokal har sedan en unik identifikation genom ett sinnrikt system varför man lätt kan hitta respektive plats på kartan och tvärtom från kartan lätt hitta lokalbeskrivningen i texten. För varje lokal finns sedan en mer detaljerad karta som anger exempelvis var man parkerar och var man lämpligen står och spanar. Texten inleds sedan med en översiktlig beskrivning av lokalen för att följas av rubrikerna "vägbeskrivning", "tips" och "fåglar". På kartan finns även symboler som anger om lokalen lämpar sig för besök av grupper och om den även är lämplig för rörelsehindrade. Totalt avhandlas inte mindre än 110 fågellokaler över bokens ca 180 sidor. Genomgående är boken illustrerad med mycket fina fågelbilder tagna av lokala fotografer och inte sällan finns bilder som även visar själva lokalen. Det sammantagna resultatet är mycket tilltalande och att sitta

och bläddra i denna bok en kulan vinterkväll gör att man blir mycket inspirerad att ge sig ut och upptäcka fågellokaler man inte tidigare besökt. Om du inte redan har denna pärla till bok rekommenderas den varmt.

Göran Andersson

Brun glada
Foto: Leif Nyström

LIFE Coast Benefit- flerårigt projekt för Sörmlands skärgårdsnatur

Under sex år ska länsstyrelsen i Södermanland arbeta med att förbättra villkoren för naturmiljöer och arter i skärgården. Bland annat ska betesmarker restaureras, taggtrådsstängsel tas bort och ersätts med elstängsel och värdefulla träd friställas. Vi kommer att genomföra naturvårdsbränningar, minkjakt och åtgärder för att gynna friluftslivet.

Under 2013 fick Länsstyrelsen i Södermanlands län tillsammans med Kalmar och Östergötlands län pengar från EU:s LIFE-fond. Pengarna ska användas för att under sex år arbeta med restaurering av Östersjöskärgårdens odlingslandskap, naturliga skogar och våtmarker i 45 Natura 2000-områden (ett europeiskt nätverk av hotade naturtyper och arter) i skärgården. Syftet är att gynna hotade naturmiljöer och arter i skärgården, varav många är knutna till skärgårdens odlingslandskap. Projektet, med en budget på över 30 miljoner kronor i länet, är det mest omfattande naturvårdsprojekt som bedrivits i Södermanlands län hittills.

Finansieringen kommer till ena hälften från EU och till andra hälften från Naturvårdsverket tillsammans med Länsstyrelserna. I Södermanlands län kommer åtgärder att genomföras inom 16 Natura 2000-områden, både på öar och vid kusten. Skärgårdsreservaten (Sävö, Hartsö, Lacka, Långö och Ringsö), Tullgarn, Rågö, Stendörren, Askö, Nynäs och Strandstuviken är några av de stora områdena som är med i projektet.

Tyngdpunkt på naturvård i odlingslandskapet

Den sörmländska skärgården med dess öar, holmar, kobbar och skär har brukats under lång tid vilket bevarat livsmiljöer för särpräglade växter och djur. Idag har villkoren för ett småskaligt brukande försämrats och i kombination med höga transport-kostnader och en försvårande logistik i skärgården är det angeläget att satsa på åtgärder för att bevara och förstärka de natur- och kulturvärden som är knutna hit. Restaurering av igenväxande betesmarker, stängsel och återinförd hävd där det är möjligt utgör därför en stor del av de planerade åtgärderna i projektet. I skärgården finns en lång tradition av lövtäkt och därför ska även ny- och restaureringshamling genomföras. För att underlätta för jordbruksdrift i skärgården kommer även en del infrastruktursatsningar och byggnationer att ske.

Skogliga åtgärder

I de fall där det är svårt att få till en kontinuerlig hävd inriktas åtgärderna på mer begränsade insatser som till exempel frihuggning av gamla träd för att rädda kvar värdefulla träd som idag trängs med uppväxande skog. Det kommer även att genomföras åtgärder för att gynna naturvärden i

*Betande kor, Hartsö
Foto: Anna Ingvarsson*

skog, bland annat genom naturvårdsbränningar, skapande av gläntor och död ved. Kontrollerade naturvårdsbränningar görs av flera anledningar. Bland annat för att gynna hotade arter (ca 100 arter är direkt knutna till brand), skapa död ved (ca 1000 arter riskerar att försvinna till följd av bristen på död ved) samt för att skapa ljusare skogar med mer lövinslag.

*Inväxande skärgårdsek
Foto: Anna Ingvarsson*

Åtgärder för fågellivet

Fågellivet kommer också att gynnas inom projektet genom olika åtgärder. I Nynäs, Marsviken-Marsäng, Tullgarn, Labro ängar, Västra Djupvik, Svanviken och Jungfruvassen ska strandängar restaureras för att gynna rastande och häckande strandängsfåglar. Røjning av fågelskär och minkjakt görs för att gynna häckning av skärgårdsfåglar, till exempel skröntärna, tordmule och ejder. Røjning av igenväxande fågelskär ska genomföras på små öar utanför Rågö, Långö, Hartsö och Lacka. Minken är ett stort problem i skärgården. För att minska minkpredationen på skärgårdens markhäckande fåglar ska minkjakt organiseras och bedrivs för att på ett effektivt och långsiktigt sätt minska minkpredationen. Vi kommer att bygga upp en organisation för jakten av minkar inom projektet och utvärdera resultatet. Om det är effektivt med jakt kan organisationen arbeta vidare efter projektens slut.

Brushanar
Foto: Leif Nyström

Uppföljning av effekter av genomförda åtgärder

För att se effekter av åtgärderna i projektet kommer fågelinventeringar att genomföras, före och efter åtgärd. En övergripande kustfågelinventering kommer att genomföras vid två tillfällen. Några av de större strandängarna i projektet kommer också att inventeras vid två tillfällen. Uppföljning kommer också att genomföras i gräsmarker och skogsområden.

Åtgärder för friluftsliv och information

Inom projektet kommer ett antal åtgärder för friluftsliv att genomföras. Bland annat kommer spången i Svanviken att bytas ut, ett fågeltorn som är anpassat för personer med funktionsnedsättning kommer att byggas i Strandstuviken, ett antal fikabord och mulltoaletter kommer att sättas upp i skärgården och ett antal vandringsleder kommer att anläggas. En annan viktig del av projektet är att sprida information till allmänheten

och andra intressenter om betydelsen av åtgärderna som genomförs och vilka naturvärden som gynnas. Detta kommer bland annat att göras genom informationsträffar, en projekthemsida, broschyr, informationsskyltar samt information i media.

Vad händer just nu?

Under våren är det mycket informations- och planeringsarbete som pågår, både på Länsstyrelsen och ute i markerna tillsammans med externa aktörer. Arbetsplaner ska tas fram för alla områden där de aktuella åtgärderna beskrivs och tidssätts. Det pågår också en inventering av värdefulla träd som ska frihuggas inom projektet. Planering och metodbeskrivning av fågelinventeringarna görs i samarbete med företrädare för lokala ornitologer. Revidering av skötselplanen för Nynäs pågår och projektets första naturvårdsbränning håller på att riggas. I övrigt pågår upphandlingar av de olika åtgärderna för fullt.

Life Coast Benefit på webben.

Besök oss gärna på vår hemsida www.lifecoastbenefit.se. Där hittar du aktuell information om vad som sker, kartor över projektområdena och mer information om projektet. Life Coast Benefit finns även på Facebook.

Anna Ingvarson
Projektkoordinator för LIFE Coast Benefit

Anna.ingvarson@lansstyrelsen.se
www.lifecoastbenefit.se

Fler Life-projekt i länet.

- MIA (Mälaren Inner Archipelago): 2009-2014. Åtgärder för att restaurera naturmiljöer vid Mälaren (14 områden i Sörmland). Samarbetsprojekt Länsstyrelserna i Västmanland, Södermanland och Uppsala samt Sveaskog och Upplandsstiftelsen.

- Life for Crassus: 2012-2016. Åtgärder för att gynna Målarmusslan (tre år i Sörmland). Samarbetsprojekt med Länsstyrelserna i Södermanland, Östergötland, Skåne, Jönköping och Blekinge samt Karlstads universitet.

- Life Taiga: 2015-2019
7 naturvårdsbränningar planeras att genomföras i 6 olika Natura 2000-områden. Samarbetsprojekt med 14 länsstyrelser.

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Ett nätverk av skyddad natur

Natura 2000 är kärnan i EUs naturvårdspolitik och har sin grund i habitatdirektivet och fågeldirektivet. Det är ett EU-omfattande nätverk som tillkom för att långsiktigt bevara Europas mest värdefulla och hotade arter och deras livsmiljöer. Varje medlemsland har bidragit med sina mest värdefulla naturområden. I Sverige finns över 4 000 Natura 2000-områden och samtliga 45 områden i projektet ingår i Natura 2000-nätverket.

EU-stöd till miljöprojekt

LIFE+ är ett EU-finansieringsprogram för miljöprojekt. Projekt inom LIFE+ Natur ska vara goda exempel eller demonstrationsprojekt för att genomföra EU:s fågel- och habitatdirektiv inklusive Natura 2000-nätverket. Medel beviljas också till projekt som gäller biologisk mångfald.

Vadsjöprojektet - Restaurering och skötsel

Vid FSO:s exkursion till Vadsjön den 30 september diskuterade vi tillsammans med markägare runt sjön hur Vadsjön skulle kunna restaureras och området skötas för att vi skulle få tillbaka ett rikt fågelliv. Markägarna är mycket positiva till att återskapa en fungerande våtmarkssjö med ett rikt fågelliv.

Tanken på att göra något mer radikalt för att bevara Vadsjöns fågelstatus har allt mer aktualiserats under de senaste åren. Som de flesta känner till har ett antal insatser gjorts med hjälp av Länsstyrelsen Sörmland och Våtmarksfonden från 90-tal till 2000-tal. De åtgärder som gjorts har till stor del hållit statusen av Vadsjön någorlunda i skick. I näringsrika vatten som Vadsjön krävs dock återkommande och kontinuerlig årlig skötsel. Under de senaste åren har stora förändringar skett inte minst med tanke på fågelfaunans utveckling. Exempel på detta är den stora skrattnåskolonin som försvunnit och grågåspopulationens utveckling som har förändrat förutsättningarna på flera sätt.

Med hjälp av Hushållningssällskapet har en projektplan tagits fram för en restaurering. Den planen finns nu och utgör underlag för ett godkänt stöd genom Länsstyrelsen Sörmland och vi står nu i begrepp att påbörja restaureringen under 2014.

Vadsjön delas av två markägare, Fredrik Norberg, Torps säteri och Urban Neumuller, Vevelsta tidigare hans far Tord Neumuller. En mycket viktig del av våtmarkens bevarande är beteshållaren som är Anders Edling och Helene Edling, Valla Gård. Dessutom finns en engagerad sockenförening (cirka 20 deltagare) som vi har träffat vid två tillfällen i sockenstugan i Husby Oppunda för att informera om projektets utveckling. Såväl markägare som sockenföreningens medlemmar har visat stort intresse av att åstadkomma en restaurering. Under det löpande planeringsarbetet har under 2013 ett flertal träffar och kontakter ägt rum mellan FSO-representanter, markägare, Hushållningssällskapet och Länsstyrelsen.

Vadsjön, Foto: Lennart Eriksson

På FSO:s styrelsemöte den 27 november diskuterades projektet och dess förutsättningar.

Följande beslut togs:

Vadsjögruppen under Rolf Petterssons ledning fick i uppdrag att från FSO utarbeta och presentera:

1. En restaureringsplan för hela Vadsjön
2. En 5-årig skötselplan och få denna godkänd av alla berörda markägare

För att kunna motivera och visa på att de åtgärder som föreslås i restaureringsplanen fungerar, är det viktigt att vi dokumenterar fågelfaunan vid Vadsjön både före kommande restaurering, under restaureringsfasen och efter densamma.

På så sätt kan vi lära oss mer om hur fåglarna svarar på de åtgärder vi har föreslagit och även få ett bra redskap att bedöma olika skötselåtgärder som vi tror kommer att förstärka den pionjära vattenmiljö vi strävar efter att upprätthålla vid Vadsjön.

Vadsjön, Foto: Rolf Pettersson

Projektgruppen uppmanar därför alla som är intresserade av att Vadsjön återskapas till den våtmark och det fågelliv den hade efter de restaureringsåtgärder som gjordes på 1990-talet, att besöka området och rapportera i "Svalan" om aktuell fågelaktivitet. Förhoppningsvis kommer även några trevliga överraskningar att bjudas i fågelväg. För att underlätta detta arbete har 17 områdeslokaler aktiverats i Artportalen och visas på nedanstående karta.

Använd gärna dellokalerna som finns på denna karta över Vadsjön vid rapportering i Svalan

Under 2013 har fågelfaunan i Vadsjön bevakats på ett bra sätt. Hela 2800 observationer har lagts in i Svalan jämnt fördelat under året dock med en ökad rapportering under april månad och under augusti - september. Totalt har 148 arter registrerats under året. Bland sällsynta arter kan nämnas svarttärna, jorduggla, videsparv och pilgrimsfalk. I rapporteringen har det vid flera tillfällen rapporterats eftersökt ej återfunnen för arterna skäggdopping och sothöna. Ett försök till populationsuppskattning av grågäss vid Vadsjön har gjorts.

Restaureringen riktar in sig framför allt på att återskapa öppna, grunda vattenområden med riklig undervattensvegetation, samt att skapa nya häckningsöar där förhoppningsvis skrattnåskolonier kan etablera sig. Att skapa en lite större amplitud mellan hög- och lågvatten är också en viktig åtgärd för att höja värdena. Slutligen är ambitionen att restaurera fågeltorn och plattformar för att underlätta tillgängligheten för friluftslivet.

Åtgärderna som söks för i denna restaureringsansökan behöver självklart följas upp med löpande skötsel som betesputsning av strandängarna för att hålla tillbaka nybildning av kaveldun och tuvtätel.

Följande åtgärder planeras:

Restaurering av pumpstation för att öka möjligheten till *tidsanpassad amplitud mellan lågvatten och högvatten*. Sjön Långhalsen styr till stor del vattennivån i våtmarken idag. Idag finns små möjligheter att höja vattennivån i Vadsjön så pass att man kan dränka bort kaveldunen. Däremot går det att sänka vattennivån under vissa perioder för att ge betesdjuren möjlighet att beta längre ut. Det kräver en fungerande pumpstation. Nivåmätare installeras vid utloppet.

Fräsa två större områden som har kraftig igenväxning av kaveldun. Se områden på kartan nedan. Fräsning sker med flytande traktorer i kombination med flytande grävmaskin, s.k. Big Float. Totalt berörs 15 ha

Skrattmå, Foto: Leif Nyström

av denna åtgärd. Områden med bladvass berörs inte, utan de sparas där det finns.

Anlägga flera häckningsöar runtom i våtmarken, vilka kompletteras med flyttbara häckningsplattformar. Totalt kommer 0,5 ha öar att anläggas, varav massor från omkringliggande 0,5 ha används. Här kommer det då bli ett lite större vattendjup.

Röja bort igenväxning av videbuskarna i västra delen samt i nordöstra hörnet av våtmarken. I övrigt kommer mindre dungar med vide sparas, väl spritt över området.

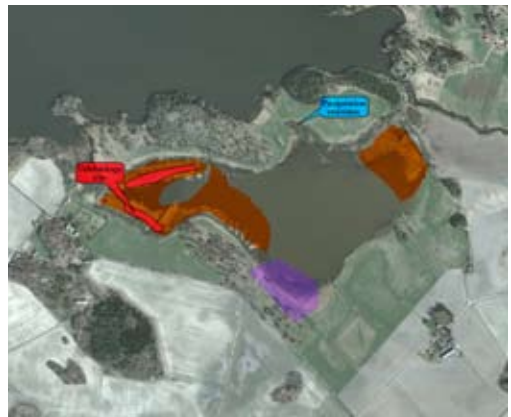
Restaurera två befintliga fågeltorn samt två observationsplattformar, varav en med spång ut i våtmarken.

Grågås, Foto: Göran Andersson

Nedan visas en blockkarta över våtmarken 2012. De bruna områdena är åtgärdsytor som ska fräsas på igenväxningsvegetation. Det stora är 10 ha och det mindre 5 ha. Det lila området frästes 2008 och är idag en öppen strandäng. Öar med en total yta om 0,5 ha kommer att anläggas på flera ställen i våtmarken på lämpliga platser. Röda områden är platser där videbuskage röjs. Befintlig pumpstation renoveras.

*Skrivet för FSOs Vadsjögrupp i januari 2014
Av Rolf Pettersson och Lennart Eriksson*

Kostnadsbudget			Kostnad
Faktiska kostnader			
Inköp av maskin för fräsning av igenväxta och kavedunsområden. Flytande traktorer kommer användas.	15 ha å 18 000 kr/ha		300 000
Restaurering av pumpstation, installation av nivåmätare, kontroll av höjder			40 000
Projekteringsplan och ansökan, HS Konsult AB			6 000
Anläggning av häckningsöar, m.h.a. grävning med flytande grävmaskin	2200 kr/h + framkörning	50 h	125 000
Röjning/bortförel av videbuskage			40 000
Restaurering av två fågeltorn och två obsplattformar			25 000
Eget arbete	kr/h	Antal h	
Medverkan vid fräsning, grävning och borttagande av videbuskage	175	100	17 500
Total kostnad			553 500

Storlommen i det sörmländska sjölandskapet

Rapport från storlomgruppen

För den sörmländske skådaren är storlommen ett naturligt inslag i sjöfågelfaunan i stora delar av det sörmländska sjölandskapet. Många gånger sker våra möten med lommar i tillstånd där vi känner ett visst igenkännandets glädje och med ett stort mått av självklarhet. Fåglarnas värdiga, och i en viss mening majestätiska, uppträdande hör hemma i vårt landskap och mötet tas många gånger för givet. Förvåningen över att fåglar saknas kan ibland vara större än glädjen över att lommarna är på plats. Faktum är att vi många gånger har lättare att notera subraritetens uppträdande än lommens! Rosenfinken, härmsångaren, gräshoppsångare noteras i våra annaler, men storlommen är så självklar att den får nöja sig med en igenkännande nick. Så självklar att den lätt glöms bort i våra noteringar.

Nya frågor öppnar sig

När FSO utsåg storlommen till en av de arter som vi särskilt måste uppmärksamma i vårt landskap så föregicks valet av ett invägande av ett flertal faktorer: Arten som indikator på välmående vatten, vår andel av den totala populationen osv. På alla nivåer uppfyller vårt val de kriterier som kan ställas upp regionalt, nationellt och internationellt på arter som vi särskilt bör känna ansvar för. I vårt landskap återfinns en aktningvärd andel av den totala populationen, även ur ett internationellt perspektiv. Detta är åtminstone vad vi tror och mycket tyder också på detta, men vad känner vi egentligen till?

Stor komplexitet

Det är ju detta som fascinerar med intresse och ökad kunskap, att ju mer man upplever sig veta ju mer medveten blir man om hur lite man vet! Med ökad kunskap så blir man

klokare - även om nya frågor hopar sig lika oroväckande som åskmoln en sommardag på väg till badet. Det finns några problem i detta – tyvärr. Naturen är som välbekant inte alltid förutsägbar och ibland visar sig komplexiteten större än man anat. Här är det ändå viktigt att tänka på att all ny kunskap faktiskt bidrar till en ökad förståelse, och det som vi kanske idag inte kan definiera i ord och kontext kan över tid klarna betydligt. Det finns ett kinesiskt talesätt som säger att ”den som inte törs ta nästa steg fram kommer att tillbringa resten av sitt liv på ett ben”. Detta uttryckt för att vi också behöver våga sticka fram hakan, tordas ställa frågor och dra slutsatser. Vad har detta med storlommen att göra kan man undra? Saken är den att storlommen som ett så självklart inslag i vårt landskap gjort att vi egentligen vet betydligt mindre om dess uppträdande än vi borde. Vi måste söka vidare förståelse för den kontext den befinner sig i, vilka spelregler gäller för dess uppträdande i vår omgivning. För att kunna göra detta krävs att vi hjälps åt.

Uppträdande

Vad känner vi då till om storlommens uppträdande i vårt landskap? De flesta av oss möter fåglarna i väntade miljöer: ofta majestätiskt simmande, fiskande, solitärt eller i flock. Kanske ser vi någon enstaka lom passera i landskapet på väg någonstans. Ibland hör vi rop och skorranden. Lika ofta dyker de bara upp. Plötsligt är de där - värdiga med en lätt överlägsen uppsyn. De finns där, men hur många är de? Hur använder de våra sjöar? Vilka preferenser har de på fisktillgång och vattenkvalité? Ännu mindre vet vi om hur fåglarna interagerar med varandra. De beståndsuppgifter som presenteras varierar kraftigt och bygger på

antaganden som är mer eller mindre kvalificerade. Utgår man från antalet rapporterade par under häckningstid så framkommer en bild som skevar betänkligt utifrån hur vi som studerar lommarna upplever verkligheten. Som tidigare nämnts krävs en väsentligt ökad rapportering för att en mer rättvisande beståndsuppskattning ska kunna göras. Här kan du göra en stor insats! Alla rapporter är intressanta och kan utgöra pusselbitar i vår förståelse för arten.

Gölsjön och Dunkern

Vad vi lärt oss under senare år är att storlommar kan uppträda i betydande ansamlingar. Vi som nu fått upp ögonen för lommarna är övertygande om att det finns flera betydande sjöar där lommar samlas i vårt sjölandskap.

Det man kan fundera på är varför vi inte tidigare fått upp ögonen för dessa uppseendeväckande ansamlingar med många tiotals fåglar som dessa? Sannolikt finns det en viss förklaring i skådarnas dygnsrytm där vi inte är aktiva i områden där lommarna samlas kvällstid och försvinner i gryningen. En annan förklaring kan just ligga i lommarnas förkärlek att förflytta sig under kvällar och i många gånger avtagande skymningsljus och under de tidiga gryningstimmarna. De ångestfyllda sista semesterveckorna ägnas kvällarna åt grillning och andra aktiviteter då det ändå är skådarmässig lågsåsong i våra marker. Kikaren och uppmärksamheten är inte på plats. Den tidiga gryningen lockar inte heller till skådning under senare delen på sommaren. Skådartätheten är inte heller stor i vår region.

Foto: Leif Nyström

Foto: Pekka Pulsa
www.pekkasbilder.se

Det vi kan konstatera är det faktum att det bara i ovan nämnda sjöar kan observeras över 150 lommar under en och samma kväll! Följer vi de officiella siffrorna för häckande par i Sörmland på 120 – 150 par så innebär detta att närmare hälften av populationen i länet kan uppträda i området under en och samma kväll! Alla dessa har alltså lyckats förlytta sig genom landskapet i årtal utan att någon rapporterat fynd av flygande fåglar i området! Vi vet numera också efter studier att lommar faktisk ses i Gölsjön som flugit dit från andra områden än Båven (se separat artikel). Vi vet däremot inte hur stora upptagningsområdena är till dessa ansamlingar.

Ny kunskap

Just detta faktum att det pågår betydande förflyttningsrörelser i vårt landskap är något nytt vi lärt oss. Vi vet nu efter studier under

de senaste åren att lommar börjar samlas i Gölsjön på seneftmiddagen under högsommaren där det under dagen varit tomt på fågel. Antalet fåglar ökar ju närmare skymningen man kommer och når sin topp på inflygande fåglar en bit efter det att det börjat skymma ordentligt. Fortfarande i sensommarmörkret hörs fåglar anlända efter det att det blivit mörkt. Fåglarna lämnar sedan sjön med början innan gryningen och det kan ganska snart efter gryningen vara helt tomt på lom i sjön. Detta beteende att flyga till gemensam övernattning, eller vad dessa grupperingar nu har för betydelse, är något som vi tolkar som ett beteende som säkerligen pågått i århundraden. Dessa rörelser pågår oss veterligen från juli-september med en topp i augusti.

Lomgruppen 2014

Vi avser att under kommande år studera fenomenen vidare och då i synnerhet när det gäller lommarnas förflyttningar mellan olika sjöar. Vi behöver få in mera rapporter om flygande lommar för att kunna bilda oss en uppfattning om hur lommarna rör sig i landskapet. Med ovanstående kunskap om lommarnas rörelser under sen kvällstid hoppas vi på att fler uppmärksammar mer omfattande förflyttningar och kanske bidrar till att hitta de platser av Gölsjöntyp som helt säkert finns i övriga delar av Sörmland. Något som också behövs är en ökad rapportering av sjöar där lomobservationer görs inte minst under perioden maj – juli för att vi ska få en bättre uppfattning om antalet häckande par i landskapet. Värdefullt är också rapporter om tomma vatten d.v.s. sjöar där lommar inte ses eller påträffats. Vi vet att just dessa rapporter är svåra att få in då man hellre rapporterar in fynd än besök vid tomma sjöar men dessa rapporter

kan också bidra till viktig kunskap om vad lommarna har för preferenser. Vidare kommer utökade studier göras i områdena kring de områden som nu utreds för etablering av vindkraft i Dunker. Ett område på ca en mils radie från Järnaån med ca 40-talet sjöar kommer särskilt att besökas 2014.

Lennart Eriksson, Leif Carlsson, Jukka Väyrynen

*Storlomsträck
Foto: Göran Andersson*

Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Trianguleringsövning för storlom

Under augusti 2013 genomförde lomgruppen några försök att med hjälp av triangulering försöka få en uppfattning om lommarnas rörelse i landskapet, riktningar och flyghöjd. Här visas ett exempel på resultatet från en observationspunkt kvällen den 21 augusti 2013 mellan kl.18:15 och 20:35.

Observationsplatsen är ett utsiktsberg norr om Gölsjön med utsikt mot västra Inbåven med koordinat N 6549081 E 611664. Koordinaterna angivna i SWEEREF 99TM, det koordinatsystem som idag används av bl.a. länsstyrelsen. Vi har även använt länsstyrelsens webbaserade karttjänst för koordinatsättning av lomsjöar och inritning av lommarnas flygrörelse.

På bild 1 och 2 har vi angivit tidpunkt för lomobservationen, lommarnas rörelseriktning och uppskattad flyghöjd där TH= flyghöjd över trädhöjd. Som synes har lommarna rört sig i olika riktningar varför vi endast kan gissa varifrån de kommer och vart de är på väg.

De sex adulta lommar som kom från norr med riktning Gölsjön kl 19:57 siktades av andra lomsökare vid Gölsjön och gick ner där kl. 19:59. Flyghöjden har varierat men ligger mellan 3x TH till 1,5x TH vid denna kvällsobservation vid Inbåven.

Fyra lommar (2+2) kom inflygande från öster och gjorde en stor lov över västra Inbåven innan de tog riktning SV mot Gölsjön. Förmodligen gick även dessa ner i Gölsjön.

Genom samordnade sådana här övningar bör vi få en klarare bild av hur omfattande lommarnas rörelse är framförallt under skymning och tidig morgon. Störst verkar denna lomtrafik vara under perioden från ca 15 juli, efter att de huvudsakliga häckningsbestyren är avklarade och eventuella ungfåglar kan lämnas ensamma, till mitten av september då lommarna börjar röra sig från vårt område.

Lennart Eriksson, Leif Carlsson, Jukka Väyrynen

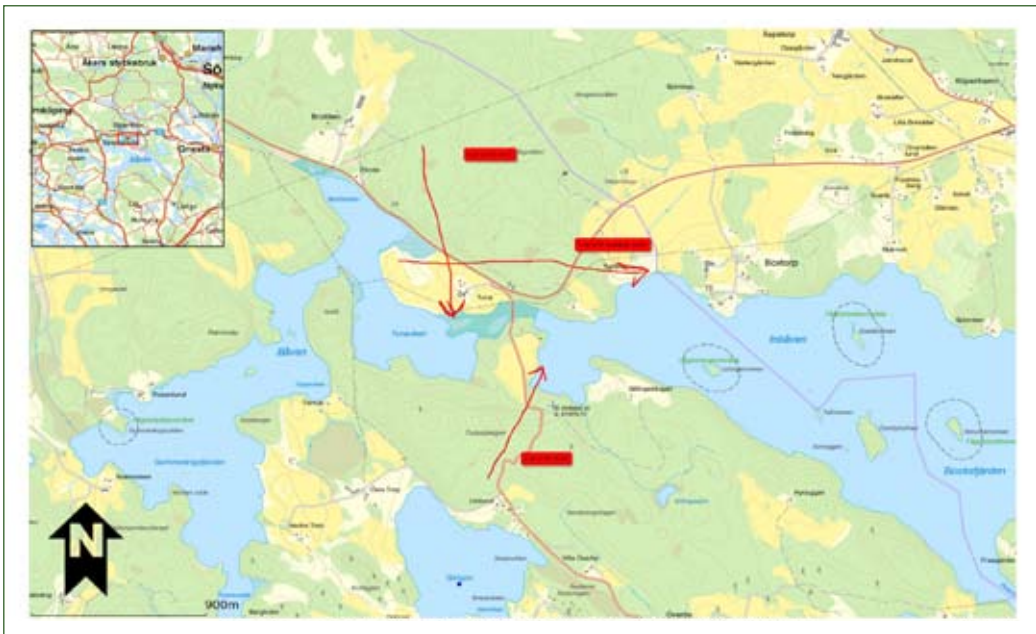

Bild 1

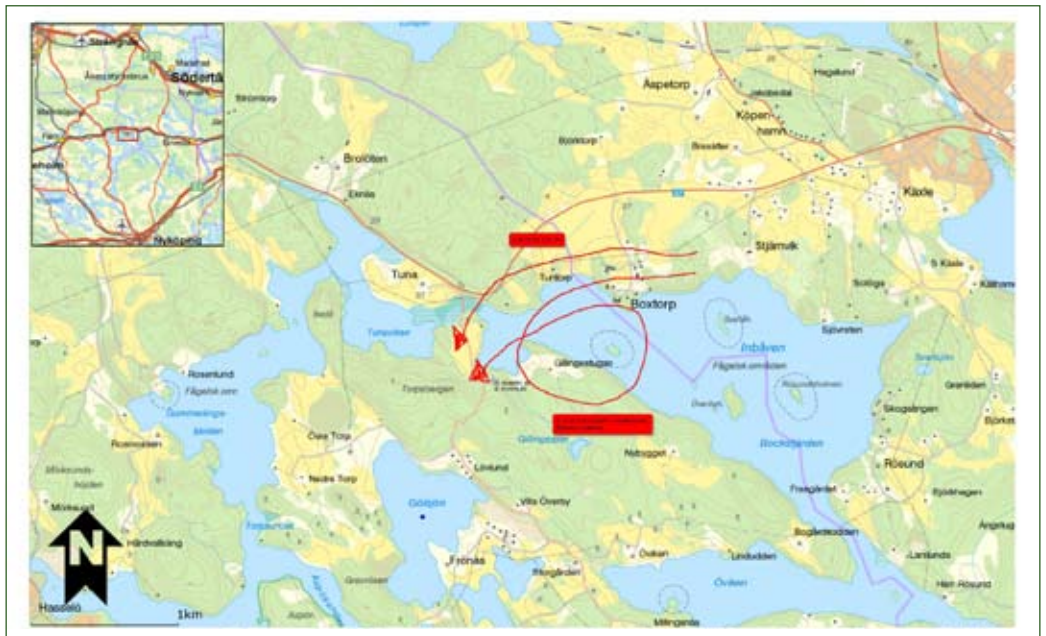

Bild 2

Skräntärna och mink 2013 i yttre Bråviken

Skräntärnan är en ansvarsart för Sörmland. Under många år har den haft kolonier i vår skärgård, i kommunerna Nyköping och Oxelösund. Den flyttar på sig till olika ögrupper med ojämn periodicitet, vilket gör att vi varje år går i spänd förväntan om den skall återvända till föregående års häcknings-plats. Nu under de senaste åren har den sörmländska kolonin befunnit sig i yttre Bråviken, i Nyköpings kommun, precis norr om länsgränsen till Östergötland. Vi vill i nedanstående text presentera hur det gick för arten under 2013, och även redovisa hur vi hanterar artens största fiende minken.

Skräntärnan

4 maj

Årets första besök. Vi besökte området kring ögruppen Hållen. Vid Långa Hållet fanns minst 100 adulta fåglar, vid ögruppen Hållen fanns cirka 15 adulta fåglar. Inga landstigningar på öar gjordes då besöket enbart syftade till att få kontroll på att fåglarna fanns på tidigare häckningsöar.

26 maj

Nästa besök i skärgården gjordes i slutet av maj, vi åkte då runt i området och kontrollerade även andra öar som ligger i närheten av ögruppen Hållen, även in i Östergötland. Vi landsteg på Långa Hållet och på öarna i ögruppen Hållen, övriga öar och skär avspanades från båten.

I Östergötland fann vi på Mellre Benskären ett par skräntärnor samt ev. ytterligare ett par på ett mindre skär bredvid det första skäret. I Sörmland på det östra skäret i ögruppen Hållen fanns ett varnande par.

På Långa Hållet där den stora kolonin befinner sig detta år kunde vi finna minst 62 bon, ytterligare bon fanns säkert i vegetationen. Vi upptäckte också ytterligare två par på ett litet skär NV om ön Risskären.

11 juni

Besök i området för ringmärkning av ungar. Vi börjar med att besöka Långa Hållet, där hittar vi minst 134 ungar, av dessa ringmärktes 94 med stålring och av dessa fick också 70 en färgring på det ena benet. På ön fanns ytterligare bon med enbart ägg, cirka 30 ägg fördelade på 10-15 bon. Vi åker sedan till den nya upptäckten, det lilla skäret NV Risskären. Här är det mycket grund och lågvatten vilket gör att vi inte kommer i land denna gång, men vi noterar minst 14 par.

24 juni

Områdets andra besök för ringmärkning blir den 24 juni. 32 ungar ringmärks på Långa Hållet, samtliga av dessa får också en färgring. På det lilla skäret NV Risskären ringmärks 22 ungar med stålring och färgring. Minkjägarna noterade 16 bon och 32 pull samt ett antal okläckta ägg vid sitt besök på ön den 17 juni, vilket tyder på att viss predation ägt rum. Hade det varit mink så hade ön varit i stort sett rensad från unga icke flygga fåglar, så här är det nog snarare trut som är predatorn.

6 juli

Vid kontrollbesök i början av juli finner vi vid lilla skäret NV Risskären minkdödade ungar, vilket minkjägarna upptäckt den 30 juni. Vi hittar sju stycken döda, samt nio levande ungar, flygga och icke flygga. På Långa Hållet är det cirka 60 levande ungar, flygga och icke flygga. Här finns inga döda ungar. Vi åker även och kollar de mindre skären syd om ögruppen Hållen, de ligger i Östergötland. Vid Yttre Benskären finns två upprörda adulta fåglar, i övrigt inga skräntärnor i detta område.

24 juli

Ett sista besök i yttre Bråviken görs för att kontrollera hur det gått. Vid det lilla skäret NV Risskären finns nio flygga årsungar. Vid Långa

Foto: Markus Forsberg

Hållet har minken härjat sedan det föregående besöket, här finner vi minst 30 döda skrântårneungar, inga levande fåglar i området. Vi får hoppas att övriga har klarat sig.

Summering

Totalt ringmärktes det på de två öarna 94+32+22, summa 148 ringmärkta årsungar. Av dessa fåglar fick 124 också en färgring på ena benet.

Vad hände sedan

En av oss märkt årsunge (färgring KUX) den 24 juni vid Långa Hållet ses under en period vid reveln, Torö, Nynäshamn, den 15 juli och även den 24 juli är den rapporterad. Det finns även rapporter om två ringmärkta årsungar från den 30 juli vid Örudden, Torö, Nynäshamn. Om det är våra vet vi inte men vi kan misstänka detta.

Vid Strandstuviken, Nyköping ses också enstaka ringmärkta årsungar under sensommaren. Här är avståndet från observationspunkt till fågel alltför långt för att avläsning av färgringar skall kunna utföras. Tre av våra ringmärkta årsungar lästes av i

mitten av oktober 2013 i en bukt vid Gabés i Tunisien under artens resa söderut. Flera andra årsungar som märkts under 2013 på andra platser i Sverige avlästes även de på denna plats i Tunisien.

Årsungar avlästa i Gabés

17 oktober 2013

TK6 ringmärkt 2013-06-24 på Långa Hållet (Bråviken), Nyköping.

20 oktober 2013

KFR ringmärkt 2013-06-11 på Långa Hållet (Bråviken), Nyköping.

KRU ringmärkt 2013-06-11 på Långa Hållet (Bråviken), Nyköping.

Foto: Ursula Zinko

Inför 2014

Vi får hoppas att skrântärnan återvänder till yttre Bråviken även 2014, men man kan aldrig vara säker då arten har visat sig byta skär, speciellt efter det att den fått kraftiga störningar, främst då av mink. Vi kommer att kontrollera ögrupperna i yttre Bråviken under början av maj för att lokalisera var de befinner sig detta år. Om de är på plats så kommer ringmärkning äga rum i juni som vanligt och efterkontroll under juli. Om vi inte finner arten i detta område så måste vi leta efter den över större ytor.

Minken

Skrântärnekoloniöarna vid yttre Bråviken, Risskären och Hållenöarna, letades över noga innan häckningssäsongen började, sammanlagt vid fyra tillfällen (16/2, 17/3, 6/4 och 14/4). Vid det sista tillfället kom dessutom den första skrântärnan för året och flög ett varv över kolonin. Trots noggranna genomgångar av alla öar kunde inga färskas minkspår hittas, vare sig i form av spillning eller ”matrester”. Vid det första tillfället var det dessutom bra spårsnö och inga minkspår syntes i snön heller. Äldre spillning, troligen från sommaren/hösten innan, hittades på cirka fem ställen.

Foto: Pekka Pulsa
www.pekkasbilder.se

Inte heller några riktiga ”minktoaletter” hittades, vilket annars skulle kunna tyda på lya med minkföryngring.

Av alla de öarna som ingår i jaktområdet var det cirka åtta som bedömdes kunna erbjuda någon form av gömställe/tillhåll för mink. Den överlägset bästa bedömdes vara norra halvan av huvudön Risskären. Flertalet av de andra öarna i området bedömdes annars ha rätt dåliga möjligheter till gömställen för mink.

Fem fällor placerades ut. Det är tidsödande med utplacering av fällor och det kändes viktigt att istället hinna jaga av så mycket som möjligt, bekanta sig med öarna, lokalisera de potentiella tillhållen för mink samt försöka hitta lämpliga fällplaceringar. Efter kartstudier och kontroll av öarna i fält känns det som den mest givna spridningsvägen in till kolonin för minken är från söder. Där är det kortast väg för minken att simma mellan öarna. Yttre Benskären, precis söder om Hållen, utmärker sig som en ö där minkar som sprider sig in från söder med hög sannolikhet passerar. På den ön och en angränsande mindre ö placerades tre fällor ut. På ena av de tre platserna försvann först en fålla som kompletterades med en ny, vilken också försvann. Troligen är detta sabotage. Ytterligare två fällor placerades ut på ön Vätteskär.

Under häckningssäsongen kontrollerades kolonin (ögrupperna, Hållen, Långa Hållet och Risskären) vid tre tillfällen (29/5, 17/6 och 30/6). Vid kontrollerna på kolonin var allt lugnt och inga tecken på minkförekomst förrän 30/6, lagom när man trodde faran var över. Då hittades cirka tolv ungar ihjälbitna på delkolonin vid ”lilla skäret”, NV Risskären. De hade bara varit döda högst någon dag då det knappt fanns några fluglarver på dem. Ungarna låg utspridda över hela ön och inga var uppätta, vilket tyder på att minken bara dödade dem men inte fick någon ro att äta upp dem. Minken eftersöktes direkt på angränsande öar, men ingen mink eller ens spillning kunde hittas. Vid det tillfället var det lugnt vid stora kolonin på Långa Hållet, däremot vid kontroll av fågeliskådare den

24 juli var många ungar även där minkdödade. Tyvärr fanns inga möjligheter att komma ut under juli och leta rätt på minken.

Erfarenheter och funderingar

Intrycket är att kolonin vid Långa Hållet (Hållenöarna) inte är ett tillhåll för minkar året runt, och kanske inte heller är en plats för föryngring. Det isolerade och utsatta läget bidrar säkert till det. Kanske är det även ett dåligt fiskevatten för mink under den del av året då födan i form av fåglar är borta?

De verkar istället komma in till kolonin lagom innan tärnungarna blivit flygga. I år kom minken in runt den 28 juni (upptäcktes 30 juni) och enligt uppgifter från Jan Gustafsson så bedömer han att minken kom in runt den 20 juni både 2011 och 2012. Det skulle kunna vara ett mönster att minken kommer in ungefär vid samma tidpunkt. Att minken kom in cirka en vecka senare i år än de tidigare åren skulle kunna bero på den sena våren. Även de första tärnorna anlände en dryg vecka senare i år.

Frågor man ställer sig: Kan det vara en hona som tar med sig sina ungar ut? Kanske även minken var senare i år med sin reproduktion? Ungminkar som sprider sig in själva bör vara för tidigt? Eller är det någon äldre erfaren mink som vet när födan finns där? Varför var stora kolonin ok då den lilla plundrades, då kan den/de inte kommit in från söder? Är det erfaren mink som simmar in från norr istället?

Som jämförelse kan nämnas erfarenheterna från både gamla kolonin vid Grässkären och öarna vid Rågö, där man istället hittar mink året runt. De områdena är inte alls lika isolerade och mycket lättare för mink att sprida sig till. Under icke häckningssäsong hittar man påfallande ofta färsk fisk (mest simpa och lake) där minken lokaliserats i daglegan, eller färska fiskrester på de ställen där en mink hållit till. Där hittar man även tecken på minkföryngring i form av stora ”minktoiletter”. Inget av dessa tecken kunde noteras från Risskären inför årets häckningssäsong.

Rapport om nyfikna och lekande minkungar på Mellre Benskären (Östergötland), syd om Hållenöarna, i augusti, kan tyda på eventuell minkföryngring i närområdet. Det fanns mycket minkspår på vårvintern kring stranden på fastlandet norr om Risskären, vid Kungshamn/Ålbäck.

Hur gör vi under säsongen 2014:

Fler fällor ska vara på plats innan häckningssäsongen. Vi ska även placera ut fällor för eventuell invandring från norr. Jaktområdet bör genomsökas två gånger innan häckningssäsongen för att konstatera att mink inte finns stationärt. För att vara mest effektiv bör man vänta tills isen gått helt, och satsa på slutet av mars-mitten av april.

Mer insatser läggs istället på att kontrollera kolonin under häckningssäsongen mer regelbundet och att intensifiera mot skedet 15 juni tills ungarna blir flygga. Vi bör synkronisera besöken med ringmärkarnas kontroller så besöken sprids ut bra i tid.

En annan möjlighet är att inleda ett samarbete med fritidsboende, yrkesfiskarna eller andra verksamma i området för att hålla koll på eventuella tecken på minknärvaro och vid behov tömma fällor.

Jan Gustafsson (fågelskådare)

Daniel Karlsson (minkjägare)

Markus Forsberg (fågelskådare och minkjägare)

Skräntärnan AE5, med GPS-sändare S2027, och dess förunderliga resa

Skräntärnan AE5 är inne på sitt nittonde levnadsår, och ringmärktes på Stenarna i Upplands skärgård 1995 av Lars Gustavsson och Lennart Söderlund. Den häckade på Stenarna 2013 men får sitt bo plundrat av havsörn den 27-28/5. Denna händelse utlöser den fantastiska resa som denna tärna genomför den 30-31/5.

30/5

- AE5 lämnar Björns skärgård 00:10. Den flyger ganska rakt söderut och passerar 00:15 3 km väster Paris SV om Vänge. Den anländer till Hjälstaviken 01:35 efter en flygtur på 85 minuter. Sträckan fågelvägen är cirka 120 km. AE5 tar inte raka vägen, men ganska nära det. Det ger en medelhastighet av ungefär 85 km/h! Det var säkerligen medvind, men det är en ganska imponerande hastighet ändå!

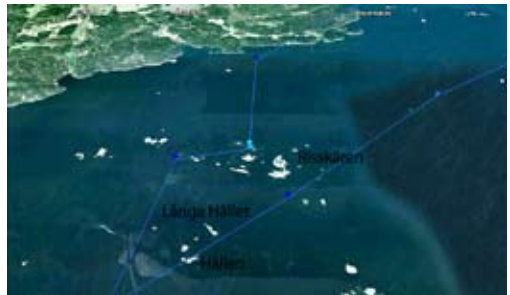
- Står där i cirka 2 timmar.
Lämnar Hjälstaviken 03:40

- Anländer till Hartsö-Enskär arkipelagen NO om Oxelösund 05:45 efter cirka 2 timmars flygning. Denna gång är avståndet fågelvägen 110 km. AE5 tar nu en lite krokigare rutt och kan troligen inte utnyttja medvind på samma sätt. Medelhastigheten är nu 60 km/h.

- Letar sig nu sakta söderut och passerar rakt över kolonin på Långa Hället i Bråvikens utlopp 06:35. Fortsätter söderut längs det yttre skärgårdsbandet. Avståndet till Hartsö-Enskär är ungefär 30 km och medelhastigheten har sjunkit till cirka 35 km/h.

- Anländer till kolonin Inre Röskären utanför Valdemarsvik 08:00. Sträckan är cirka 60 km fågelvägen, AE5 flyger nu inte längre i en rak linje. Medelhastigheten ökar något till cirka 45 km/h.

AE5 står och vilar i cirka 50 minuter innan den ger sig iväg på en fisketur 08:50. Fisketuren går in till den djupa vik som går in mot Tryserum/Valdemarsvik. Fisketuren är cirka 40 minuter lång och AE5 återvänder till Inre Röskären. Sträckan som tillryggaläggs under fisketuren är cirka 30 km, vilket innebär att medelhastigheten är cirka 45 km/h. AE5 anländer till kolonin 09:30 och står där och vilar i cirka 1 timme. 10:30 lämnar AE5 Inre Röskären och denna gång ställs kursen mot N tillbaka mot Bråvikens mynning.

- AE5 letar nu upp den nya kolonin på Ris-skären och landar där 12:25. Fågelvägen är avståndet 60 km men turen har inte gått spikrakt norrut utan den har sökt runt i olika vikar längs kusten.

Medelhastigheten är 65 km/h. Denna koloni upptäcks delvis genom denna tärnas irrfärder. Janne Gustafsson hade på Risskären sett två solitärpar tidigare under majinventeringen. När AE5 stannade upp på ön så länge tyckte vi det kändes lite udda att solitärparen skulle acceptera en utomstående tärna som skulle rasta där så länge så vi bestämde att vi skulle åka förbi denna ö när vi ringmärkte tärnor i Bråvikens mynning och vi hittade då en ny koloni på 16 par skräntärnor. AE5 stannar i kolonin i drygt 1,5 h.

- 14:00 lämnas kolonin vid Risskären och nu beger sig AE5 in över land i NV-riktning och anländer 16:35 till Hjälmarens östra delar. Fågelvägen är avståndet 90 km. Kursen är inte rak utan går i en båge och passerar ett stort antal sjöar. Medelhastigheten är minst 35 km/h.
 - Under ett par timmar, cirka 4, flyger AE5 runt i Hjälmarens och fiskar. Den rör sig över nära på hela Hjälmarens och rundar bl.a. Södra Vinön för att slutligen slå sig ned på Yttre Faluhällen cirka 20:20. AE5 står och vilar sig i cirka 4 h.

31/5

- 00:10 beger sig AE5 norrut och lämnar Hjälmarens. Den passerar rakt över Västerås i sin färd norrut och tärnan passerar Fjärdhundraslätten 02:20. Även denna gång styrs kursen till en rutt som passerar i området mellan Järlåsa och Vänge och den passerar Onsike 02:45. AE5 passerar över Vendelsjön för att slutligen landa runt 04:00 i Kyrksjön (Tegelsmora kyrksjö) mellan Tobo och Örbyhus. Fågelvägen är avståndet 150 km. Medelhastigheten är cirka 40 km/h. Den lägre hastigheten skulle kunna tyda på en motvind när den ska tillbaka norrut. AE5 tar en ganska rak rutt upp mot Tegelsmora Kyrksjö. Den verkar redan när den lyfter från Hjälmarens ha bestämt sig för vart den ska.

- AE5 stannar i Tegelsmora kyrksjö i 10 timmar. Den gör ett antal kortare fisketurer i sjön innan den ger sig iväg igen mot N vid 14:00. Denna gång styrs kursen mot Ledskärsviken. Färden mot Ledskärsviken går via sjön Strömmaren och AE5 anländer till Ledskärsviken 14:50. Fågelvägen är sträckan 30 km och medelhastigheten är 35 km/h.

- AE5 stannar i Ledskärsviken i 2,5 timmar. Den gör några fisketurer runt viken innan den 17:20 drar mot NO.

- 17:45 återvänder AE5 till kolonin på Stenarna. Fågelvägen är sträckan 17 km och medelhastigheten är 40 km/h. AE5 stannar i

kolonin i cirka 1 timme innan den ger sig iväg på en fisketur i sydostlig riktning ned längs Hållnäs-kusten. 18:40 lämnar AE5 Stenarna och flyger ned till Östhammarsfjärden via Forsmark och Kallrigafjärden. Den anländer till Östhammarsfjärden 19:50. Fågelvägen är sträckan 50 km och medelhastigheten är cirka 45 km/h.

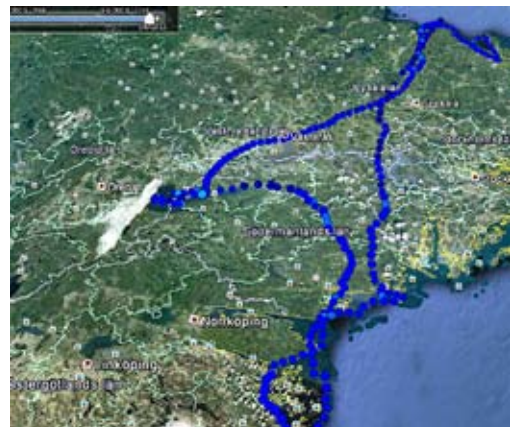
- 20:05 lämnar AE5 Östhammarsfjärden och beger sig norrut till nordvästra Gräsö. Den flyger upp till Hundbådan och därefter viker den sydväst till ett skär söder om Länsman som ligger i Öregrundsgrepen utanför Forsmarks kärnkraftverk. AE5 anländer till Länsman 20:50. Fågelvägen är sträckan 40 km och medelhastigheten är 55 km/h. AE5 tillbringar resten av kvällen den 31/5 på detta skär.

Summering

- AE5s lilla turné är ett drag som renderar besök vid tre olika kolonier och åtminstone en f.d. koloni (Hundbådan).

-AE5 återkom till Stenarna i Upplands skärgård och gjorde ett nytt häckningsförsök. Tyvärr upprepade sig predationen och den fick sina ungar tagna av havsörn i slutet av juli (25-26/7).

*Ulrik Lötberg, Projekt skräntärna.
0708 - 139386*

Brun glada, visst häckar den

Som de flesta av er säkert känner till så ses ju brun glada i Skåraområdet nära Stigtomta, Nyköping. Hanen anländer i första halvan av april varje år och honan kommer i stort sett samtidigt. Vill man se fåglarna när de födosöker är området kring Skåra viltvatten – Skåra-viken de absolut bästa områdena.

Vi har under några år nu lärt oss känna igen hanen i paret, då den är väldigt kontrastrik i dräkten. Honan är mer ordinär i sin dräkt.

Se bild av Leif Nyström på den adulta hanen.

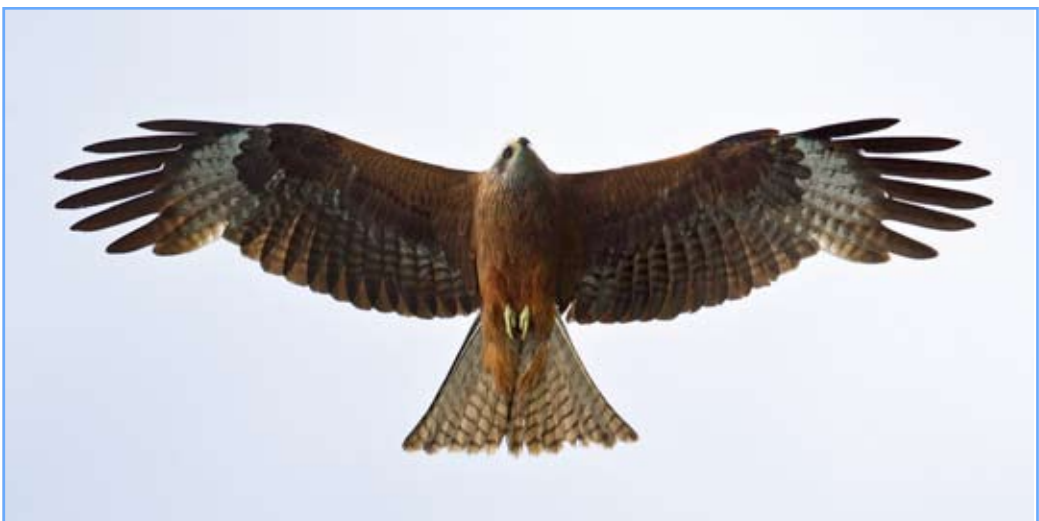
Under de tre senaste åren har vi även hittat den boplatz som paret valt. 2010 kunde vi enbart konstatera mattransport av hanen och vi visste då inte var häckningsplatsen var, och därför har vi inga uppgifter om hur detta år blev angående ungar.

Första året (2011) då vi hittade häckningsplatsen kunde vi konstatera att det blev minst en flygg unge. Året därpå kunde vi bara konstatera mattransport av paret. 2013 blev ett riktigt lyckat år för paret, vi kunde då konstatera minst tre flygga ungar. *Se bild på en av ungarna av Leif Nyström.*

Vi får hoppas att paret återvänder 2014 och återigen lyckas med sin häckning. Vi får också hoppas att någon av ungarna återkommer till våra trakter och på sikt etablerar sig här.

Ett stort tack till er alla som lämnar uppgifter om de bruna gladorna i Skåraområdet på Artportalen Svalan eller muntligen till undertecknad.

Jan Gustafsson

*Brun glada, hane
Foto: Leif Nyström*

Brun glada, ungfågel
Foto: Leif Nyström

Höststräcket vid Kvicksundsbron 2013

Trots att den är en inlandslokal, kan Kvicksundsbron varje höst erbjuda en och annan guldklump bland observationerna. Den röda tråden i denna summering av höststräcket är således de observationer som sticker ut antalsmässigt och raritetsmässigt. Givetvis ska man ha reservation för att antal skådartimmar inte är lika stort varje år och att antal av olika arter därför också varierar i statistiken. Denna artikel baserar sig på siffror uthämtade från Svalan under perioden 1/7-31/12.

Höststräcket vid Kvicksundsbron brukar i juli och augusti ha fokus på sträckande måsar, tärnor och vadare. Senare övergår sträcket till att vara ett andfågel-, rovfågel-, duv- och tättingsträck i september/oktober och till sist ett svan-, knip- och storskrakesträck i månadsskiftet oktober/november.

Lappspurv och videsparv - nya arter

Varje år ses det någon eller några nya arter för Kvicksundsbron, vilket i sig kan vara spännande att skriva om. De två nya arterna som setts från lokalen under 2013 är lappspurv och videsparv.

Lappsparven är givetvis en art som passerar i större utsträckning än vad statistiken visar,

men på grund av tidvis tät biltrafik kan flyktlockande individer vara svåra att höra. Den lappspurv som passerade sydsträckande vid bron gjorde det den 13/10, vilket torde vara den bästa tiden på året för arten att passera här.

Sen har vi givetvis en, på många sätt, riktig blocker och stänkare (ovanlig art i Sörmland) som gjorde ett anmärkningsvärt avtryck. Tickande (lockande) fältsparvar observeras överhuvudtaget inte i så stor utsträckning vid Kvicksundsbron, men så kom en tämligen oväntad videsparv den 29/9. Den gjorde ett kort stopp i dungen intill obsplatsen för att en kort stund senare fortsätta sin resa söderut mot för arten ytterligare okända områden.

Forsärlor

Den som intresserar sig för större antal av sträckande fåglar hittar en rejäl utstickare i höststräcket. Stora antal av vilken art som helst, ovanlig som vanlig, kan vara minst lika intressant som riktigt tunga rariteter. En art som utmärkte sig antalsmässigt under höststräcket 2013 vid Kvicksundsbron är forsärla. Genom alla bevakade år vid Kvick-

Silvertärna

Foto: Göran Andersson

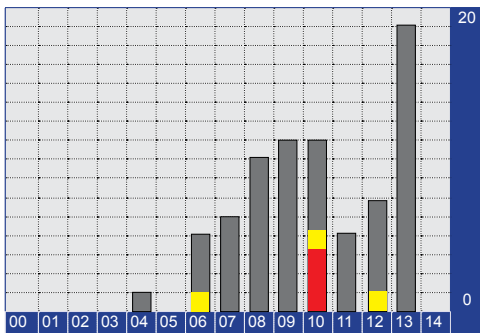

Forsärla
Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se

102 | Det sörmländska fågelåret 2013

sundsbron brukar det givetvis inte ”forsa” av forsärlor på grund av deras sällsynthet, men under höststräcket 2013 har det totalt räknats in 19 sträckande forsärlor. Det kan jämföras med höstarna 2009 och 2010 med elva individer per år. Den största dagssumman från 2013 är från den 29/9 då åtta forsärlor räknades in, vilket också är den hittills bästa dagssumman av arten för lokalen.

Antal sträckande forsärlor varje år under perioden 1/7-31/12.

Skrattmåsar och fiskmåsar har kontinuerligt under hela hösten haft mer blygsamma och inte alltför anmärkningsvärda siffror. Största dagssumma för sträckande skrättmåsar blev 2360 ex. den 10/7. Största dagssumma för fiskmåsar blev 532 ex. den 1/8.

Tärnorna har antalsmässigt utmärkt sig mer under höststräcket 2013 än vad måsarna har gjort. Under slutet av juli till mitten av augusti, då tärnorna når sin kulmen, har det funnits en jämn ström av bra dagssummor (>100) gällande fisktärnor. Årssumman för 2013 av höststräckande fisktärnor är den näst bästa någonsin med totalt 6153 ex., varav den högsta dagssumman var på 659 ex. Hösten 2009 är dock fortfarande den bästa säsongen antalsmässigt för fisktärnor med totalt 6473 ex. Notera den hiskeliga dagssumman av arten från det året, 1515 ex. den 1/8.

För att vara en inlandslokal blev det även en

Strandskata
Foto: Göran Andersson

bra totalsumma för höststräckande silvertärnor. Totalt observerades 114 ex. under höststräcket, med den största dagssumman på 102 ex. den 1/8.

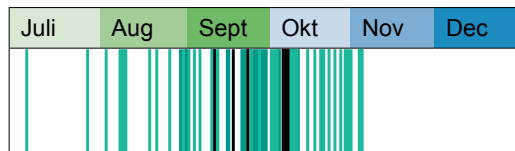
När ses flest rovfåglar?

Utöver höststräckets utropstecken kan man se när flest rovfåglar passerar Kviksundsbron. Vanligtvis brukar inte rovfåglar sträcka förbi Kviksundsbron i alltför stora antal, men det finns enstaka observationer av fina siffror med exempelvis ormvråk. Sträckrekordet på en dag av ormvråk är 680 ex. den 10/10-10.

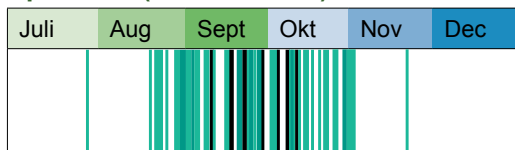
Följande diagram visar hur sträcken av tre olika rovfåglar fördelar sig över hösten vid Kviksundsbron. Turkosblå färg avspeglar få rapporterade observationer medan mörkare färg avspeglar fler.

Viktor Eriksson

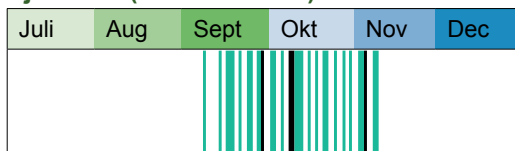
Ormvråk (totalt 3068 ex.) 2004-2013.

Sparvhök (totalt 528 ex.) 2004-2013.

Fjällvråk (totalt 237 ex.) 2004-2013.

Ormvråk
Foto: Leif Nyström

Tärnans 30-årsjubileum

Det var med förväntan jag steg upp tidigt på lördag morgon den 7 september, för idag skulle vi ju fira att Tärnan nu fyller 30 år. Vi var ungefär 20 stycken glada skådare som träffades kl 7 vid Ryssbergen för att inleda dagen med skådning, under ledning av Björn Johansson, Jan Karlsson och Jan Sjöstedt. Vi vandrade ut i dimman längs spången mot Svanvikens plattform, och tittade och lyssnade efter rastande småfågel. Det verkade inte vara så mycket fågel, men sedan Jan S spelat blåhakesång i sin mp3-spelare några minuter märkte vi att det fanns fåglar omkring oss i alla fall. Under den närmaste timmen fick vi på nära håll njuta av minst fyra blåhakar, och i vassen fanns också bland annat sävsparv, sävsångare, gärdsmyg och järnsparv.

Sedan lämnade vi spången och vandrade upp på Ryssbergens topp, där vi fick se dimman lättas från landskapet under oss, vilket skådespel. De som stod kvar på berget tillräckligt länge belönades med en pilgrimsfalk. Nöjda med vår skådning tog vi nu ledigt från firandet några timmar.

Vid halv fem var vi drygt 60 personer som samlades festklädda och på festhumör i den varma septembersolen utanför Ryssbergstugan. Så här elegant klädda brukar vi ju inte vara när vi ses!

Janne S och Lasse L samtalar
Foto: Marianne Rynefeldt Skog

Svanviken, Foto: Ingvar Jansson

När vi hälsat och minglat samlades vi i Ryssbergstugan. Ordförande Ingvar Jansson hälsade välkomna, och sedan berättade Jan Gustafsson om hur det gick till när Tärnan bildades 1983. Föreningen fick 50 medlemmar redan den första dagen, och medlemsantalet är nu, 2013, det största hittills, 249.

Det hinner hända mycket på 30 år, och mycket har hänt i Tärnan sedan föreningen bildades. Per Eriksson, som även han har varit med från början, visade bilder på en liten del av det som hänt, och många igenkännande skratt hördes under bildvisningen. Pers bilder finns tillgängliga på Tärnans hemsida (tarnan.eu)

Sedan fortsatte kvällen med en riktig födelse-dagsfest. Vi åt, pratade, skrattade och trivdes. Lasse Lindberg var kvällens värd, och hade kvällen till ära komponerat en sång, så nu är det bevisat, det är inte bara fåglar som sjunger, utan även fågelskådare. Så visst uppfylldes min förväntan på denna dag. Det är gott betyg för en förening när en ganska nytillkommen medlem som jag, kan känna sig så hemma på ett 30-årsjubileum. Nästa år kan vi väl fira 31-årsjubileum?

Karin Lindström

*Plattformen Svanviken
Foto: Karin Lindström*

*Magnus B, Torvald B och Per E firade Tärnans 30-års jubileum
Foto: Titti Berggren*

Tärnans fågelmatningar

Mata fåglar vintertid är vi många som gör och vi gör det nog av dubbla syften. Dels vill vi förstås hjälpa våra vänner fåglarna genom den svåra vintern, dels är ju fågelmatning ett väldigt bra sätt att komma fåglarna nära. Fågelföreningen Tärnan bedriver vintertid två större fågelmatningar, Dammkärrets skogsmatning och matningen vid Ängstugans koloniområde.

Ängstugan

Fågelmatningen i Ängstugan ligger i en omväxlande biotop med blandskog och hasselsnår, som gränsar både till Labro ängar och till Ängstugans koloniområde. Matningen har varit igång sedan 2007 och sköts huvudsakligen av Björn Johansson. Utöver solrosfrön, nötter och talgbollar bjuds det här ofta på äpplen, fastsatta på äppelmatningsplankor för att inte bara rådjuren ska äta upp dem. Matningen är välbesökt av både skådare och fåglar, och artantalet är större här än vid Dammkärret. Under 2013 rapporterades 32 arter, de mest frekvent rapporterade var talgoxe, blåmes, bofink, domherre, entita, grönfink, gulspurv, koltrast, nötväcka och större hackspett. Exempel på andra arter som rapporterades under 2013 var mindre hackspett, gårdsmyg och stenknäck.

Matningen är belägen i den östra delen av centrala Nyköping. Vägbeskrivning hittar du på www.tarnan.eu under avdelningen Fågellokaler. Parkering finns precis intill matningen. Lokalens namn på Svalan är Tärnans fågelmatning/Ängstugan.

Foto: Jan Gustafsson

Dammkärret

Dammkärrets skogsmatning är, som namnet antyder, en matning belägen i skogsmiljö. Den har varit igång sedan hösten 2009, och sköts huvudsakligen av Jan Gustafsson. Här erbjuds solrosfrön, nötter och talgbollar till skogens fåglar från början av november till slutet av mars.

Varje år observeras drygt 20 arter i matningens närhet, de mest frekvent rapporterade är talgoxe, blåmes, nötväcka, svartmes, talltita, tofsmes och större hackspett. Under 2013 fanns även rapporter av stjärtmes, tjäder, nötkråka m.fl.

Matningen är belägen väster om Nyköping, i det stora skogsområdet väster om Ryssbergen. Vägbeskrivning hittar du på www.tarnan.eu, under avdelningen Fågellokaler, och du kan köra bil ända fram till matningen, men inte under perioder då snö gör de sista metrarna okörbara. Lokalens namn på Svalan är Dammkärrets skogsmatning.

Karin Lindström

Domherre
Foto: Leif Nyström

Svartmes
Foto: Göran Andersson

Egoister till Äggoister

Det har väl inte undgått någon att en dom föll i slutet av januari 2014, där tre ornitologer blev dömda för bland annat jaktbrott. En person dömdes till ett års fängelse. En annan fälldes för jaktbrott, jakthäleri och grovt artskyddsbrott. Domen blev villkorlig och han ska betala 85 dagsböter. Den tredje mannen dömdes på samma grunder och fick villkorlig dom och 180 dagsböter. Alla tusentals ägg som polisen hittade ska anses förverkade och männen får alltså inte tillbaka några ägg som de krävde i rättegången.

När denna artikel skrivs i månadsskiftet februari/mars har i varje fall mannen som dömts till fängelse överklagat domen. Kanske vet vi resultatet när denna artikel publiceras, hur det slutar får tiden utvisa. Men en sak vet vi och det är att det finns erkända ”fågelskådare” som gör stor skada genom att samla på ägg och till viss del levande fåglar.

Vad var det då som hände? Tidskriften ”Magasinet Filter” gör ett reportage under hösten 2013. Nedanstående text är saxad ur Filter 2013 #34 och godkänd av Magasinet Filter att publiceras i årsboken:

Kanske skulle man kunna förklara syndromet med att samla på fågelägg med teser från Sigmund Freud (psykoanalysens fader), eller den tyske psykoanalytikern Werner Muensterberger, författare till den uppmärksammande boken ”Collecting: an Unruly Passion”, som båda hänvisar till trauma i barndomen men med olika förklaringar. Eller kanske är förklaringen läran om ägg, d.v.s. oologi? Detta som länge var en respektabel gren av ornitologin. I början av 1800-talet var det inte ovanligt att naturvetenskapligt intresserade personer samlade på ägg, och hundra år senare hade vanan vuxit

Salskrake
Foto: Göran Altstedt, www.exulans.se

till en vedertagen hobby. Biologilärare tog med sig eleverna ut i skogen för att plundra bon och framstående ornitologer uppmanade småpojkar att inleda en livslång oologisk passion. På 1940-talet började röster höjas om att samlandet inte var bra för fåglarna. Bokförlaget Albert Bonnier drog då in delen om ägg och bon, av ornitologen Rudolf Söderbergs fickbokserie "Våra fåglar och hur man känner igen dem", och hobbyn betraktades snart som varken aktad eller särskilt levande. I mitten av 1950-talet blev äggplundring ett jaktbrott. 1969 dömdes en västsvensk man till dagsböter, och två år senare föll ytterligare en dom. Under de 42 år som passerat sedan dess, har oologerna varit en juridisk ickefråga. I alla fall i Sverige.

Våren 2008 mottog Nyköpingspolisen ett anonymt tips om en man från Vingåker som åkte "land och rike runt för att plundra fågelbon". Man fann inget som styrkte upp gifterna, och snart var utredningen nedlagd. Två år senare nämndes samma man i ett

nytt tips. Avsändare den här gången var Kriminalunderrättelsetjänst, som i sin tur hade larmats av brittisk polis – som stött på svenskens namn vid en uppmärksam ägggrazzia i Skottland. Sedan dess hade flera månader passerat.

Utredaren var därför inte särskilt förvåntansfull när han på morgonkvisten den 24 mars 2010 satte sig i bilen för att göra husrannsakan hos Vingåkersbon Robert. Om denne överhuvudtaget hade någonting att dölja borde han ha städad undan sina spår. Man tog ändå två polisbilar till adressen, ifall de trots allt skulle hitta någon låda att ta med sig till stationen. Lägenheten de steg in i var rymlig och gav ett lika alldagligt intryck som dess ägare. Möjligen var hans sovrum möblerat med ovanligt många byråer och jalusiskåp. En av poliserna drog ut en låda. Inuti låg massvis med kartonger. När han lyfte på locket till en av dem fann han vad de letade efter: urblåsta fågelägg. Kartongerna intill rymde samma innehåll,

Äggsamling
Foto: Jan-Eric Hägerroth

nästa byrålåda likaså tillika jalousiskåpen. När poliserna väl hade öppnat varenda lucka och låda i lägenheten kunde de konstatera att Robert ägde totalt 941 kartonger med ägg. Varje ägg var prydligt inbäddat i mjukt hö och många förvarades under skyddande glasskivor. Intill flera av äggen låg mödosamt handskrivna etiketter som talade om att de var plockade för flera decennier sedan. Andra ägg saknade datummärkning. Det var omöjligt för poliserna, som aldrig tidigare hade arbetat med något liknande, att på plats avgöra vilka av äggen som var gamla – och därmed legala – eller nya och frukten av jaktbrott. När polisen finkammade Roberts dator på ledtrådar fann de en Excelkatalogisering över alla 3 000 ägg. Polisen kunde konstatera att de kom från 200 olika arter, av Sveriges sammanlagt 253. På Naturvårdsverkets lista över fåglar som riskerar att dö ut ryms 91 – och av dem hade Robert prickat in 46. I hans samling fanns även ägg från svartbent strandpipare, en art som numera är utdöd i Sverige.

Det hade kunnat stanna vid detta men vid millennieskiftet drev Robert en hemsida där han publicerade fotografier på ägg. Genom sajten fick han kontakt med Kungälvsson Lasse, ”en erkänt duktig fågelskådare” som hade samlat på ägg sedan barnsben, och nybörjarsamlaren Jan från Härnösand. Det gemensamma intresset blev startskottet till en personlig vänskap. Utredningen visade senare att männen varje år mellan 2005 och 2009, veckorna innan midsommarafton, körde 43, 89 respektive 110 mil norröver för att tillsammans övernatta i en stuga i Klimpfjäll i Västerbotten. På fotografier från det intilliggande kalfjällsområdet Stekenjokk sågs de stå hukade över fågelbon med kameror i händerna. På andra bilder använde de käppar till att jaga bort ruvande fåglar, som är särskilt känsliga för störningar, från sina redan. Med hjälp av bildfilernas inbäddade tidskoder kunde Polisen se att de gick

till väga på detta systematiska vis varenda dag, innan de troligen tog äggen med sig från platsen. Men just den biten fanns inte förevisad på någon bild.

Hos Jan i Härnösand bankade Polisen på långt senare med en husrannsakan och frågade Jan var han förvarade sina ägg. Jan var helt oförstående – han samlade inte ens på ägg. Inga ägg syntes heller till. Polisen fick en känsla av att det var för sent, det hade gått lång tid sedan husrannsakan gjordes utanför Nyköping. På den tiden hade man enkelt kunnat undanskaffa alla bevis. Polisen kunde inte hitta några möbler som kunde innehålla ägg i något rum. Men i sovrummet bredvid skrivbordet skymdes väggen av tre–fyra badrockar på en klädhängare. Nedanför dem syntes en liten tapetskarv. Där väggen mötte golvet anades också en glipa. Jan låtsades fortfarande vara lika oförstående, tills badrockarna föstes åt sidan och blotade en löndörr. I rummet där bakom fann man nästan 3 000 fågelägg, lika nogsamt omhändertagna och sorterade som dem man funnit hos Robert. Jans datumetiketter låg dock inte bredvid sina respektive ägg utan i buntar, uppenbarligen för att försvåra för utredarna. Dessutom hittade man borrrutrustning och injektionssprutor för äggötning. I Kungälv hälsade Lasse poliserna att de var väntade. I hans »fågelrum« i villakällaren beslagtogs 2 238 ägg sorterade i 404 olika kullar.

Sedan två år tillbaka, som en direkt konsekvens av polisutredningen, är allmänheten avstängd från området kring Stekenjokk. Man får fortfarande köra på vägen, men inte gå ut i naturen under häckningstiden. Ingen annan grupp fåglar har en lika svag utveckling som fjällfågeln, enligt Naturvårdsverkets publikation ”Populationstrender för fågelarter som häckar i Sverige”. Av de 36 fågelarter som enbart förekommer i fjäll-

områden uppvisar 20 dålig eller svag populationskurva de senaste 30 åren. Särskilt dålig har utvecklingen varit för kalvfällets tättingar. Orsakerna till minskningarna är okända, men en faktor som föreslagits är att de hänger ihop med den sjunkande förekomsten av fjälllämlar. Och äggtjuvarna? I Naturvårdsverkets rapport som publicerades 2008, två år innan någon ens tänkte på fenomenet. Åklagaren säger sig ha god bevisning för att åtminstone ”ett 50-tal kullar” fjällfåglar som fjällabb, ljungpipare, ripa och blåhake plockades i Stekenjokk av männen mellan 2005 och 2009. Bevisningen är i mångt och mycket deras egen dokumentation. Det enda problemet för utredaren gällde äggens datering: samtliga lappar angav att de plockats för så länge sedan att det eventuella brottet var preskriberat.

Polisen hyrde in två ornitologer som tillbringade månader med att sortera alla de bilder av ägg och reden som gänget hade fotograferat under sina resor till Stekenjokk. Bland bilderna i en av datorerna upptäckte ornitologerna ett kärrsångarbo placerat i just nässlor och vass, som var synnerligen likt Roberts nummer 104. Enligt digitalfilens automatiskt lagrade data om tid, datum och fotoinställningar var bilden tagen den 9 juni 2003 – exakt 30 år senare än kullistan angav. Snart upprepades mönstret. Tidsangivelserna i Excelkatalogiseringen och på etiketterna var helt enkelt systematiskt felaktiga med 30 eller 50 år. Ornitologerna hade knäckt koden, och kunde nu para ihop mängder av bilder med beslagtagna ägg.

En av männen fick möjlighet att uttala sig till magasinet Filter innan domen, och här följer hans berättelse: Lasse säger att han lade av med att plocka ägg i slutet av decenniet – tiden räckte helt enkelt inte till för att både plocka ägg och sköta om det nyblivna familjelivet. Istället påstår han sig ha närt sitt intresse genom fotografering av fågel-

bon. Och att samtliga 2 238 fågelägg som polisen påträffades i hans ”fågelrum” är plockade på 1970-talet.

Reportern frågar: –Du menar att du inte har plockat ett enda ägg sedan 1970-talet?

– Nej, jag har varit noga med att inte plocka ägg sedan dess. Jag tror att polis och åklagare tror mig, men de vill ha fast mig ändå. De vill sätta dit mig för att jag eventuellt har stört fåglarna.

– Åklagaren menar att ni har plockat ägg vartenda år ni besökt Stekenjokk, men bara har fejkat dateringarna. Stämmer inte det?

– Jag har varit i Stekenjokk fyra gånger.

Men jag har inte plockat några ägg.

Lasse byter spår: Den här utredningen är en fullständig parodi som har kostat en massa pengar. Och att vi kan dömas till fängelse... Herregud, det är fågelägg vi pratar om, inte en sprängd stad. Sedan inleder han en utläggning om att det rentav borde vara tillåtet att plocka ägg, i alla fall för seriösa samlare. I alla fall de allra vanligaste arternas ägg. Om en kull förolyckas, oavsett skäl, så lägger honan en ny kull, säger han. Det finns ingen möjlighet att utrota eller påverka ett bestånd genom att plocka ägg, det finns så ofantligt många ägg i naturen. Efter en stund tillägger han: Jag förstår att det spelar roll för många människor om det samlas ägg eller inte, liksom att det finns människor som hatar jakt och vill ha detta förbjudet. Men som all annan jakt eller samlande av naturalia så får man skatta delar av bestånden på ett reglerat sätt. Samma borde gälla för äggsamlande, tycker Lasse, då detta utförs i en så försumbart liten skala.

Med största sannolikhet är detta med att samla ägg ett betydligt större problem än vad vi fågelskådare kan ana! På 70-talet vet jag att det fanns fågelvakter vid till exempel pilgrimsfalkarnas häckning. Är denna utredning ett steg mot att återinföra frivillig bevakning av rara arter? Frågan är hur vi

kan skydda rara (och vanliga!) arter mot det hot som äggsamlare s.k. ”eggars” utgör. Med denna utredning vill jag påstå att man kan misstänka att det inte bara rör sig om de tre personer som stod åtalade. De känner i sin tur någon som samlar på ägg, som i sin tur känner någon annan som samlar på ägg eller levande fåglar, och upp växer ett ”eggars”-nätverk som täcker stora delar av världen. Man hävdar att man inte samlat i ekonomiskt syfte, men bevis finns att man bytt ägg bland annat med Skottland och England.

Internet är en stor tillgång och information sprids snabbt och enkelt. Svalan fylls med information som vi fågelskådare ideellt matar in. Finns det en risk att ”buset” matas med information var fåglarna finns och häckar? Inom SOF – Bird Life Sverige pågår en diskussion om hur uppgifter från Svalan används.

Själv är jag troligtvis också en del av denna uppkopplade verklighet, för visst är det roligt att uppdatera med en ny art på den digitala krysslistan! Som digitalfotograf letar jag vackra fåglar att fånga på bild, nu kostar inte misslyckade bilder då jag direkt kan radera dem från minneskortet. Trots det

vill jag gärna komma lite närmare. Jag har även lockat fram en häckande pungmes på Öland. Detta genom min smarta telefon där jag med hjälp fågelappen och möjlighet att spara fågelläten i mp3-format, kan spela upp låtet. Hur många gånger per dag får inte pungmesen höra ”konkurrenter” som inte finns? Nu finns det även forskning som indikerar att häckande fåglar blir immuna vid överbelastning och riskerar att missa verkliga konkurrenter.

Jag har inga svar om hur vi kan lösa frågor som dyker upp i kölvattnet av den digitaliserade världen. Med om det inte finns något enkelt svar på hur vi ska göra, måste vi ta lärdom. Underskatta aldrig att information du känner till om arter och häckningar kan komma i fel händer. Vi måste fortsätta dialogen om vad som verkligen händer, till exempel i äggsamlarleden. Är det inte dags att få en lagändring så att äggsamlingar (oavsett ålder) blir förbjudna så som det är i våra grannländer?

Till sist, glöm inte bort att njuta av vår favorit sysselsättning - fågelskådning!

Susanne Stilling

Pilgrimsfalk
Foto: Leif Nyström

Bohålsbrist?

I Eskilstuna och Strängnäs bedrivs två projekt för att gynna arten göktyta. Här följer några erfarenheter och iakttagelser när det gäller att få göktyta att häcka i holkar. Holkbekrivningarna i artikeln kommer från Mati Nömm (MNÖ) och Erik Arbinger (EA).

Göktytan

Den rådande uppfattningen om göktytans förmåga att tillskansa sig bohål beskrivs bland annat i Svensk fågelatlas enligt följande: ”Eftersom den (göktytan) anländer i maj är en stor del av bohålen redan upptagna då den kommer. Detta utgör dock endast ett mindre problem eftersom göktytan utan tvekan slänger ut boinnehållet hos såväl mesar som flugsnappare och vid enstaka tillfällen även hos starar”.

(Svensson, S. Svensson, M. & Tjärnberg, M. 1999. *Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm*).

Beskrivningen är riktig, göktytan slänger ut andra hålhäckande fåglar, många kan vittna om det, men kanske beskriver det inte hela sanningen? Göktytan föredrar rymliga bohål. Försök med holkar av huvudsakligen två typer styrker påståendet. Talgoxen verkar vara ”medveten om att göktytan finns, att den är hålhäckare och att den föredrar rymliga bohål”. Det vill säga genetiskt, evolutionärt har, eller kan, talgoxen ha ”lärt sig” att om utrymmet i bohålet minskar genom att den fylls med bomaterial minskar risken för att bli utslängd när göktyta kommer. Ändamålsenligt, för exakt så betar sig talgoxen, den fyller holken med främst mossor och det hinner den normalt göra innan göktytan är på plats. I MNÖ-holken, med sin lilla bottenyta, minskas volymen till utrymmet i en ordinär mesholk. EA-holkens volym kan minskas från ca 4155 cm³ till ca 1800 cm³.

Foto: Pekka Pulsa
www.pekkasbilder.se

Holkbeskrivningar

Mati Nömm, MNÖ, tillverkade och utformade holkar enligt beskrivningen nedan.

Holkvolymen underkant hål.

10×10 till $12 \times 40 = >4000 \text{ cm}^3$.

Hål runt 32 till 35 mm.

(Axelsson, C., Nömm, M., Carlsson, H. & Carlsson, L. 1997. Projekt göktyta *Jynx torquilla*: biotopval och häckningsframgång. *Ornis Svecica*)

Erik Arbingers, EA holk:

$12,5 \times 12 \times 27,7 = 4155 \text{ cm}^3$.

Mossbädd inkluderad.

(Mesholk EA ca 1500 cm^3).

Två projektområden

På Hedlandet, Eskilstuna och P10, Strängnäs har två projekt bedrivits med göktyteholkar.

Talgoxe är naturligtvis projektens överlägset vanligaste holkvärd och bidrar i hög grad till att göra projektet intressant. Övriga holkhäckande arter blir i sammanhanget så få att de kan lämnas därhän.

På Hedlandet söder om Eskilstuna placeras holkarna ut i betade hagmarker, vilket omedelbart gav göktytehäckning i ungefär var 10:e holk.

På P10, under åren 2012 och 2013, stängdes avsiktligt skogsmus, talgoxe och andra fåglar ute tills göktytan anlant. En plastskiva häftades fast över hålet och fick sitta där till i april då den togs bort. Eftersom göktytan inte bygger något bo fick holken då samtidigt en ca 3 cm tjock mossbädd. Resultatet blev att talgoxe fick mer begränsad tid att upptäcka och fylla holken. Följden blev att göktyta häckade i mer än dubbelt så många holkar jämfört med tidigare.

	Hedlandet 1995-2004 Holk MNÖ	P10 2008 - 2011 Holk EA	P10 2012 - 2013 Holk EA
Häcknings- tillfällen	1006	374	176
Påbörjade häckningar i %	9	7,5	23,3
Fullföljda i %	8,1	6,4	21

Såväl på Hedlandet som på P10 har holkar rengjorts sommaren/hösten efter avslutade häckningar. Tidig rengöring gör att man kan få bort så mycket parasiter som möjligt. Försöken på P10 är en begränsad del av Erik Arbingers mycket omfattande göktyteprojekt.

Besök Erik Arbingers hemsida www.arbinger.se

Resultat

För att kunna göra jämförelser har man beräknat täthet för de göktytor som valt att häcka i de 88 årligen rengjorda och ompysslade specialholkarna på P10. Man har haft 18,5 häckningar i snitt åren 2012 och 2013, utspridda på 6 km^2 sammanhängande mark. Med alla markslag inräknade ger detta $18,5/6 = 3,1$ fullföljda häckningar/ km^2 .

Om man tar hänsyn till markslag är ca 1 km^2 brukad åker och sluten skog, och bedöms därför vara olämplig som biotop för göktytan. Den bedömda arealen solexponerad gräsmark uppskattas till ca 5 km^2 , vilket ger $18,5/5 = 3,7$ fullföljda häckningar/ km^2 i snitt för åren 2012 och 2013.

(För täthet & beräkningsunderlag se också "Fåg-larna i Sverige – antal och förekomst", sid. 312).

Åter till frågan om bohålsbrist

Lider göktytan av bohålsbrist? Ja, lokalt är det antagligen så. Lämpliga och ompysslade holkar i miljöer där fåltskiktet är solexponerat drar till sig göktyta. Men självklart också den i flertalet miljöer existerande talgoxen.

Halvsulad EA-holk i vintervila.

"Halvsulad" innebär att ett av någon hackspett eller ekorre förstorat hål justeras.

Text & Foto: Leif Carlsson

Jörgen Israelssons minnesfond

I stadgarna för Jörgen Israelssons minnesfond anges syftet att stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar.

Styrelsen för fonden finner att Emil Björkqvist uppfyller dessa kriterier. Styrelsen tilldelar Emil 2500 kr.

Emil Björkqvist - med kameran i handen utforskar Emil naturen och fotograferar gärna fåglar.

Han är ung och har redan visat handlingskraft och fotografiskt sinne för att skapa stämningsfulla bilder vilket gör att han är ett bra föredöme för ungdomar med naturintresse.

Minnesfonden

Jörgen Israelsson avled alldeles för tidigt 2003. I samband med hans bortgång stiftades en minnesfond i samarbete med Jörgens hustru Karin Allebeck och Fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund.

Fondens syfte är att i Jörgens anda stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar. Stöd kan utgå till enskilda personer eller till projekt som uppfyller fondens syfte. Stödet utgår i form av ett stipendium.

Fonden tar emot ansökningar eller utser inom fondens styrelse en/flera stipendiater för varje år.

Karin Allebeck tillsammans med årets stipendiat Emil Björkqvist

Foto: Karin Lindström

Lappuggla
Foto: Emil Björkqvist

Styrelsen består av Karin Allebeck som ordförande och fem ledamöter. Karin utser tre ledamöter och Fågelföreningen Tärnan utser två ledamöter.

Fonden bildades formellt under år 2004. Under de första åren inkom inga seriösa ansökningar, vid styrelsens möte under 2007 beslutades att vi inom styrelsen också kan utse stipendiat.

Stipendiater genom åren

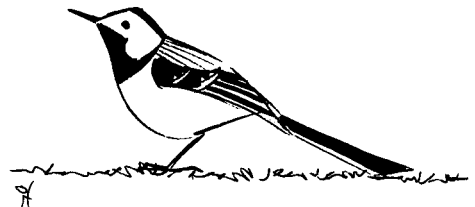
Vid mötet i början av 2008 utsåg styrelsen de första stipendiaterna; Sven Jonsson och Kalle Brinell för 2007–2008. De följande åren har följande erhållit stipendium från fonden; 2008–2009 Henrik Andersson (orrkojan på Stora Bötet) och Hartsö-Enskär fågelstation, 2009–2010 Sjösa skola, 2010–2011 Petter Sundin, 2011-2012 Nyköpingskretsen av Rapphönan och 2012-2013 Mina Teräs och Anders Andersson.

Ansökningar till fonden kan göras när som helst på året. Styrelsen utser sedan stipendiat i januari varje år. Stipendiet utdelas sedan i samband med Fågelföreningen Tärnans årsmöte i februari eller vid annan lokalklubbs årsmöte.

Karin Allebeck

Skicka ansökan

Ansökningar skickas skriftligen till
”Jörgen Israelssons minnesfond”
Fågelföreningen Tärnan,
c/o Stig Larsson
Lagershällsvägen 12
611 57 Nyköping

Fondens logotype har tecknats av Jörgen Israelsson

”Fåglarnas liv och leverne” - en studiecirkel

På utflykt med Stallarholmscirkeln

”Vad är det för en stor fågel där borta? Är det en kråka som attackerar den?” En onsdagsmorgon är vi på väg till Landshällsviken med Stallarholmscirkeln, det är strålände sol och varmt. ”Det är väl en ormråk” var mitt svar, för vad skulle det annars vara som ligger och cirklar över en torr åkermark. Som exkursjonsledare förväntas du kunna allt.

Jag tog upp handjagaren och fick in fågeln i kikaren. En lätt pulshöjning kunde nog omgivningen notera när jag ropade: ”Det är ju för tu...n en röd glada!” En stor fågel med en förhållandevis lång stjärt som är djupt kliven. Vingarna är långa och smala. Handen är ljus och fingrarna är svarta och spretiga. Den här individen hade en ruggningslucka ute på vardera handen. Gladan flög omkring över åkern och även in över hagpartiet mot Mälaren. Den uppvaktades hela tiden av kråkor, och vi fick på detta vis uppleva hur andra arter uppfattar en kråkas närvaro under häckningstid.

Under ca 10 minuter kunde vi avnjuta denna vackra rovfågel. Dess normala utbredning är Skåne och Halland, samt att den rör sig norrut varje år med observationer i de sydliga och mellersta landskapen.

Vi fortsätter ut i den vackra lövskogshagen med ekar, björkar och lite buskar här och där. Näktergalen hörs ”kolioka” i buskarna, göken gal, törnsångaren sitter i en busktopp och sjunger strävt samt korpen ses ”korpa” i luften. Du vet väl att korpen har fått sitt namn av sitt läte. Namnet är ljudhärmande – onomatopoetiskt! Efter att vi har passerat en självdöd älgko (tiaminbrist?) sätter vi oss i den norra delen av hagen och tar fram den sedvanliga äggmackan. Rördrommen tutar

från Tynnelsö, två tranor går nere i vasskanten, svarthätta och lövsångare underhåller oss med sin sång. Efter en stund kan även trädgårdssångare, sävsångare och göktyta höras. Vi går ner till stranden och ser en sävsparv innan vi vänder.

Vi tar bilen, Studieförbundet nya buss, och kör vägen över Algö. Vi stannar vid dammen och hör sävsångare, fasan, vattenrall och gröngöling. En skäggdopping simmar ute i viken och en ormråk passerar. Avslutningsvis på hemvägen räknar vi in två sångsvanor vid Lundby.

Strängnäs-cirklarna på tur

Dagen efter var det dags för Strängnäs-cirklarna att ta en tur ute i skådarmarkerna. Det började bra med en härmsångare vid Gamla kyrkogården. Den har en mycket variationsrik sång med många härmningar av andra arter (blåmes, strandskata, bofink, fisktärna, ladusvala m.fl.). Men i sången återkommer alltid någon gång lätet som påminner om den lilla badgummiankan, som enligt Erik Rosenberg låter gie, gie, gie (med mycket tonande geting-i). Fågeln har tidigare hetat gulsångare och bastardnäktergal.

Färden gick vidare mot Husby på P10 gamla övningsfält. I Lundbyskogen sjöng svarthätta, svartvit flugsnappare, näktergal, trädpiplärka, och trädgårdssångare. Vid Husby sjöng törnsångare. Efter en kaffepaus vid badplatsen och en studie av ett par svartvita flugsnappare, som häckar i en holk, gick vi in i den härliga lövskogsurskogen. Till min glädje kunde jag erbjuda gruppen den mindre flugsnapparen som fortfarande var kvar och sjöng intensivt. Även grönsångare sjöng. Dess sång är ett surrande eller ringande spelljud, den har jämförts med dallrandet från ett silvermynt. Sången börjar med

klingande knäppningar, som accelerera och så plötsligt övergå i en virvlande ringning sipp sipp sipp-sipp-sipp sirr-rrrrrr! Även en rödhake lät höra sin vackra sång.

Detta är två exempel på lyckade exkursioner som man kan få uppleva vid den praktiska delen av våra studiecirklar. Under 2013 genomfördes tre cirklar om vårfåglar med 18 deltagare samt en uteperiod för en cirkel som hade inomhusverksamhet hösten 2012. Hösten 2013 startades en cirkel med tio deltagare med inriktning vinterfåglar och matning.

Vad gör vi på våra studiecirklar?

Som förberedelser och en grund för tillämpning ute i markerna genomförs studiecirkeln med sex inomhusspass under rubriken "Fåglarnas liv och leverne". Vi tittar på fåglarnas anatomi och fysiologi. Fågeln är som människan ett ryggradsdjur och mycket av anatomin är överensstämmande - kanske 90-95%. Det som är intressant är att se på vilka skiljaktigheter som finns och vad det beror på, t.ex. ögats konstruktion, andningssystemet, bröstbenet, könsorganens storleksvariation över året.

En företeelse som fortfarande har sina gåtor är fåglarnas flyttningsmekanism. Det är intressant att studera utvecklingen av ringmärkning och elektroniska hjälpmedel. Många häpnadsväckande rön har erhållits, t.ex. att myrspoven kan flyga 11 200 km i 9 dygn utan att rasta.

Ornitologins historia ur svensk synvinkel är intressant för att se hur kunskapen om fåglarna har utvecklats under århundradena till våra dagar. Se på exemplet från Olaus Magnus "Historia om de nordiska folken" utgiven år 1555, där han påstår att svalorna övervintrar på sjöbotten. Hur har den skrönan uppkommit? Carl von Linné hävdade fortfarande 200 år senare att det var riktigt. Det var Sven Nilsson i sin bok "Skandinavisk FAUNA – Föglarna" från 1858 (tredje upplagan) som lade denna skröna lades till handlingarna.

Skådningen i slutet av 1800-talet genomfördes framför allt av jägare. Kunde man inte artbestämma en fågel tog man gärna till bösan för att kunna göra en säker bestämning. Många av dessa skinn finns idag deponerade på museer och institutioner. På så sätt kan

Stallarholmskursen vid Landhällsviken
Foto: Leif Ekblom

man idag göra jämförelser med moderna skinn för att se en eventuell utveckling och även göra jämförande prov för att se på miljöbelastningar.

Ornitologi är inte bara arter och artbestämning. Det är lätt att glömma bort den andra delen av skådningen, nämligen fågelskyddet. Därför är det viktigt att belysa den stora förändringen och påverkan av jordbrukets och skogsbrukets ”utveckling” från mitten av 1900-talet liksom infrastrukturens utbredning. Illegal jakt både inom Sverige och utomlands, särskilt Malta och Sicilien, diskuteras liksom vindkraftverkens påverkan framför allt på rovfåglar.

På senare tid har det blivit aktuellt med lagföring av äggsamlare och fångst av fågel

med limstickor. Fågelinfluensan och ”trutdöden” belyses också. Man kommer inte ifrån att även beröra taxonomin, eftersom de flesta böcker har en utformning som bygger på detta. Den byråkratiska ornitologin får sin del med organisationer, myndigheter, ansökningar om skydds jakt, reservatsbildningar, överklagan mm.

Avslutningsvis är det viktigt att även ha artkunskap och peka på när och var man kan hitta olika arter - lokal- och biotopkunskap. Lämplig litteratur och kikare finns naturligtvis med också. Som du ser är det inte svårt att fylla sex inomhusvällar som förberedelser till den hägrande skådningen i skog och mark.

Leif Ekblom

Göktyta

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

Intressanta fågellokaler i Strängnäs kommun

Lövurskogen vid Husby

Södermanland är känt för sina slott och herrgårdar, där man kan hitta mer eller mindre stora områden med lövskog. Ofta är dessa områden väl skötta och parkliknande med de nackdelar det har på fågellivet.

I Strängnäs har vi ett område som man kan sätta epitetet "lövurskog" på. Det är ett område på norra delen av f d P10:s Norra övningsfält vid gårdssamlingen Husby. Området ligger till största delen mellan gårdssamlingen och Mälaren och har under den tid regementet svarade för området inte utnyttjats för övningsverksamhet. Skogen är blandskog med både sly och gamla träd, hassel, ask, lind, ek och al dominerar.

Lokalen är lättillgänglig med goda parkeringsmöjligheter. Inne i skogen får man huka för grenar, trippa över stenar och se upp så man inte trampar snett i de gropar som vildsvinen har bökat upp. En riktig urskog!

Arter som är granska säkra är t.ex. gransång-

are, grönsångare, härmsångare, törnsångare, svarthätta, lövsångare, mindre hackspett, göktyta, näktergal, stenknäck, svartvit flugsnappare och grå flugsnappare. Våren 2013 sjöng en mindre flugsnappare intensivt under tre veckor i strandskogen och var mycket tillmötesgående mot skådarna. Även rosenfink har observerats på lokalen.

Sedan 2009 då lokalen började besökas lite mer frekvent har 100 arter registrerats i Svalan och då rör det sig till stor del om arter som häckar i området.

Två nya våtmarker

Två relativt nya våtmarker har skapats vid Toresund och ute på Selaön. Det är två "naturliga" våtmarker som har bildats genom att stänga av ett dikesutflöde från en låg punkt på en åker. Dessa områden har varit svåra att odla eftersom de håller sig blöta länge och inte har medgett åkerbruk med tunga maskiner. En sådan våtmark får på detta sätt långsluttande kanter som alltid

Brun kärrhök

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

erbjuder blöt mark för bl.a. födosökande vadare. Även dessa lokaler ligger lättillgängligt.

Edeby våtmark i Toresund

Den i Toresund ligger utmed landsvägen förbi Stallarholmens golfbana till Herresta och benämns ”Edeby våtmark”. Skådning kan ske från landsvägskanten, eller genom att ta en promenad runt våtmarken ner till den södra ändan, vilket kan rekommenderas om man är där en solig dag och mitt på dagen.

Från vägen är det mycket korta skådaravstånd till närmsta lilla viken, som oftast hy-

ser vadare. Här är det både art- och individrikt så länge det är isfritt. I området görs utsättningar av såväl gräsand som fasan för jakt vilket innebär att rovfåglar som havsörn, brun kärrhök och duvhök har lite av ett dukat smörgåsbord. Under flera vintrar har unga kungsörnar gästtat området.

Till våtmarken som anlades under senhösten 2008 dras svan, gäss, änder, doppingar, vitfågel och vadare. I Svalan finns 153 arter registrerade från lokalen. Bl.a. har kommunens första prärielöpare och rödspov observerats här. Andra rastande vadare har varit kustpipare, kustsnäppa, småsnäppa, mossnäppa, spovsnäppa, myrsnäppa, myrspov, smalnäbbad simsnäppa m fl. I övrigt är årtå, skedand, snatterand, salskrake, vaktel, smådopping, svarthakedopping och skrântärna några av de lite mer ovanliga arterna som rapporterats. En koloni med vitfågel i form av cirka 200 par skratmås och ett tiotal par med fisktärna har etablerat sig på några av öarna i våtmarken vilket ytterligare förhöjt våtmarkens värde.

Våtmark

Foto: Nils Eriksson

Äleby våtmark

Den andra våtmarken är Äleby våtmark belägen på nordöstra delen av Selaön, norr om Ytterselö kyrka. Våtmarken ligger inom ett inhägnat hjorthägn. Observationer får göras utanför stängslet men avståndet är överkomligt, tubkikare rekommenderas dock.

Bästa tidpunkten att besöka lokalen är tidig morgon eller sen eftermiddag och kväll. Vid soligt väder är motljus en besvärande faktor under övriga tider. Parkering är i direkt anslutning till skådarplatsen. Rastande arter har bl.a. varit årta, skedad, snatterand, kustpipare, kustsnäppa, småsnäppa, mosnäppa, spovsnäppa, myrsnäppa, myrspov och smalnäbbad simsnäppa. Havsörn, fiskgjuse och brun kärrhök ses dagligen i området. Kommunens första och hittills enda citronärta är sedd här i april 2013. Våtmarken anlades 2011 och sedan dess har 116 arter registrerats i Svalan.

Leif Ekblom och Yngve Meijer

*Ett gäng SOKare vid Husby
Foto: Leif Ekblom*

Anonym fågelsamling har fått nytt liv

Med SOKs hjälp har den värdefulla men hittills anonyma fågelsamlingen på Thomasgymnasiet flyttats till en mer åskådlig tillvaro. Samlingen innehåller enbart fåglar som finns eller har funnits i Sverige. De exotiska fåglarna har Riksmuseet tagit hand om. De flesta fåglarna är från 1800-talet (de äldsta från 1861) eller början av 1900-talet. Fåglarna är otroligt väl bevarade med tanke på att de i flera fall är mer än 100 år gamla, berättar Petter Sundin.

Några av fåglarna är monterade omkring 1950 av den i Strängnäs då verksamme konservatorn Svante Pohlstrand. Han blev senare konservator hos Etiopiens kejsare Haile Selassie.

Grunden till ett nytt liv för fågelsamlingen lades när Petter Sundin under sin tid som gymnast på skolan inventerade de 372 fåglarna enligt anvisningar från Riksmuseet. SOK har nu anlitats av biologiläraren på Thomasgymnasiet, Anders Svensson, för att inom skolan ordna samlingen, eller delar av

den, på ett instruktivt sätt. Våren 2014 pågår en utställning om de tidiga vårfåglarna. Senare kommer den att bytas ut mot lite mer långväga flyttare som lövsångare och flugsnappare! SOK har även gjort informationsskyltar om varje art så att eleverna skall kunna lära sig något om dem.

Hur det vidare arbetet ska ske begrundas för närvarande en arbetsgrupp bestående av Sven Blomqvist, Ture Persson och Petter Sundin. – Det finns glasskåp med belysning, där man kan tänka sig flera olika teman, berättar Sven Blomqvist. Då det finns hela 372 fåglar att variera så finns rika möjligheter att göra olika temautställningar. Förhoppningen är att några av Thomasgymnasiets elever ska inspireras att börja titta efter fåglar i Strängnäsområdet. Med tanke på att samlingen innehåller rariteter som rosenstare, biätare, kornsparv, fältpiplärka och praktejder ser vi med spänning fram mot att nya pigga skådare börjar leta upp några av dessa fåglar.

Peter Hennix

Lars Klintbjer, längst till höger, tidigare biologilärare på Thomasgymnasiet, guidade den 31 januari arbetsgruppen (från vänster Sven, Ture och Petter) från SOK bland de konserverade fåglarna. Foto Peter Hennix

Backsvalornas utflykter 2013

Under 2013 har ett kvinnligt nätverk startats inom Strängnäs Ornitologiska Klubb. Initiativet har mottagits väl och kommer att fortsätta under 2014. Här kommer en beskrivning av våra exkursioner 2013.

Vår första exkursion - Backsvalorna skådar backsvalor

Den 19 maj var det dags för den första exkursionen som bara vände sig till de kvinnliga medlemmarna inom SOK. Vad var mer naturligt än att åka till lokaler där vi tidigare år skådat backsvalor? Sex av våra 57 kvinnliga medlemmar träffades för att leta reda på backsvalor i kommunen.

Först gick resan till Hässelby grustag på Selaön. Det har varit en säker lokal i många år för arten, men tyvärr har verksamheten i grustaget haft negativ påverkan; vi såg rester av bona i sanden men inga backsvalor.

Vi fortsatte till Jättne viltvatten. Där fick vi bland annat se en sävsångare spelflyga, en törnskata på rishögen, lärkfalkar som sökte föda och ett par svarthakedopping på rede. Dessutom sjöng näktergalen helt perfekt. Ett oväntat möte höll det på att bli med en fokuserad grävling.

Nästa stopp blev Åsa gravfält. Där hade de flesta backsipporna slagit ut men det var ändå värt att besöka. Dags att ta fram medhavd matsäck men först blev det bubbel, chips och choklad för att fira vår första träff. Vi lyssnade intensivt efter trädlärkan men fick höra trädpiplärkan i stället. Stenskvätta, ormråk och brun kärnhök visade upp sig fint under fikastunden.

Skam den som ger sig, ”jakten” på backsvalor gick vidare med siktet inställt på Edeby våtmark. Där välkomnas vi av massor av skrattmåsar tillsammans med grågås, fiskmåsar, fisktärna, mindre strandpipare, vigg och knipa. Till sist kommer också backsvalorna för att söka föda över våtmarken! Nära viltvattent finns en liten koloni av backsvalor.

En höstexkursion

Nästa träff var en härlig, klar höstmorgon. Den här gången blev vi 10 kvinnliga medlemmar. En gransångare hördes från ett träd vid SOK:s samlingsplats ”Ugglans träd” som finns vid kolonilotterna nedanför Ekotemplet.

Vi åkte först ut till Solö-fälten på Fogdö, där fick vi bl.a. se och höra en hel del sång- och ängspiplärkor och sädesärlor. Tidigare under veckan hade det observerats både rödstrupig pipelärka och ljungpipare, men vi hade inte turen att se dem.

Vid Vansö kyrka stannade vi till för att spana på den stora flock med grå- och kanadagäss som betade på åkern längs vägen. På ledningarna radade ett stort antal starar upp

Foto: Barbro Hellström

sig perfekt för inräkning. 228 stycken var de närmare bestämt! En ormvråk kom och satte sig på en stolpe en stund till allmän beskådan.

På åkrarna vid Näsbyholmssundet såg vi ett hundratal tofsvipor och ytterligare en stor flock med starar, några gulspårvar och lärkor och från ett buskage hördes ännu en gransångare.

Vid Eksågstornet var det äntligen dags att ta fram den efterlängtade matsäcken! Samtidigt spanade vi ut över Sörfjärden och såg bl.a. bläsänder, vigg, knipor, skäggdoppingar, en enorm skara med knölsvanar, ett par havsörnar, en fiskgjuse samt en ormvråk som hängde fint rakt över tornet. Två ladusvalor flög också förbi - kanske spanade de på oss "backsvalar"...

Vi fortsatte till Fältstationen Rördrommen, där Ingegerd Borgström (också backsvala) som var stugvärd för dagen, berättade om den verksamhet och naturinformation som bedrivs vid fältstationen. Den är riktad till allmänheten och även till skolklasser, som kan boka in en dag vid Sörfjärden under maj/juni. Fältstationen är även öppen för besökare alla röda dagar i almanackan från

mars till och med oktober, kl. 9 – 15 (för mer info, se Fältstationen Rördrommens egen hemsida, <http://www.rordrommen.nu/>).

Leif Carlsson och Lars Broberg berättade för oss om de tutande rördrommarnas liv i vassen. Lars har sedan 1945 bedrivit inventeringsarbete i området. Just nu deltar Lars i ett intressant projekt där några rördrommar har försetts med satellitsändare, signalerna kan avläsas med jämna mellanrum och visar då var fåglarna befinner sig. Det kommer att bli spännande att få höra var just Sörfjärdens rördrommar övervintrar!

Vi tittade även på de fina utställningarna som finns inomhus och hann också med att spana efter fåglar från fågeltornet som finns nere vid strandkanten. Eftersom det just denna dag skulle genomföras en gåsräkning i området runt Sörfjärden åkte några av oss tillbaka till Eksågstornet för att hjälpa till att räkna de gäss som kunde ses därifrån.

Nu ser vi fram emot att ännu fler följer med oss på Backsvalornas kommande utflykter under 2014.

Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson

Foto: Barbro Hellström

Fågelskådning & integration vid Näsnaaren

Kan fågelskådning bidra till integration? Ja, åtminstone borde det vara viktigt att visa upp den och informera om naturen, allemansrätten, skyldigheter och möjligheter. Vi i KVO fick 2013 en fråga från lärare i Svenska för invandrare (SFI) om att ta med deras elever ut i naturen.

22 augusti stämde två av KVO:s medlemmar träff med 2 lärare från SFI och 16 invandrarkvinnor vid Naturstugan vid Näsnaaren. Kvinnorna var från bl.a. Eritrea, Syrien, Albanien, Turkiet och Somalia. De gick nu en gymnasiekurs på två veckor som hette "Fågelstaakademins kvinnokurs"- en kurs vars mål bl.a. var att introducera kvinnorna i samhället, stärka deras roller och väcka deras engagemang. Våra representanter pratade om varför man skådar fågel, hur man

skådar fågel och var man skådar fågel. De gick sedan in på vad som är tillåtet att göra i naturen och hur allemansrätten fungerar. Det sistnämnda fick deltagarna dessutom med sig en varsin broschyr om. Givetvis informerades de även om Katrineholm-Vingåkers ornitologer. En uppskattad del var möjligheten att titta i hand- och tubkikare. Det blev en mycket uppskattad dag med bra väder. Knappt någon av deltagarna hade någon erfarenhet av fåglar och natur sedan tidigare och förhoppningsvis kan vi hjälpa till att på det här sättet integrera fler personer i samhället. Kanske är det här en grupp där vi framöver kan hitta framtida medlemmar till våra lokalföreningar.

Krister Aronsson

Integration
Foto: Monica Jansson

Hökuggla
Foto: Mauri Karlsberg

Fågelklubbarnas samarbete med Studieförbundet

Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) är en medlemsorganisation (MO) inom Studieförbundet (SFR). Detta innebär att de regionala och lokala föreningarna kan samarbeta med SFR lokalt. Samarbetet innebär att föreningarna får stöd avseende lokaler för styrelsemöten, medlemmöten, administrativt stöd för planering och genomförande av studiecirkel. Stöd kan omfatta annonsering, att ta emot anmälningar, tryck av studiematerial mm. För genomförda arrangemang (ekskursioner, medlemmöten m.m.) får föreningen bidrag mot uppvisande av kvitton för utlägg i anslutning till arrangemangen, t.ex. tryckkostnad eller fågelmat till föreningens fågelmatningar.

För en liten förening som SOK innebär detta bidrag ett inte obetydligt tillskott till verksamheten. Notera att en studiecirkel inte bara är en "fågelkurs", utan även kan vara ett arbete i styrelsen, till exempel remissarbete eller en styrelseutbildning om t.ex. vindkraft, jakt, miljöarbete. Kravet är att cirkeln är minst 3*3*3 (3 deltagare inklusive ledaren, 3 gånger och 3 studietimmar à 45 minuter). Styrelsemöten är inte bidragsberättigade, men däremot ett årsmöte som då även måste innehålla någon programpunkt, till exempel en föreläsning.

Del av Strängnäskursen vid Husbybadet
Foto: Leif Ekblom

Nedan finns en liten redovisning av hur vi har bedrivit och rapporterat verksamheten under 2013.

	Typ av arrangemang	Antal arrangemang	Timmar
OKE			
	Studiecirkel	4	137
	Kulturarr	24	216
FOF			
	Studiecirkel	1	18
	Kulturarr	8	72
KVO			
	Studiecirkel	3	93
	Kulturarr	16	144
Tärnan			
	Studiecirkel		
	Kulturarr	30	270
SOK			
	Studiecirkel	6	143
	Kulturarr	21	189
Summa			
	Studiecirkel	14	391
	Kulturarr	99	891

I en studiecirkel räknas antal studietimmar (stim). Ett kulturarrangemang är värt 9 stim. Som kulturarrangemang räknas exkursion, medlemsmöte, föreläsning, fågelskådningens dag mm.

Kom ihåg att anmäla all er verksamhet till SFR, även ”dagledigas” återkommande utflykter. Det ger pengar till klubbarna!

Vill ni veta mer - kontakta det lokala kontoret hos SFR.

Hjälmaresund eller Kvicksund – en fråga om tycke och smak, eller?

Eskilstuna har begåvats med två, med inlandsmått mätt, eminenta sträcklokaler. Även om sträcket inte kan mäta sig med några av topplokalerna längs våra kuster kan de ändå leverera hyggliga summor av sträckande fåglar, och inte minst ge möjlighet till att se arter som annars är mycket svåra att se i inlandet. Exempelvis är det under våren relativt lätt att få se svärta, sjöorre, ejder, alfågel och silvertärna. Under sommaren och hösten har man goda chanser att se myrspov, kustsnäppa och kustpipare. Har man tur kan man dessutom få se mer ovanliga arter som gråhakedopping, smålom eller kustlabbb.

Både Kvicksund och Hjälmaresund är strategiskt placerade, då de smala sunden fungerar som trattar som koncentrerar sträcket och de flesta fåglar kommer så pass nära att artbestämningen sällan blir något större problem. Lokalerna är därför alldeles utmärkta för sträckskådning även om man inte är så van sträckskådare. Det som dessutom gör båda lokalerna speciella är att de fungerar som goda sträcklokaler för både sjöfågel

(t ex änder, vitfågel och vadare) och landbase-
serade fåglar, t ex tättingar och rovfåglar.

Vilken av lokalerna är då bäst? Tyvärr är det inte så enkelt att svara på frågan. De tillfällena då lokalerna bevakats samtidigt är ytterst få. Men om man kombinerar de få tillfällena det skett simultan sträckräkning på båda lokalerna och de generella förutsättningarna som gör de båda sunden till goda sträcklokaler kan man trots allt spekulera lite kring vilken lokal som är bäst.

De yttre förutsättningarna

Det som gör de båda sunden till bra sträcklokaler är att de är just sund. För fåglar som utnyttjar de mellansvenska sjösystemen som sträckled blir sunden strategiska sträcklokaler därför att sträcket trycks ihop och koncentreras där. För många landbase-
rade fåglar utgör vatten ett hinder och då sådana fåglar helst undviker att korsa större öppna vattenytor koncentreras sträcket till de smala landbryggor som själva sunden utgör. Generellt kan man säga att ett smalt sund omgivet av stora vattenytor är bättre ur sträckskådarsynpunkt än det omvända. Baserat på dessa generella förutsättningar kan man bygga lite teorier om när vilket av sunden sannolikt är bäst.

Vårsträck

Under vårsträcket kommer sjöfågeln från sydväst eller väst. Många flyttar sannolikt via Vättern eller Vänern och de fåglar som passerar Kvicksundsområdet och Hjälmaresund fångas upp av de stora vattenytorna som Västra Hjälmarens (Storhjälmaren) och Galten (västra Mälaren) utgör. Även om fåglarnas målkurs är mot norr eller nordöst, så länkar vattnet av dem åt öster. Denna effekt blir starkare vid motvind, som gör att fåglarna flyger på lägre höjd. Motvind har

Ringduva
Foto: Göran Andersson

visat sig vara en av nyckelförutsättningarna för bra sträck vid både Hjälmaresund och Kvikksund. Speciellt viktigt verkar detta vara på våren. Om det är västvind blir det sällan bra sträck vid Hjälmaresund på våren, men med ost eller nordostliga vindar kan det bli bra sträck.

Även om i princip samma arter kan ses i båda sunden så är det min bestämda uppfattning att Hjälmaresund är vassare än Kvikksund under våren. Jag tror att det huvudsakligen beror på två olika faktorer. För det första så utgör de västra delarna av Hjälmaren en större vattenspegel än Galten, vilket gör att fler fåglar ”fångas in” och länkas av mot öster. För det andra så står man lite i bakvatten vid Kvikksund. Många fåglar följer vattenleden upp mot Strömsholm (vilket sett från väster utgör en större vattenled) och länkas därmed av mot nordost och passerar då inte själva Kvikksund. Om man står placerad vid Kvikksund så missar man helt enkelt en del av sträcket genom att man står aningen felaktigt placerad. En del av de fåglar som länkas av mot Strömsholm kan man ändå se från Pottskär, men observationsav-

stånden är då ofta sorgligt långa.

Höststräck

Vilken lokal som är bäst under sommar- och hösträck är enligt min mening lite mer oklart. Om man börjar med fåglar som följer vattenleder kan man anta att Kvikksund borde vara lite bättre då Mälaren, sett från öster, utgör en större och framför allt längre vattenled än Östra Hjälmaren. Resonemang- et kanske haltar aningen då det är oklart i vilken utsträckning sjöfåglarna verkligen följer Mälaren från öst mot väst. Vissa arter, t ex tärnor verkar dock följa Mälaren tämligen länge. Andra kommer så att säga mer på tvärs och följer sannolikt endast Mälarens vatten under en kortare sträcka. Det sistnämnda gäller t ex i hög grad vadare, men sannolikt även skrattnås och labb. För många arter, och speciellt om de inte trycks ner mot vattnet genom motvind, är Mälaren en så smal vattenled att den inte är tillräcklig för att ”fånga upp dem” och länka av dem mot väster. I stället fortsätter de på sin målkurs, d v s mot syd eller sydväst. Detta verkar vara fallet med t ex labbar. För landbaserade fåglar så borde de yttre

Alfågel

Foto: Göran Andersson

förutsättningarna göra Hjälmaresund till en bättre sträcklokal än Kvicksund. De omgivande vattenytorna är klart större vid Hjälmaresund, då borde de vara mer avskräckande. Om så är fallet så borde fler fåglar välja att ta omvägen via sundet. Om vattenytorna är mindre, som vid Kvicksund, kan man anta att fler fåglar tar genvägen över vattnet och därmed blir det färre fåglar som passerar själva sundet.

Trots bristfälligt underlag så är skillnaden i antalet sträckare mellan lokalerna väldig påtaglig för vissa artgrupper. Kvicksund är t ex en riktigt dålig sträcklokal för pip-lärkor och järnspårvar, medan Hjälmaresund visat sig klart bättre. Jag vill hävda att skillnaden beror på att dessa fåglar inte kanaliseras till sundet lika tydligt i Kvicksund som vid Hjälmaresund. För andra arter, t ex ormråk, ringduva och mesar verkar vattenytorna kring Kvicksund vara fullt tillräckliga för att koncentrera sträcket till själva sundet, och sträckssiffrorna blir lika bra eller till och med bättre vid Kvicksund än vid Hjälmaresund. Vid de få tillfällen då simultanräkningar genomförts så har båda lokalerna

producerat likvärdiga summor för vråkar, men Kvicksund varit bättre för ringduva. Om man kikar på en karta blir man faktiskt lite förvånad över att Kvicksund är så pass bra som det är. Avstånden tvärs över de större vattenytorna är inte direkt hisnande, och man kan tycka att grupper av tätliggande öar borde ge upphov till alternativa sträckleder. Uppenbarligen föredrar ändå många fåglar omvägen via sundet då lokaler som t ex Torshälla huvud inte alls verkar vara lika bra sträcklokaler för landbaserade fåglar.

Val av observationsplats

Var ska man då placera sig om man vill sträckskåda i respektive sund? I Figur 1 och 2 har jag med stjärnor markerat två möjliga observationsplatser för respektive område. Valet av plats är delvis beroende av tid på året. Under vårsträcket är Dansbaneudden vid Hjälmaresund och Pottskär vid Kvicksund de mest lämpliga platserna. Under sommar- och höststräcket är val av obsplats vid Kvicksund lite mer beroende av tycke och smak. Är man primärt ute efter att se så många fåglar som möjligt så ska man satsa

Storspov
Foto: Andreas Grabs

på södra brofästet, men om själva naturupplevelsen är viktigare än antalet sträckare då är nog Pottskär att föredra. Dels kommer tärnorna ofta närmare observatören och man står längre från den relativt hårt trafikerade vägen, vilken under rusningstrafik kan utgöra ett påtagligt störande moment. Från mitten av augusti är ändå södra brofästet att föredra då man helt klart har bäst uppsikt över sträckande landbaserade fåglar från den platsen. Tättingsträcket är förvånansvärt starkt koncentrerat till smalaste delen av sundet och då står man verkligen på första parkett vid södra brofästet.

Om man vill skåda sträckande vadare vid Hjälmaresund är det bäst att ställa sig någonstans längs östra kanten av väg 56 och spana mot ost eller nordost. Exakt var man ska stå är inte helt enkelt att säga. Egentligen finns ingen riktigt bra placering då man hela tiden står nära vägen. Jag föredrar att stå i kanten av den lilla badplatsen mitt emot campingen. Fina sommardagar med många badgäster kan det kanske kännas lite skruvat, men fördelen är att man har bra uppsikt över södra sidan, där de flesta fåglar

passerar. Längre fram på hösten tycker jag hygget strax sydväst om högbron är det bästa stället. Platsen är inte helt optimal men jag har inte lyckats hitta något bättre ställe.

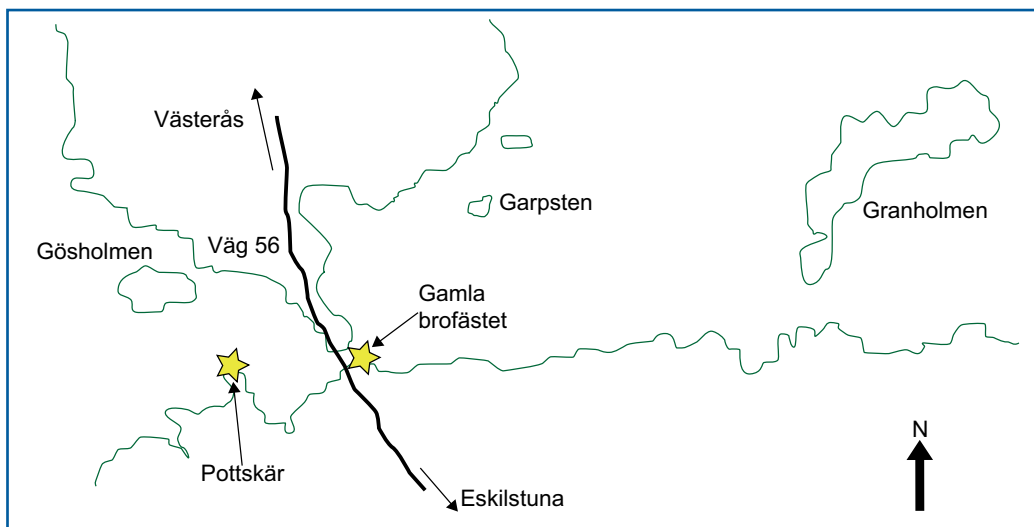
Fåglarna

I tabellen nedan har jag försök sammanställa vilken tidpunkt och vilken lokal som är bäst för respektive artgrupp. Som jag tidigare nämnt finns inga bra fakta för att fastslå vilken lokal som egentligen är bäst och mina påståenden ska därför tas med en rejäl nypa salt. Om man som undertecknad är boende i centrala delarna av Eskilstuna utgör det kortare avståndet till Kvicksund en viktig aspekt i valet av lokal, inte minst med tanke på miljön. Vill passa på att uppmana fler att åka ut och testa de båda lokalerna. Vore spännande om några mina påståenden kunde styrkas. Och det vore rent utav skoj om någon kunde skriva mig på näsan och visa att jag har fel!

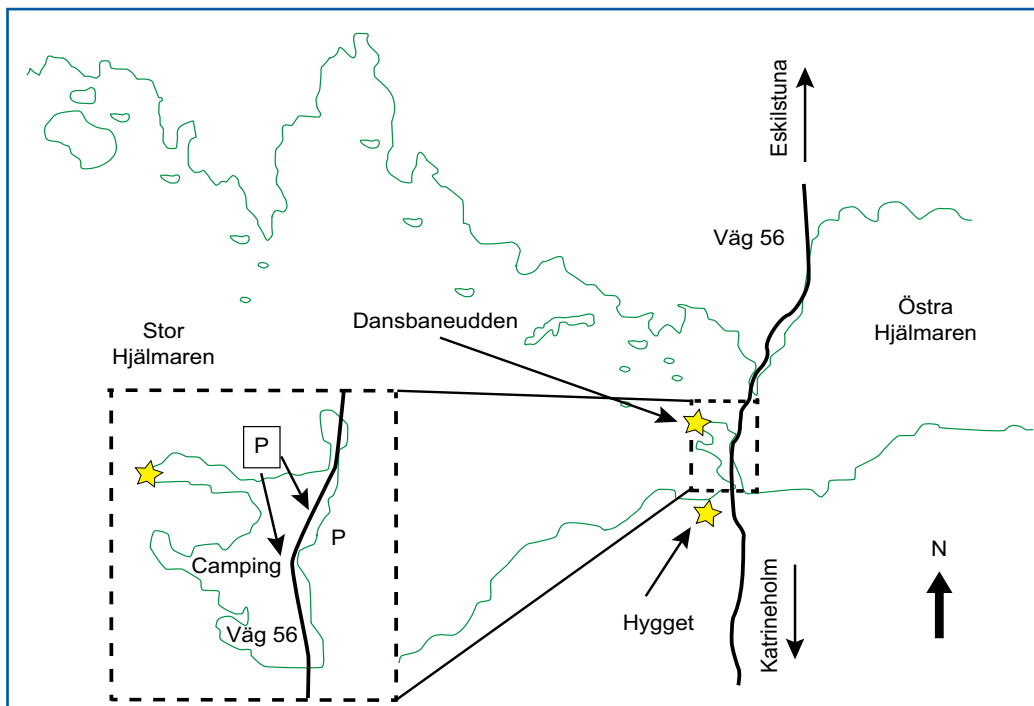
Joachim Strengbom
jstrengbom@gmail.com

Tabell 1. Sammanställning över tidpunkter på året då olika artgrupper har sin sträcktopp vid Hjälmarensund och Kvicksund samt den lokal där sträcket av artgruppen sannolikt är bäst.

Artgrupp	Tidpunkt	Bästa lokal	Kommentarer
Svanar och gäss	Vår (mars-april)	Hjälmarensund	Tidig vår, ibland t.o.m. innan islossning kan vara bra.
	Höst (sept-nov)	Kvicksund	Bra dagar brukar föregås av rejäla frostknäppar
Simänder	Vår (april)	Hjälmarensund	
	Höst (sept)	Kvicksund	
Dykänder	Vår (april/maj)	Hjälmarensund	Bra chans på fina siffror för svärta och sjöorre
	Höst (sept-dec)	Kvicksund	Svenska dagssummerekordet för sträckande knipa kommer från Kvicksundsområdet!
Rovfåglar	Vår	?	Dåligt bevakat
	Höst (aug-nov)	?	Hjälmarensund borde vara bättre men än så länge är det upp till bevis
Vadare	Vår (april-maj)	Hjälmarensund	Andra hälften av maj kan ge imponerande flockar av arktiska vadare (>200)
	Höst (juli-sept)	?	Kvicksund verkar i dagsläget något vassare, men Hjälmarensund har inte alls haft samma bevakning.
Labbar	Vår (maj)	Hjälmarensund	Större vattenspeglar helt avgörande för vilken lokal som är bäst
	Höst(aug-okt)	Hjälmarensund	
Mäsar/trutar	Vår (april-maj)	Hjälmarensund	Mycket tyder på att åtminstone skratmäsarna kommer från Bottenhavet och tvärrar in vid Gävlebukten. Många av mäsarna som passerar Kvicksund hamnar säkert i Hjälmaren men då ofta längre västerut än vid Hjälmarensund. Sträcket är lättare att bevaka vid Kvicksund, vilket leder till högre siffror än Hjälmarensund. För dvärgmäs är dock Hjälmarensund klart bättre.
	Höst (juni-dec)	Kvicksund	
Tärnor	Vår (april-maj)	Hjälmarensund	Majsträcket av silvertärnor kan vid rätt förhållande vara riktigt bra
	Höst	Kvicksund	Kraftig dominans av fisktärna, silvertärna är betydligt ovanligare än på våren (ofta <1 %)
Duvor	Vår	-	Oprövat
	Höst	Kvicksund	Lite märkligt, men Kvicksund verkar klart bättre. Kan möjligen förklaras av att sträcksträcket vid Hjälmarensund blir för brett och därmed mer svåröverskådligt
Piplärkor-ärlor	Vår	-	Oprövat
	Höst	Hjälmarensund	Även om Kvicksund är bevisat som en mkt god sträcklokal för ärlor så är Hjälmarensund sannolikt ännu bättre. För pipitärkor är Hjälmarensund överlägset bäst.
Svalor	Vår	-	Minst sagt osäkert men det knapphändiga data som finns verkar tala mest för Kvicksund
	Höst	Kvicksund	
Mesar	Vår	-	Oprövat
	Höst	?	Jämt skägg eller möjligen att Kvicksund är bättre. Mesar är sjukligt rädda för att flyga över vatten/öppna ytor och det smala sundet i Kvicksund är verkligen optimalt för mesräkning
Kråkfåglar	Vår	-	Oprövat
	Höst	Kvicksund	Flyttsträcket går ofta mot SV och med tanke på det tidvis påtagliga inslaget av råka så kan man tänka sig att fåglarna kommer österifrån (Uppsala eller Finland?) och sedan följt Mälarens norra kant.

Figur 1. Schematisk karta över Kvicksundsområdet. Två alternativa observationsplatser är markerade med stjärnor. Båda lokalerna är lämpliga obsplatser under sommar/höststräck medan Pottskär är att föredra under vårsträcket.

Figur 2. Schematisk karta över Hjälmaresundsområdet. Två lämpliga observationsplatser är markerade med stjärnor. Dansbaneudden är lämpligast att besöka under vårsträcket medan hygget strax väster om södra brofästet är en lämplig obsplats under höststräcket. Dansbaneudden nås via en stig över campingområdet. Hygget nås enklast genom att söder om bron svänga av väg 56 mot Uddens fritidsområde (mot väster) och sedan ta första skogsbilvägen till höger (mot norr).

Hökuggla
Foto samtliga bilder: Pekka Palsa www.pekkasbilder.se

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) Verksamhetsberättelse för 2013

Styrelse och övriga funktionärer har under året varit:

Styrelsen:

Ordförande Ingvar Jansson, Nyköping
Vice ordförande Peter Hellström, Tullinge
Sekreterare Lennart Eriksson, Eskilstuna
Kassör Örjan Jitelius, Trosa
Ledamot Krister Aronsson, Katrineholm
Ledamot Yonas Ericsson, Eskilstuna
Ledamot Judith Lambert, Flen

Adjungerad:

Till styrelsen har Jan-Eric Hägerroth, Nyköping, adjungerats som resurs i frågor som berör fågelskydd havsörn, kungsörn respektive tjäder. Jukka Väyrynen, Malmköping, har adjungerats i vindkraftsfrågor och i arbetet med FSO:s ansvarsarter.

Revision:

Revisor Bernt Andersson, Katrineholm
Revisor Krister Andersson, Katrineholm
Suppleant Leif Karlsson, Strängnäs

Viltförvaltning:

I Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation är Leif Carlsson representant för ideell naturvård (inkl FSO).

Redaktion för Det sörmländska fågelåret 2012

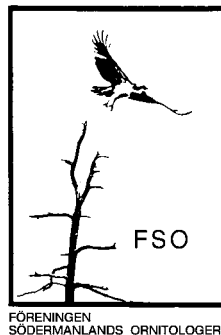
Redaktör Per Flodin, Flen
Redaktion Jan Gustafsson, Oxelösund,
Yonas Ericsson, Eskilstuna

Regional Rapportkommitté:

Håkan Lernefalk, Katrineholm, sammankallande
Jan Gustafsson, Oxelösund
Göran Andersson, Trosa
Per Flodin, Flen
Örjan Jitelius, Trosa
Jan Hägg, Nyköping
Kalle Brinell, Nyköping

Föreningen Södermanlands Ornitologers hemsida:

Webmaster Tormod Kelén
Tormod Kelén har under året svarat för hemsidan och dess aktualitet. Hemsidans adress är www.sormlandsornitologerna.se

Medlemsantal

Medlem i FSO sker fr.o.m. 2009 genom respektive lokalförening. Medlemskap där ger automatiskt medlemskap i FSO, som kostar 20 kr/medlem och 5 kr för familjemedlem. Medlemsantalet i FSO per den 31/12 2013 är ca 600 st. Därtill kommer ett antal familjemedlemmar.

FSO:s årsbok

Årsboken "Det sörmländska fågelåret 2012" har blivit försenad i produktionen och kommer att ges ut i januari 2014.

Styrelsemöten under 2013

2013-01-28 Studieförbundet lokalt i Flen
2013-02-24 Konstituerande styrelsemöte
2013-04-11 Studieförbundet lokalt i Flen
2013-06-03 Studieförbundet lokalt i Flen
2013-09-24 Studieförbundet lokalt i Flen
2013-12-03 Studieförbundet lokalt i Flen

Föreningsmöten

FSO:s årsmöte 2013-02-24

Årsmötet hölls på Åsa folkhögskola i Sköldinge. Före årsmötet berättade Rolf Petersson om planerna på den restaurering av Vadsjön, som tillkommit genom ett gemen-

Fiskgjuse

Foto: Pekka Palsa, www.pekkasbilder.se

samt initiativ från markägarna och FSO. Förmiddagen var utformad som en kursdag för lokalklubbarnas styrelser och övriga funktionärer.

Här visade Per Flodin ett preliminärt sörm-landsresultat från 2012 års riksinventerings-
art rördrom.

Peter Hellström gav också en kort beskrivning av 2013 års riksinventeringsart fiskgju-
se och vilken ambitionsnivå denna invente-
ring bör ha. Jan Gustafsson presenterade det
pågående arbetet med boken "Fågellokaler
i Sörmlands län", som efter tryckning gratis
skickas till alla FSO-medlemmar via lokal-
klubbarna.

FSO:s höstmöte 2013-11-10

Höstmötet på Åsa samlade 30 deltagare.

Huvuddelen av dagen ägnades åt den andra
FSO-valda ansvarsarten för Sörmland,
nämligen vår landskapsart fiskgjuse. Peter
Hellström gick igenom status för arten såväl
globalt som nationellt och beståndsuppskatt-
ning för Sörmland. Håkan Gilledal presen-
terade sin inventering från västra Mälaren
som pågått utan avbrott sedan 1971 (denna
finns på hemsidan för nerladdning).

Per Folkesson från Länsstyrelsen berättade
att deras arbete styrs av artskyddsförord-
ningen från EU. För vissa arter finns ett
åtgärdsprogram, dock inte för fiskgjusen
som ej är klassad som hotad.

De tre tillsyningsmännen för Båven, an-
ställda av Länsstyrelsen, gav sin syn på sitt
uppdrag att övervaka hur folk uppför sig

i närheten av fågelskyddsområden. Uno Andersson, en av tillsyningsmännen, sa att de upplevde att flera häckningar hade misslyckats p.g.a. utstörning och även nerblåsta bon.

Jukka Väyrynen och Leif Carlsson informerade om storlomsprojektet/vår första ansvarsart.

Dokumentet ”Storlommen Sörmländsk ansvarsart”, sammanställt av Jukka V, finns nu också för nerladdning på vår hemsida. Leif C beskrev lommarnas uppträdande på eftersommar/höst och den rörelse av lommar som då sker och bl.a. gett upphov till samlingar av upp emot 100 individer i Gölsjön.

Rolf Pettersson visade aktuella restaureringsplaner för Vadsjön, som markägaren under sommaren sökt bidrag för.

Jan-Eric Hägerroth presenterade den nationella arbetsgruppen ”Kungsörn Sverige” och deras arbete. Jan-Eric H berättade även

om ett omfattande globalt nätverk för illegal handel med djur, fåglar och ägg med kontakter i Sverige, Finland, Skottland och England. Tyvärr har en kontakt anknytning till Vingåker i Sörmland. Rättegångar pågår i Härnösand och i Finland.

Hartsö-Enskär Fågelstation 2013

Verksamheten bestod av inventeringar under häckningstid, av bl.a. höksångare och tordmule, samt ordinarie ringmärkning under 5 veckor. Vid start av verksamheten 14/9 genomfördes likt tidigare år en ”starta-upp-aktivitet” med ca 15 deltagare. Därefter startade ringmärkningen som sedan på gick t.o.m. 20/10. Totalt ringmärktes 1682 fåglar av 44 arter.

Verksamhetsledare: Göran Altstedt

Ekonomi

Ekonomi för verksamheten vid Hartsö-Enskär ingår i FSO:s redovisning. Vid årets början var föreningens behållning 132 363 SEK och årets resultat blev ett överskott på 9791 SEK. Behållningen vid årets slut var 170 644 SEK (härvid återstår det att betala årets årsbok). Föreningens räkenskaper framgår av balans- och resultaträkningen.

Externa årsmöten

Judith Lambert representerade FSO vid SOF:s årsmöte 19-21 april i Närke.

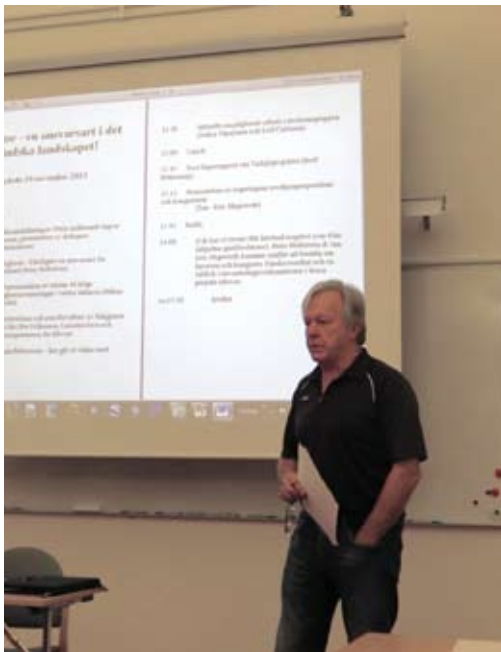
Avgivna yttranden m.m.

Flera remissärenden har behandlats under 2013. Ansökningar, remissvar och beslut finns tillgängliga på FSO:s hemsida.

Övrigt

I Länsstyrelsens ”Samverkansgrupp för naturvård” har Ingvar Jansson representerat föreningen.

Lennart Eriksson/sekreterare FSO

Ingvar Jansson
Foto: Lennart Eriksson

Ornitologiska klubben i Eskilstuna, OKE

Hedfjärden och Bibybron nu kända i Sverige

Medlemmar

2013 hade OKE 129 betalande medlemmar vilket är ungefär samma som föregående år. Den egna tidskriften Glimten har getts ut med ett nummer under året. Medlemmarnas e-postadresser har aktualiserats och OKE-information har på detta sätt kunnat skickas fortlöpande till flertalet av våra medlemmar.

På klubbfronten blev ordförandeposten oförändrad, men styrelsen utökades med två platser till 7 ordinarie och två suppleanter.

Exkursioner

Den årliga örnräkningen i början av mars månad engagerar som vanligt de flesta av klubbens aktiva skådare.

Förutom den nu traditionella Fågelskådningens dag första söndagen i maj vid Ekeby våtmark som samlar en intresserad allmänhet, genomförde OKE en tvådagarsresa till Hällefors i början av juni månad för att vid gryningen få uppleva smålommen i dess häckningsmiljö på Knuthöjdsmossen. Även den hävdade slätterängen vid Björkskogsnäs SV om Grythyttan med ett stort bestånd av vår största orkidé guckuskon besöktes. Vi hade vid denna exkursion även turen att bli guidade till en slagugglehäckning.

En OKE-exkursion till Hävringe i slutet av maj månad blev mycket uppskattad av de 8 medlemmar som var först att teckna sig för denna båtutflykt i vår skärgård, med fina möjligheter att uppleva alkor (tordmule, sillgrissla och tobisgrissla) på nära håll och även bekanta sig med sälar som nästan antrade båten.

Observationer och inventeringar

Årets riksinventeringsart fiskgjuse har under 2013 ej lett till någon samordnad räkning för kommunen.

Den största fågelhändelsen inom kommunen under året blev den vitnäbbade islom som upptäcktes av Jorma Jokinen den 20 juni kl. 09:24 vid Bibybron, Hedlandet. Islommen som kunde beskådas på nära håll när den mestadels fiskade kräftor var kvar ända till 2 juli och fick många av landets skådare att vallfärda till våra marker.

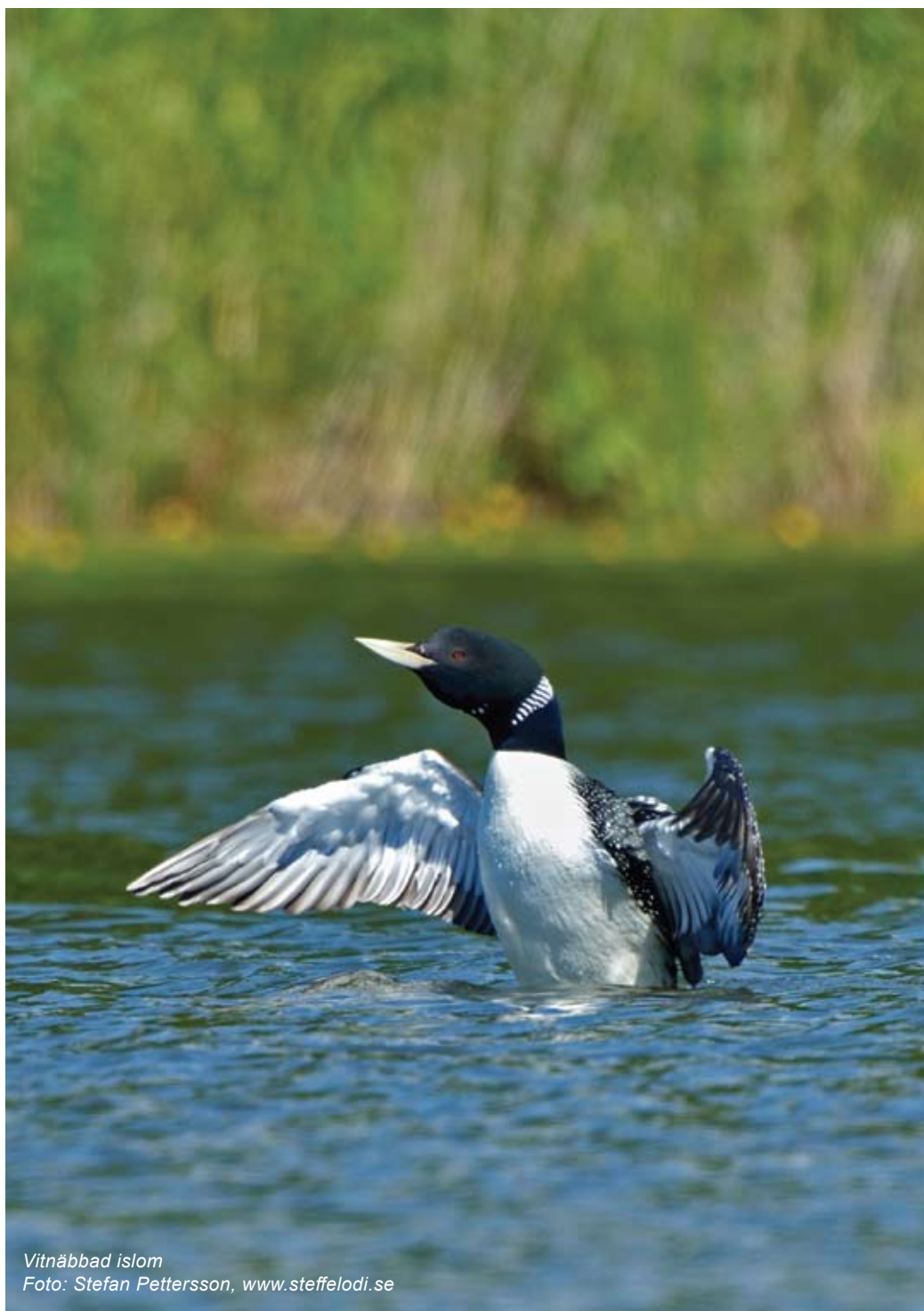
I det förvaltningsprojekt för grågås som pågår vid Sörfjärden har OKE-medlemmar engagerat sig i inventeringsarbetet och bidragit med synpunkter för kommande handlingsplaner.

Fågellokaler

Under året har även arbetet med att ta fram och beskriva fågellokaler i kommunen slutförts och mynnat ut i en förnämlig fågellokal-bok för hela Sörmland. Ett stort tack till Tärnan och då speciellt Jan Gustafsson som har lett detta arbete på ett förtjänstfullt sätt.

FSO

Som en av länets 5 lokalklubbar har några av våra medlemmar även varit aktiva i FSO-arbetet, både i styrelsearbetet men också i arbetet med ansvarsarten storlom och i det restaureringsprojekt av Vadsjön som initierades av FSO tillsammans med markägare, under ledning av Rolf Pettersson, Flen.

Vitnäbbad islom
Foto: Stefan Pettersson, www.steffelodi.se

Strängnäs Ornitologiska Klubb (SOK) 2013

Klubben 2013

2013 blev återigen ett intensivt år inom SOK. Klubben hade vid årsskiftet 2013/2014 124 fullbe-

talande medlemmar

och 40 familjemedlemmar. Under året har klubben utökats med 13 nya medlemmar, samt 2 familjemedlemmar.

Vid årsmötet 2013-03-11 valdes följande styrelse: Leif Ekblom (ordförande), Yngve Meijer (vice ordförande), Ulf Gustafsson (kassör), Barbro Hellström (ledamot), Gunnilla Oleniusson (ledamot), Sven Blomqvist (suppleant) och Petter Sundin (suppleant). Efter mötet höll Jukka Väyrynen ett intressant föredrag om Södermanlands ansvarsarter, bl.a. brun kärnhök, fiskgjuse, rördrom, storlom och skräntärna.

Vår tidning med Peter Hennix som en utmärkt redaktör, har kommit ut med tre nummer à 20 sidor (med färgbilder). Första numret var, som sedvanligt är, en årsrapport över observationer i kommunen under 2012. Rapporten har sammanställts som vanligt av Yngve Meijer på ett förtjänstfullt sätt. Rapporten innehåller även analyser av observationer och förändringar. Vår hemsida hålls alltid aktuell genom Peter Hennix försorg. Genom att den är aktuell har det gjort att vi fått nya medlemmar utanför vår kommun (bl.a. Nykvarn och Enköping).

SOK har varit representerat i FSO:s styrelse genom Peter Hellström.

Exkursioner, aktiviteter m.m.

Under året har 204 olika arter i kommunen inrapporterats till SVALAN, vilket är tre färre än 2012. Bland lite mer ovanliga arter kan nämnas mindre sångsvan, spetsbergsgås, gravand, bergand, svärta, smålom, stäpphök, kungsörn, röd glada, brun glada, pilgrimsfalk, småfläckig sumphöna, kustpipare, mosnäppa, spovsnäppa, dubbelbeckasin, myrspov, småspov, kustlabb, berguv, hökuggla, jorduggla, berglärka, rödstrupig piplärka, citronärsla, forsärsla, svart rödstjärt, ringtrast, flodsångare, mindre flugsnappare, bändelkorsnäbb, tallbit och lappsparv. Citronärlan blev en ny kommunart för Strängnäs.

I rapportsystemet SVALAN har 202 rapportörer (17 färre än 2012) lagt in observationer från Strängnäs kommun.

Vid örnräkningen 3 mars, som genomfördes för tolfte gången, inrapporterades 176 örnar i Mälaren, varav ca 55 öster om Hjulstabron och ca 50 väster därom. Inom kommunen inrapporterades minst 35 örnar (varav 15 vid Djurgårdsudde, Fogdö) från 15 observationsplatser.

Vädret var varierande, då det under observationstiden blev mycket dålig sikt p.g.a. snöfall på många observationsplatser.

Under år 2013 har 33 aktiviteter genomförts med 2 till 44 deltagare per gång. Exkursioner har genomförts både inom och utom kommunens gränser. För att tillgodose mångas önsknings genomförde vi även exkursioner senare på morgonen, nämligen kl. 09:00, med gott resultat. Kvällsexkursioner under sköna försommarskvällar är populära. Under 2013 har antalet deltagare bokförts

*Kärrsångare och gräshoppasångare avlyssnas vid Västerby Norrälanna.
Foto: Leif Ekblom*

vid exkursioner och träffar för att få ett underlag för vilka av våra arrangemang som är attraktiva, samt att se hur stor del av medlemmarna som någon gång deltar. Resultatet är positivt - 351 deltagare på 33 sammankomster, och då har 77 stycken av våra medlemmar någon gång deltagit. Av de 351 är 13 stycken besökare.

Under året har även några längre resor genomförts: Öland, Dalarna/Härjedalen och Halland.

Inventeringar och fältarbete

Klubben har medverkat aktivt i Fältstation Rördrommens verksamhet under året och Sven Blomqvist har varit ordinarie representant. Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson har ersatt honom vid hans frånvaro. Som

sedvanligt är har SOK under året bidragit med kunniga ledare vid det s.k. skolpaketet vid stationen. Under året har även medlemmar deltagit i de gåsräkningar som genomförts.

SOK har genomfört inventering av två rutter avseende nattfåglar genom Yngve Meijers försorg. Varje rutt består av 20 platser som inventeras under fem minuter var, och rutternas har gjorts vid tre tillfällen; i mars, april, och maj/juni. En rutt är i Länna/Åker och en i på Selaön/Mariefred. Med vid inventeringen var även Leif Ekblom.

Studiecirklar

Under året har sju studiecirklar om fåglar genomförts i samarbete med Studieförbundet med sammanlagt 52 deltagare. Leif Ek-

blom och Peter Hennix har varit cirkelledare för cirklarna "Fåglarnas liv och leverne" samt i "Konsten att fotografera fåglar och natur".

Backsvalorna

Under året har ett kvinnligt nätverk startats inom klubben. Barbro Hellström och Gunilla Oleniusson har haft två exkursioner med sex respektive tio deltagare. Initiativet har mottagits väl och kommer att fortsätta under 2014.

Fågelmatning

Vid Bågskyttebanan finns en årlig fågelmatning (på ideell basis), som ofta besöks av SOK:s medlemmar. Klubben har därför bidragit under vintern med solrosfrön och ister.

Staffan Hellbom, nyårsdagen 2013
vid Mälsäkers slott. Foto: Leif Ekblom

Under hösten har SOK fortsatt att driva två fågelmatningar, nämligen i Mälarlunden och vid Liljedal, Valnaren.

Övriga matningar som vi ofta besöker är vid Bågskyttebanan (nära golfbanan) och vid expeditonsbyggnaden vid Södra kyrkogården.

Inomhusträffar

Vid innekvällen 12 november berättade Peter Hennix med stöd av bilder om sin och Kristina Hennix' resa till Runde, Ålesund, Norge. Ulf Gustafsson berättade till bilder tagna i kommunen om vad som sig tilldragit i Strängnäs. Leif Ekblom visade bilder från exkursioner mm. under året inklusive resan till Dalarna och Härjedalen samt Halland. Leif E. informerade som avslutning om idéer och kommande verksamhet. 27 stycken SOK:are var närvarande, så lokalen var väl fylld.

Ingemar Lind besökte Strängnäs 19 november och visade för 44 betalande sin film "Fjällfåglar" samt en stillbildsfilm om gäss på Öland. Detta var ett samarrangemang med Studieförbundet och SNF.

Övrig verksamhet

SOK deltog för tredje gången i en landskamp i skådning från ett fågeltorn. Många torn i Sverige och Finland deltog. Fågeltornen vid Valnaren och Öknasjön var bemannade med var sitt lag mellan kl. 0500-1300. SOK kunde till listan föra 46 arter vid Valnaren och 58 arter vid Öknasjön, vilket gav en plats något under mitten.

Klubben har sedan vanligt deltagit i den av Studieförbundet anordnade "Rätt ut i naturen" och den årliga aktiviteten "Mälardagen". Dessa två aktiviteter är ett bra sätt att nå ut till allmänheten och visa på de möjligheter som ett medlemskap i SOK medför och vilket programutbud vi kan erbjuda. Petter Sundin hade förmånen att arbeta som

ringmärkare vid Ottenby fågelstation under våren och försommaren. Hans erfarenheter från denna vistelse, förmedlar han med stor entusiasm till klubbens medlemmar.

SOK har anmält sig till SEVAB:s föreningssponsring. Detta går ut på att alla som tecknar el hos SEVAB får välja en förening i Strängnäs kommun som de vill sponsra. Då går en summa som sponsring till denna förening. Om man inte väljer att sponsra en förening går de pengarna till en speciell pott som sedan alla föreningar får dela på. Klubbens kassa har fått ett bra tillskott under 2013.

En almanacka för 2014 har tagits fram genom Ulf Gustafssons försorg. Den inne-

håller ett fågelfoto per månad, tagna i vår kommun under 2013 av SOK-medlemmar.

En SMS-grupp har startats för att de lite mer udda fågelobservationerna snabbare ska nå ut bland intresserade medlemmar. Många är nu anslutna till tjänsten, som nyttjas relativt frekvent.

SOK har under året fått en förfrågan från Thomasgymnasiet om att hjälpa till med systematisering av dess fina samling av uppstoppade fåglar. Sven Blomqvist, Petter Sundin och Ture Persson bistår med hjälp. Petter Sundin har tidigare katalogiserat samlingen.

Leif Ekblom/Ordförande

*Rödhake
Foto: Thomas Larsson*

Verksamhetsberättelse 2013 KVO

Exkursioner under året

Detta var ett intensivt och givande år där vi hade förhållandevis många längre exkursioner som alla var bra, både ur vädermässig och ur fågelmässig synpunkt. 14 punkter fanns med på programmet.

Tidig vår åkte vi till Tysslingen och upplevde de mängder med sångsvanar som samlas där under vårvintern. Även bl.a. mindre sångsvan kunde noteras. Oset i månads-skiftet april/maj lockade fler deltagare än någon annan resa gjort de senaste åren - 21 personer. Tåkern i pingsthelgen blev också lyckad då bl.a. de rödhuvade dykänderna som häckade framgångsrikt sågs.

Även exkursionerna i närområdet lockar många. Ugglaturer och nattsångarter är fortsatt populära och ger många sin kanske bästa chans att höra nattaktiva fågelarter. Kvismaren återkom som ofta tidigare i programmet och en tur dit gavs på hösten. Vi deltog i örnräkning i mars och World Birdwatch i oktober. Sistnämnda punkt lockade drygt tio personer och där deltog även representant från Kite optics som visade upp kikare mm. Vi hade även en höstexkursion i våra hemkommuner utan definierat mål.

Grönsiska

Foto: Göran Andersson

Fågeltornskampen hölls också i början av maj med 56 noterade arter - en skaplig siffra som dock har en bit kvar till årets vinnare i finska Hangö (116 arter).

Flera deltagare gjorde även en mycket lyckad Ölandsresa i samband med Kristi Himmelsfärdshelgen.

Inomhusträffar

Även inomhusträffarna var populära. Vi hade bra föreläsare. Urban Rundström talade i samband med årsmötet 17/3 och Mikael Ackelman, Naturfotograferna, höll ett föredrag och visade fantastiska bilder en söndag i november - detta i ett samarrangemang med Naturskyddsföreningen. Årets program brukar avslutas med en bildvisning - som vanligt en populär punkt en tisdagskväll i december.

Medlemmar

2012 hade vi ganska mycket kursverksamhet och 2013 kunde vi skörda frukterna av det i form av många nya deltagare på våra exkursioner. Antalet fullbetalande medlemmar ligger nu på ca 85 och det har även kommit med några yngre som förhoppningsvis kommer att bli mer aktiva allteftersom. Medelåldern i föreningen har annars blivit allt högre och ungdomarna har under många år lyst med sin frånvaro, så de är välkomna. Kursverksamheten fortsatte även 2013, dock i lite mindre skala eftersom kursen i samband med projektet "börja skåda fågel" bara gick under en begränsad tid.

Föreningen fick ny ordförande. Pelle Moqvist avgick efter flera år på posten och Krister Aronsson tog över.

Naturstugan vid Näsna-

ren Föreningen höll Naturstugan vid Näsna- ren öppen tio söndagar under året - fem på våren och fem på hösten. Naturskyddsföreningen håller i sin tur öppet lika många helger, och ger flera möjligheter för en inte alltid fågelintresserad allmänhet att få en inblick i vår verksamhet. Grupper guidades vid Naturstugan på begäran vid ett par tillfällen. Bl.a. tog vi med en grupp kvinnor från SFI för en introduktion till fåglar och natur (se separat artikel).

Övrigt

Spången vid Vännevad, Näsna- ren har blivit ganska murken och under 2013 äskade föreningen pengar från länsstyrelsen för att

kunna restaurera den. Vi beviljades pengar och virke men något arbete hann inte påbörjas under året.

Årets riksinventeringsart var fiskgjuse men vi hade inte någon organiserad inventering utan alla uppmanades att rapportera in på Svalan. Under året har vi haft två matningar igång - en vid parkeringen till Näsna- ren och en som inför vintern 2013/14 flyttades från Djulö till Ramsjöhult. Det är mycket mer fågel vid Ramsjöhult än vad vi hade vid Djulö så flytten var nog bra.

Fågelmässigt var väl året sisådär i våra kommuner. Några direkta rariteter förekom inte och Näsna- ren var ganska fågeltom under hösten. Årets art kanske får bli flod- sångare som vi hittade flera av på nattsång- arturen.

Krister Aronsson/Ordförande

Gulspår

Foto: Göran Andersson

Flens Ornitologiska Förening, verksamhetsberättelse 2013

Medlemmar

Fågelföreningen i Flen har under 2013 haft en medlemskara på 61 personer. Medlemmarna deltar flitigt i föreningens exkursioner, medlemskvällar och studiecirkelar. De flesta av exkursionerna genomförs i länet, varav hälften inom kommunen. Tack vare våra syskonföreningar i FSO har vi fått fina fågelupplevelser och blivit mycket väl mottagna av duktiga guider när vi gjort exkursioner där. Tack till er som ställt upp för oss!

Aktiviteter och projekt

En mycket lyckad exkursion var den som gick till Hjälstaviken i maj.

Fågelcirkeln har under ledning av Margareta Karlsson träffats 6 gånger med 9 deltagare. Under cirkeln har man bl.a. diskuterat fågelmatning och lämpliga fågelautomater.

En kväll visade Per Flodin Artportalen och på sista träffen berättade Tage Wahlberg om arbetet med sin nya bok och visade bilder.

En av årets höjdare var när fågelokalboken kom ut.

Den hjälper våra medlemmar, och alla andra lyckliga innehavare, att hitta till fina fågellokaler i länet. Tack till alla er som medverkat till den, och ett extra stort tack till Janne Gustafsson som drev projektet med den äran! Bara någon vecka efter att den kom ut blev jag själv glatt överraskad över att för en gångs skull få nöjet att möta en fågelskådare på min

Tornfalkar

Foto: Pekka Pulsa, www.pekkasbilder.se

hemmalokal vid Ålspångaviken. Det visade sig att besökaren hade hittat till lokalen med hjälp av boken.

Under stora delar av året har den fina våtmarken vid Lida, som ligger alldeles söder om Flens tätort, varit i stort sett torrlagd. Detta som en åtgärd för att motverka igenväxningen av våtmarken. Mot slutet på året började vattnet stiga igen och det ska bli intressant att se vad som händer i lokalen under 2014.

Storlomprojektet i centrala Södermanland har utvecklats under året och styrelsemedlemmen Jukka Väyrynen har varit aktiv i detta intressanta och viktiga projekt. Den information som projektet ger om storlomarnas rörelser kan mycket visa sig bli av stor betydelse för hur man ska se på planerna på vindkraft i Ånhammarsskogarna vid sjön Dunkern.

Vinterfågelmattningen vid Kvarnbron, Stenhammar, har genom Christer Larssons försorg hållits igång under vintermånaderna.

Arter och observationer

Under året observerades 166 arter i kommunen, vilket är två fler än 2012. Mycket glädjande är det också att antalet observationer som rapporterats in till Svalan under året ökat med drygt 30 % till knappt 5200. Bland de för kommunen mer ovanliga arterna som observerats kan man bl.a. nämna en långstannande hökuggla nära Malmköping i februari-mars. Hökuggla sågs även tillfälligt inne i Flen 2:a januari. Röd glada sågs både vid Fågelsund, Bettna och vid Grinda, Malmköping i början av augusti. Under året gjordes fem obsar av mindre sångsvan, totalt 21 ex. En spetsbergsgås noterades vid Långdunkerkärren 15 april och en flock med 8 prutgås sågs i Mellösa 19 september. En häckning av tornfalk konstaterades nära Åkerö. Dessutom hördes ovanligt många flodsångare, fem stycken, under några sommarveckor.

Tack till alla deltagare på våra aktiviteter och alla som medverkat i föreningens projekt!

Per Flodin

Röd glada

Foto: Thomas Larsson

Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund 2013

Styrelse och medlemmar

Styrelsen har under året bestått av ordförande Ingvar Jansson, vice ordförande Per Eriksson, sekreterare Susanne Stilling, kassör

Stig Larsson och ledamöterna Marianne Mattiasson och Karin Lindström. Föreningen hade 256 medlemmar den 31 december 2013.

Årsmöte

Årsmöte hölls den 13 februari, med 32 personer på plats. Vid årsmötet beslöts att behålla samma medlemsavgift som förra året, 170 kr för vuxna och 50 kr för ungdomar under 25.

Efter årsmötesförhandlingarna delades två stipendier ut från Jörgen Israelssons minnesfond. De utdelades i Jörgens anda till Mina Teräs, en ung tjej som är naturintresserad och där fåglarna har en speciell plats i hennes hjärta, och till Anders Andersson, som under många år har jobbat aktivt med tjäderinventeringar.

Efter årsmötet berättade Rolf Pettersson om restaureringen av Vadsjöns våtmark som förhoppningsvis ska kunna bli den fågelsjö som den en gång var.

Övriga föreningsmöten

Den 18 november anordnade Tärnan tillsammans med Studieförbundet en välbesökt kväll med Ingemar Lind i Olrogsalen i Culturum. Ingemar talade under temat "Fjällfåglar". Mötet var som vanligt mycket välbesökt, drygt 100 personer hade hittat till Olrogsalen.

Den 27 november berättade Jan Sjöstedt till bilder av Ingvar Jansson om en resa till Jordanien. Medlemmarnas bildmöte arrangerades den 5 december, och ca 25 medlemmar kom till mötet som blev en intressant och innehållsrik kväll med bilder av Emil Björkqvist, Ingvar Jansson och Jan-Eric Hägerroth.

Exkursioner och skådartillfällen

Året inleddes med traditionell Nyårsvandring längs Nyköpingsån på nyårsdagen. Artrallyt, också detta numera en tradition i Tärnans program, gick av stapeln den 19 januari. Det var 17:e gången rallyt kördes, 48 deltagare fördelade på 15 lag deltog. Rallyt avslutades som brukligt är med samling, prisutdelning, eftersnack och god mat. Liksom förra året delades segern av två lag, lag Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman och Kalle Brinell och lag Jonny Werdin, Lenart Wahlén och Janne Oldebring. Lagen lyckades se 56 arter. Sammanlagt sågs 70 arter under dagen.

Under mars månad arrangerades en uggle-exkursion i Nävekvarnstrakten, och en vinterskådning vid Femörehuvud i Oxelösund. I april hade vi årets första tornkväll vid Strandstuviken, och det blev så småningom fyra tornkvällar till under året. En lördag i slutet av maj gjorde vi en heldagsexkursion till Svensksundsviken i Norrköping, och en kväll i början av juni lyssnade vi på nattsjungande fåglar.

Den 4 maj arrangerades också som brukligt Fågelskådningens Dag och Tornkampen på Labro. Många deltagare kom till de båda vandringarna på Labro ängar. För Tornkampen räknades fåglar från tornet mellan 05.00 och 13.00. Tärnan kom på en hedrande 9:e plats av totalt 47 deltagande torn i Sverige.

Den populära hamnvandringen i Nyköping med samling vid restaurang Seaside nere i hamnen genomfördes den 1 september. Den 28 september arrangerade Tärnan en resa ut till Lacka tillsammans med arrendatorn Pierre Stålnäbb som också svarade för båttransporten ut till ön.

Den 5 oktober arrangerade Tärnan i samarbete med Studieförbundet den ”Stora fågelräknardagen” vid Horns båtvarv.

Föreningen gjorde också en Hallandsresa en helg i november. Den annonserades enbart ut på hemsida och sörmlandsmail och lockade sex deltagare.

Tärnan har också under året utfört den populära skådningen för måndagslediga, under både vår och höst har detta arrangerats på ett föredömligt sätt av Björn Johansson och Kjell Eriksson.

Utöver styrelsen har Jan Gustafsson, Jan Karlsson, Björn Johansson, Jan Sjöstedt, Ann Löwbeer, Tommy Pettersson och Jan-Eric Hägerroth varit med och ansvarat för exkursionerna.

30-årsjubileum

Den 7 september firade Tärnan sitt 30-årsjubileum. Dagen började med en exkursion ute vid Ryssbergen under sakkunnig ledning av Björn Johansson, Jan Karlsson och Jan Sjöstedt. Ett 20-tal entusiastiska medlemmar hade trotsat dimman och den tidiga timmen.

Firandet fortsatte sedan på eftermiddagen och vid femtiden hade drygt 60 festklädda medlemmar samlats vid Ryssbergsstugan för att fortsätta firandet. Ordföranden hälsade gästerna välkomna, Jan Gustafsson berättade om Tärnans tillkomst, Per Eriksson visade bilder från svunna år och Lasse

Lindberg ledde festandet med sång, upptåg och mycket glädje. Firandet pågick långt in på småtimmarna!

Boken om våra fågellokaler

Under jubileumsåret har Tärnan producerat en bok, "Fågellokaler i Sörmlands län". I boken presenteras ett hundratal av de bästa fågellokalerna i länet. Vi har många duktiga och erfarna skådare i Sörmland och det är dessa som bidragit med kunskaper och synpunkter på urvalet av lokaler och innehåll i boken, med Jan Gustafsson i spetsen. Janne har tagit initiativ till boken, skrivit texter tillsammans med andra skådare och ensam hållit ihop arbetet med produktionen. Alla Tärnans medlemmar 2013 har gratis fått ett exemplar av boken. Boken har möjliggjorts genom ett omfattande ideellt arbete och genom medel från alla nio kommunerna i Sörmland, Naturvårdsverket/LONA och Länsstyrelsen i Sörmlands län. Tack Janne för ett fantastiskt arbete!

Övrig verksamhet

Den 19 maj medverkade Tärnan i Länsstyrelsens arrangemang "Familjedag" på Stendörren tillsammans med många andra ideella organisationer. Arrangemanget lockade ca 150 personer. I juni medverkade

Tärnan i "Vid vår å vi gå", ett arrangemang som initierats av Nyköpings kommun tillsammans med skolan och ett antal föreningar i Nyköping. Arrangemanget vänder sig till eleverna i 3:e och 4:e klass.

Som tidigare deltar Tärnan i Nyköpings kommuns Naturvårdsråd. Rådet träffas två gånger om året. Jan Gustafsson har varit Tärnans representant under det gångna året. Föreningen har också svarat på ett antal remisser från Nyköpings- och Oxelösunds kommuner.

Tärnan har under året på uppdrag av Nyköpings kommun och Försvarmakten tagit på sig och slutfört följande uppdrag:

- Räkning av gäss på och vid Labro ängar och Nävekvärn
- Fågelinventering av specifika arter inom naturreservatet Labro ängar
- Fågelinventering på Femörehuvud och vid Djupviksberget

Inventeringarna är gjorda av Björn Johansson och i förekommande fall även Jan Gustafsson. Samtliga rapporter är sammanställda av Jan Gustafsson.

Susanne Stilling
Foto: Lasse Skog

Information och kommunikation

Under året har vi också kunnat glädjas över vår fantastiska, välskötta och mycket välbesökta hemsida med adress www.tarnan.eu. Bakom Tärnans hemsida döljer sig ett omfattande engagemang och frivilligt arbete av vår webbmaster Tormod Kelén, samt även Jan Gustafsson och Susanne Stilling. Tack alla ni för ett fantastiskt fint arbete!

På hemsidan har vi kommit igång med ett Forum. Tanken med forumet är att vem som helst skall kunna gå in och skriva om allt som rör fåglar. Det kan handla om något man upplevt eller att man söker någon som vill följa med ut och skåda. På forumet kan man också skriva och läsa om exkursioner som genomförts. Bara fantasin begränsar vad man kan skriva om så länge som det handlar om fåglar.

Slutligen finns nu sedan slutet av året en LINE BAND-grupp för dem som snabbt vill ha information om fåglar i vårt närområde. Initiativtagare till detta är Susanne Stilling och en grupp med särskilt ansvar för att utveckla och introducera detta nya nätverk har bildats. Gruppen består av Ragnar Falk, Susanne Stilling och Markus Forsberg.

Slutord

Som vanligt har arbetet under året i Tärnan och styrelsen präglats av idérikedom och idogt arbete, god stämning och fint kamratskap. Styrelsens uppfattning är att Tärnan har mycket goda möjligheter att också fortsättningsvis utvecklas på ett bra sätt. Särskilt viktigt tycker vi det är att nå ut till ungdomarna.

Styrelsen vill tacka alla frivilliga som lagt ner mycket och engagerat arbete i klubben, insatser som klubben inte skulle klara sig utan.

Ingvar Jansson/Ordförande

Göktyta
Foto: Leif Nyström

*Havsörn.
Foto: Pekka Pulsa,
www.pekkasbilder.se*

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

ger ekonomiskt stöd till utgivandet av årsboken

Hartsö-Enskär fågelstation

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår ”egen” fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga förenings-
exkursioner till ön. Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsö-
arkipelagens södra del som en sista utpost mot
det öppna havet. Stationen drivs av FSO och
verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

Mer info: Göran Altstedt 070-522 60 81,
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se
Du kan också stödja verksamheten genom att
köpa fågelstationens T-tröjor, dekalmer och fågel-
holkar.

Hur bli medlem i FSO?

Föreningen Södermanlands Ornitologer
(FSO) är en regional förening som i hu-
vudsak arbetar med frågor och aktiviteter
av regional karaktär. Exkursioner och andra
lokala aktiviteter äger rum genom lokalför-
eningarna.

Medlem i lokalförening betalar endast med-
lemsavgift till lokalföreningen som i sin tur
betalar 20 kr/medlem till FSO. Medlemmar i
de sörmländska lokalklubbarna i Eskilstuna,
Strängnäs, Nyköping/Oxelösund, Flen och
Katrineholm/Vingåkers ansluts nu via sina
lokalaföreningar till FSO och ska således inte
betala någon medlemsavgift direkt till FSO.
En ytterligare förändring är att medlemsav-
gift och årsbok separeras.

Vill man ha årsboken Fågelåret 2014, för-
skottsbetalar man som medlem i lokalklubb
75 kr till FSO via ett av lokalklubben distri-
buerat inbetalningskort. Årsboken kommer
då automatiskt under hösten 2015.

Alternativt ingår årsboken i den lokala
föreningens medlemsavgift. Kolla med din
lokalaförening.

Den som inte är medlem i en ansluten lokal-
klubb, erhåller årsboken för 2014 genom
förskottsinsbetalning av 130 kronor (+ porto
35 kr) till FSOs postgiro 773 78-8.

Glöm inte att ange vad inbetalningen avser
och vem som betalt in med komplett adress.

Regionalförening

Föreningen Södermanlands Ornitologer

Ingvar Jansson (070-5707025)

Hemsida: www.sormlandsornitologerna.se

E-post fso@sormlandsornitologerna.se

Lokalföreningar

i Sörmlands län och kontaktpersoner:

Ornitologiska klubben i Eskilstuna

Lennart Eriksson (016-35 14 21)

Hemsida: www.oke.sormlandsornitologerna.se

E-post oke@sormlandsornitologerna.se

Rapportmottagare: Lennart Eriksson

Strängnäs ornitologiska klubb

Leif Ekblom (0152-511 54)

Hemsida: www.strangnasornitologerna.se

E-post kontakt@strangnasornitologerna.se

Rapportmottagare: Yngve Meijer

Katrineholm – Vingåkers ornitologer

Krister Aronsson (0150-18153)

Hemsida: www.kvo.sormlandsornitologerna.se

E-post kvo@sormlandsornitologerna.se

Flens ornitologiska förening

Judith Lambert (0157-109 00)

Hemsida: www.fof.sormlandsornitologerna.se

E-post fof@sormlandsornitologerna.se

Fågelföreningen Tärnan

Nyköping/Oxelösund

Ingvar Jansson (070-5707025)

Hemsida: www.tarnan.eu

E-post tarnan@sormlandsornitologerna.se

Studieförbundet är samarbetspartner med FSO.

